

Stabil Start

Løbende dokumentation og evalueringsoversigt hold 1 til 22

Forår 2006 – Forår 2021

Slagelse Kommune

Nordbycentret

* Et samarbejde mellem Afdeling for Dagtilbud og Jobcenter

Red. 26.08.2021

Indholdsfortegnelse

1. Om Stabil Start	side 3
2. Stabil Starts dokumentation- og evalueringsgrundlag	side 4
3. Overbliksmateriale - samlede hold	side 5
4. Efterværn i Stabil Start	side 10
5. Intern evaluering - Effekter af et forløb i Stabil Start	side 12
5.1 Hold 1-3	side 12
5.1.1 Samlet viden fra spørgeskema	side 12
5.1.2 Holdbaserede sammenhænge fra spørgeskemaer	side 15
5.1.3 Interviewbaserede deltagerantagelser om sammenhænge	side 16
5.1.4 anbefalinger til Stabil Start og Jobcenter fra borgerne og evaluator	side 18
5.2 Hold 4-6	side 19
5.2.1 Samlet viden fra spørgeskema	side 19
5.2.2 Interviewbaserede deltagerantagelser om sammenhænge	side 22
5.2.3 anbefalinger til Stabil Start og Jobcenter fra borgere og evaluator	side 24
5.3 Hold 7-9	side 25
5.4 Hold 10-12	side 25
5.4.1 Samlet viden fra spørgeskema	side 25
5.4.2 De holdvise besvarelser	side 26
5.4.3 Interviewbaserede deltagerantagelser om sammenhænge med fokus på afledte effekter for borgernes børn	side 29
6. Oversigter over enkelte hold og slutevalueringer efter endt forløb	side 33
7. Afdækning af målgruppeadfærd og nødvendige kompetencer i personalegruppen	side 74

1. Om Stabil Start

For at sikre et løbende og anvendeligt dokumentations- og evalueringsgrundlag, udarbejdes der efter hvert holds afslutning en samling af skriftlig dokumentation for det enkelte forløb/hold inkl. progression og målsætning. Materialet til at generere dette løbende dokumentationskatalog er forskellige typer af kvantitativt som kvalitativt evalueringmateriale. Det er vigtigt for os, at det arbejde som vi udfører, bærer frugt i form af vores borgeres forbedrede kompetencer til at varetage deres familiære, personlige, nutidige og fremtidige livssituation.

Fra 2014-15 udarbejdede Nordbycentret et studie over afsluttede borgeres progression i forhold til udvalgte parametre:

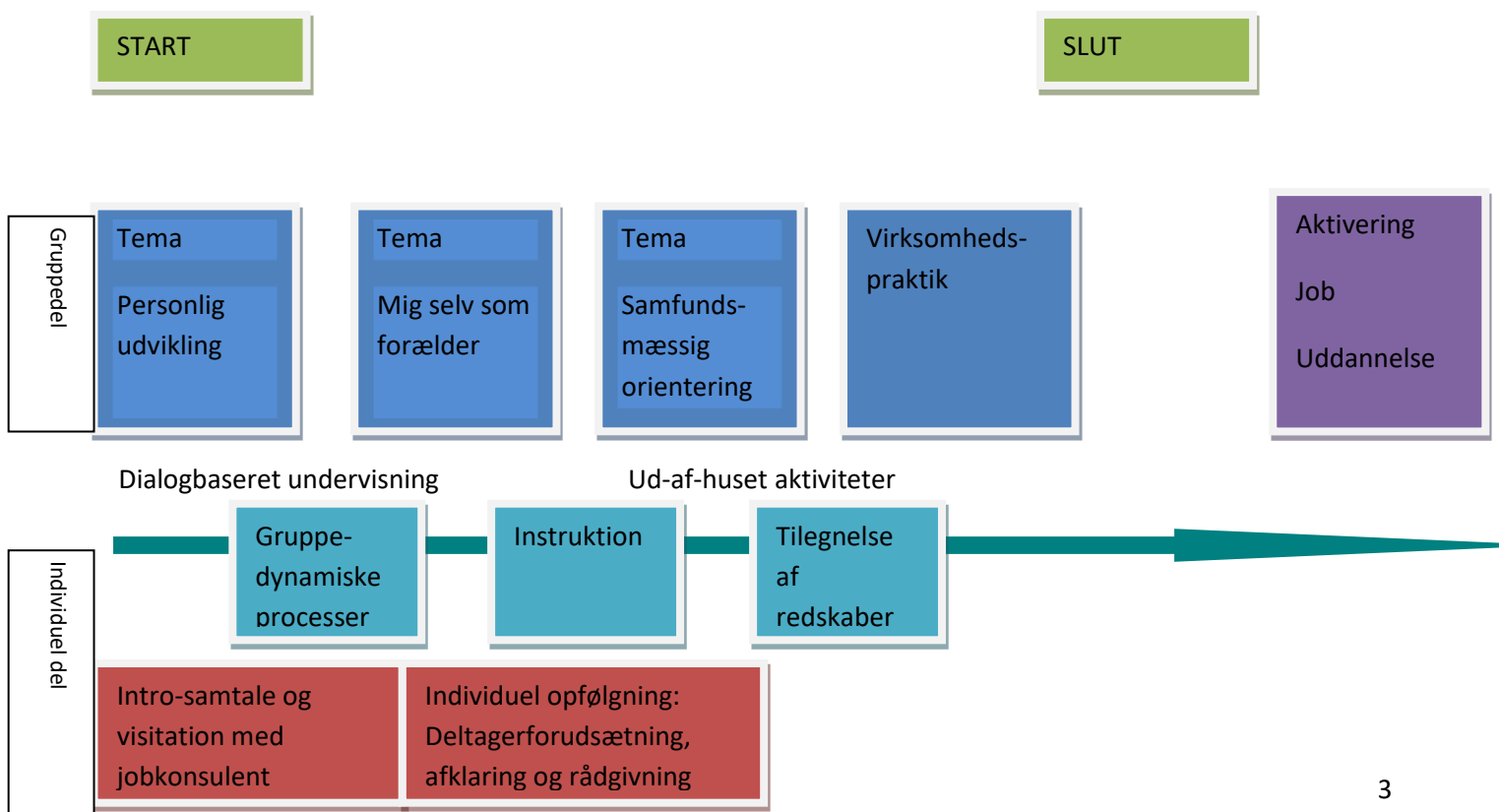
”Idegrundlaget er, at aktivere deltagerne til at afsøge og anvende egne ressourcer i organisering af deres hverdag med to overordnede mål, at:

- Skabe et bedre liv for dem selv og deres børn,
- At ændre en kaotisk hverdag til en stabil hverdag, for på sigt at komme i arbejde eller uddannelse.

Målgruppen er en lille gruppe kvinder, der f.eks. ikke har en uddannelse og aldrig har haft eller kun i korte perioder, et egentligt arbejde, og som godt kan være forsøgt aktiveret i forskellige projekter og traditionelle tilbud. Fælles for deltagerne er at de skal aktiveres, og de vil i lov om aktiv beskæftigelsesindsats henhøre under gruppen, der har andre problemer end ledighed (§2 nr. 3). Der har været etableret mange tilbud for personkredsen, men tit ikke med tilfredsstillende resultater”

Kulturforvaltningen 04.01.05

Oversigt over et kursusforløb i Stabil Start

2. Stabil Starts dokumentations- og evalueringsgrundlag

I 2006 og 2008 er der foretaget en overordnet evaluering af Stabil Start med fokus på viden om undervisningens form og indhold samt evaluering fra gruppen af visiterende jobkonsulenter og deltagende dagtilbud. Disse forefindes separat.

Det løbende dokumentationskatalog: Heri samles borgernes selvevaluering efter endte forløb, opgørelser over borgernes antal, de udfordringer borgerne står i, hvortil de udsluses samt retrospektiv evaluering år efter deres deltagelse i forløb i Stabil Start. I 2015 er der endvidere medtaget en evaluering omhandlende afledte effekter for borgernes børn. De samlet materiale sendes til centerchef årligt og til Jobcentret efter behov.

Evaluering af borgernes målopnåelse og tilstedeværelse

For at sikre såvel den løbende udvikling af borgerforløbene såvel som sikre at omverdenen har mulighed for at få indblik i forløbene, dokumenteres arbejdet, borgernes progression, undervisning- og praktikforløb på følgende måde:

Visitationsskema: Udarbejdes af Stabil Start og en del herfra er hentet fra Jobcentrets ressourceprofil. Skemaet udfyldes med borgeren ved opstart og bruges løbende som redskab til samarbejdet om den enkelte borger og dennes situation. Skemaet anvendes til bl.a. at udarbejde statusark til Jobcentret/sagsbehandler, som foretages løbende.

Registrering af borgerens tilstedeværelse: Foretages dagligt af Stabil Start og af eventuelle kursus- og praktiksteder, som orienterer Stabil Start. Stabil Start har dialog herom med Jobcentret/sagsbehandler.

Statusark: Der udarbejdes løbende statusark på borgerne, som er individuelle beskrivelser og vurderinger af den enkelte borgers situation, kompetencer og potentialer, som udveksles med Jobcentret/sagsbehandler.

Efterværnsregistrering: Selvom der i Stabil Start ikke er efterværn, så registrerer Stabil Start antallet og typen af henvendelser fra tidligere borgere.

Borgerens evaluering af eget udbytte og vurdering af forløb

Undervisningsevaluering: Fast skabelon, som udleveres af Stabil Start, hvor fokus er på at måle borgerens selvoplevede forandring og vurdering af forløbet over en kortere tidsperiode (fra ca. 1 år til 1.5 år). Evaluering omhandler såvel undervisnings- og vejledningsforløb. Spørgsmålene er udledt på baggrund af borgerens beskrivelse af, hvorledes vedkommende oplever at have fået redskaber, bedre overblik, bedre forældreevne mm. undervejs i forløbet. Foretages af alle borgere mens borgerne stadigvæk er i Stabil Start. Undervisningsevalueringen behandles og tolkes af Stabil Start, og der udfærdiges et samlet dokument med alle besvarelser – se afsnit 6.

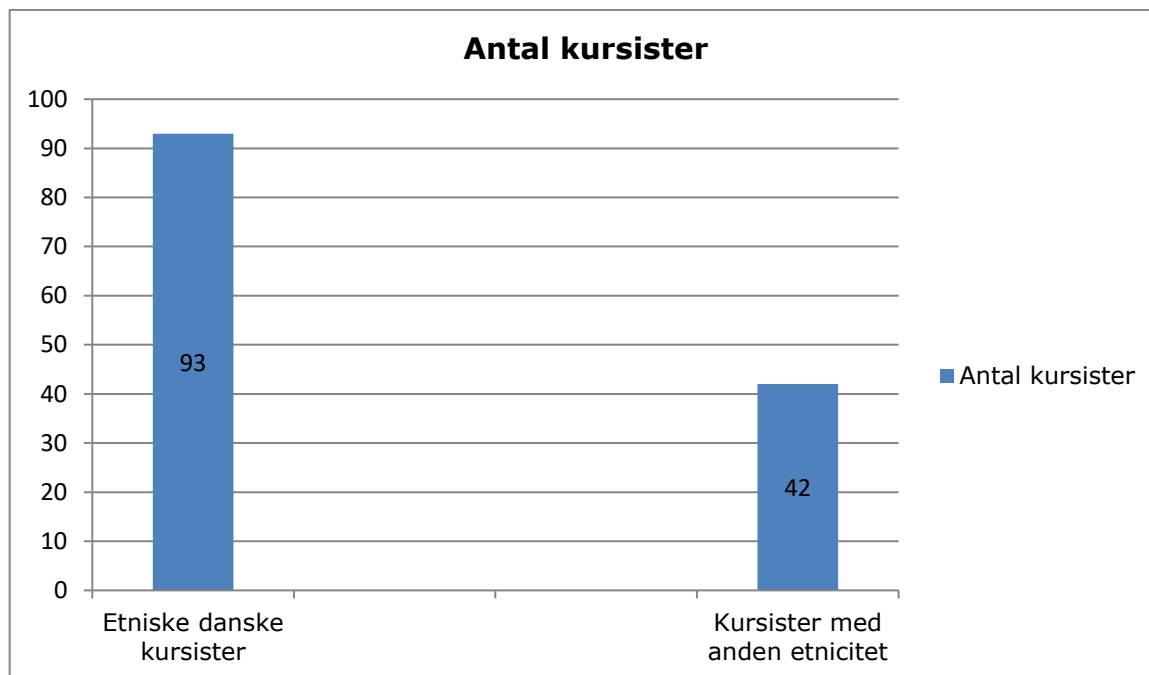
Retrospektiv evaluering 2014-2015: En løbende videns indsamling forestået af uvildig evaluator i samarbejde med medarbejderne i Stabil Start. Evalueringen søger at belyse, hvordan borgerne oplever deres forløb og efterfølgende opfølgning af Jobcentret.

3. Overblikmateriale – samlede hold

Efter hvert afsluttet forløb samles dele af ovenstående evalueringsgrundlag i det samlede løbende dokumentationskatalog. Her fremgår oplysninger på holdniveau, og borgernes progression, udfordringer og hvortil de er udsluset fremgår og beskrives.

Overblik: Fordeling af borgere ud fra etnisk baggrund

Sammentælling fra hold 1- 19 pr. 04. januar 2019:

40,74 % (55 ud af 135) har deltaget i to eller flere forløb. 20 % af disse borgere havde en anden etnisk baggrund end dansk.

Overblik: Hvilke barrierer har borgerne ift. varetagelse af forældrerolle og uddannelse/job

De nedenstående kategoriseringer er isoleret set ikke nødvendigvis barrierer, men da mange af disse forekommer i denne samme borgers liv, forekommer de at samvirkende barrierer for borgerens nutidige livssituation.

For hovedparten af disse borgere har deres grundskole været problematisk, både socialt og fagligt, på baggrund af omstændigheder i deres opvækst.

For de i alt 87 kvinder (som er udsluset) på hold 5-19, var fordelingen af problemfelter følgende:

Skilsmisse

Forældre (47)

Alkoholmisbrug

Forælder (26)

Selv haft (14)

Partner (1)

Andet misbrug

Forældre (4)

Selv haft (18) (3 i aktivt misbrug)

Partner (12)

Misbrug af hash udgør langt de fleste tilfælde. Amfetamin, ecstasy og heroin i enkelte tilfælde.

Vold

Har oplevet vold hos forældre (12)

Har oplevet vold i egne forhold (31)

Karakteristika er både fysisk og psykisk vold.

Kriminalitet

Er vokset op i kriminelt miljø eller har barn med kriminel (14)

Problemstillingen kan være at have barn med en kriminel og den påvirkning, der sker i såvel familielivet og ved samlivsbrud.

Incest/overgreb

Har selv været udsat for (12)

Omsorgssvigt

Forældre har udsat kvinder for det (57)

Kvinder har udsat egne børn (66)

Opgørelsen har med disse karakteristika at gøre: Har overtaget forældrerolle i barndom, da forældre ikke har kunnet, har oplevet perioder uden hensigtsmæssig ernæring og kost, har oplevet sig overset i barndommen og voksenlivet mm.

Psykisk lidelse

Har selv lidelse, som er diagnosticeret (49)

Lidelser er ofte forskellige grader af depression, personlighedsforstyrrelse mv. Nogle er diagnosticerede, andre er i gang med at blive udredt og en del er medicineret. En del kvinder, som ikke er indplaceret i opgørelsen omtaler, at de muligvis har ADHD og depression. Undervejs er oplevelsen at nogle får det bedre og stopper med medicin eller ønsker anden behandling, da medicinen forstærker u hensigtsmæssige adfærdsmønstre eller familieproblemer.

Fysisk lidelse

Har selv fysisk lidelse (36)

Hovedpine, maveonde, ondt i ryg, nakke og skuldre er lidelser som ofte er i fokus hos en andel kvinder. Kvinderne går til læge og specialister med disse lidelser. Typisk kan der ikke stilles noget op med lidelserne.

Oplevet krig

Forældre (6)

Har selv oplevet (5)

Krig er oplevet i familien men har ikke nødvendigvis udløst traumer. Nogle har oplevet forældre og søskende blive likvideret og har aldrig fortalt det til andre.

Gæld

Har selv (67)

Gæld er i stor udstrækning en problematik hos de etnisk danske kvinder og i mindre udstrækning en problematik hos kvinderne med anden etnisk baggrund end dansk. Gæld er typisk forbrugslån i størrelsesordenen kr. 50.000-250.000 samt indskudslån, boligsikring, SU-lån, offentlig gæld (daginstitution), telefonregninger og el-restancer mv.

En opmærksomhed fra medarbejderne

Uden at have fagligt belæg vurderes, at mange af de fysiske og psykiske lidelser af psykosomatisk karakter aftager eller forsvinder helt, når kvinden gradvist overtager styringen i sit eget liv.

Kompleksiteten i disse kvinders problemstillinger fordeler sig således på hold 5-19:

3 kvinder har 11 af ovenstående problemstillinger

1 kvinde har 10 af ovenstående problemstillinger

3 kvinder har 9 af ovenstående problemstillinger

7 kvinder har 8 af ovenstående problemstillinger

9 kvinder har 7 af ovenstående problemstillinger

12 kvinder har 6 af ovenstående problemstillinger

25 kvinder har 5 af ovenstående problemstillinger

10 kvinder har 4 af ovenstående problemstillinger

9 kvinder har 3 af ovenstående problemstillinger

6 kvinder har 2 af ovenstående problemstillinger

6 kvinder har 1 af ovenstående problemstillinger

For kvinderne på **hold 2, 3 og 4**, var fordelingen af problemfelter følgende:

Forældre skilt eller selv skilt	11
Alkoholmisbrug i familien eller har selv et misbrug	8
Vold i familien eller i forholdet	10
Incest eller overgreb fra kæreste/mand	1
Omsorgssvigt af forskellig karakter	13
Psykiske lidelser – herunder depression, spiseforstyrrelse	7
Fysiske lidelser	5
Oplevet krig	4
Psykosomatiske symptomer	3

Kompleksiteten i disse kvinders problemstillinger fordelte sig således:

4 af kvinder har 5 af ovenstående problemstillinger

6 af kvinder har 4 af ovenstående problemstillinger

6 af kvinder har 3 af ovenstående problemstillinger

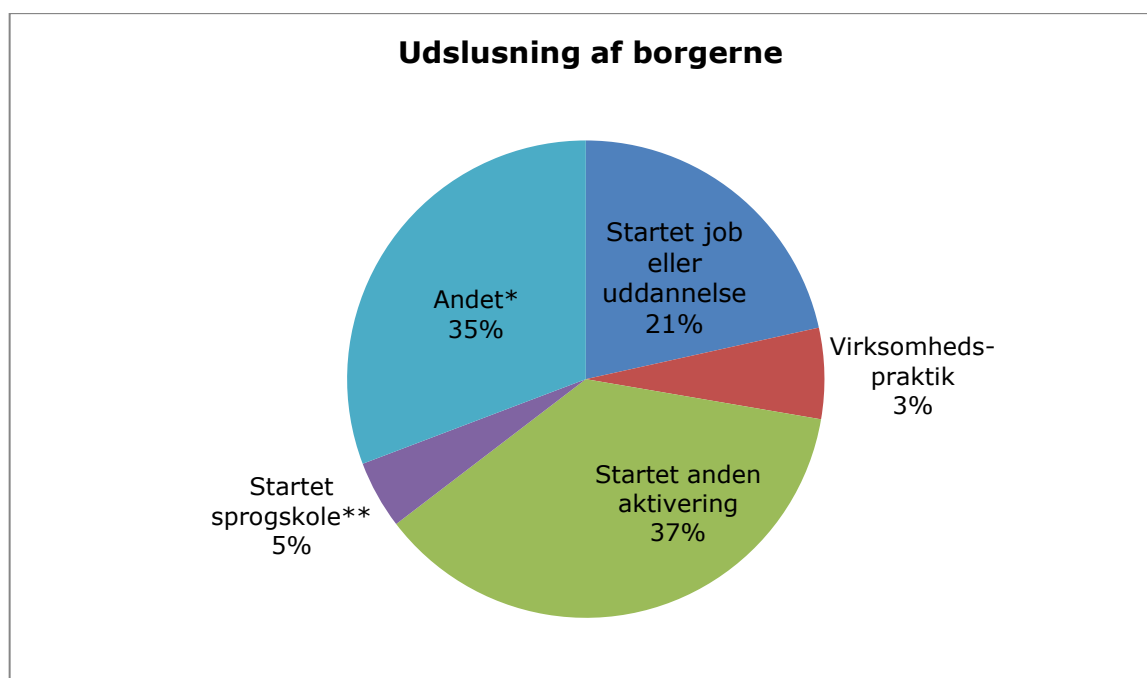
3 af kvinder har 2 af ovenstående problemstillinger

2 af kvinder har 1 af ovenstående problemstillinger

(Ovenstående er alene ud fra, hvad medarbejderne er vidende om.)

Overblik: Til hvad udsluses borgerne?

Sammentælling fra hold 1- 22 pr. 26.08.2021:

* Kategorien "Andet" dækker her over borgere, som undervejs i et forløb er afsluttet grundet andre årsager, end at de er kommet i job eller uddannelse, virksomhedspraktik, sprogskole eller anden aktivering, fx flytning til anden kommune, overgang til psykologisk udredning, social mentor, sygedagpengesystemet, stoppet pga. familiære udfordringer samt er på barsel er indeholdt i denne kategori.

** Tilbagemeldinger fra Slagelse Sprogcenter viser, at de kvinder, som kommer fra Stabil Start, i høj grad har gennemført de seks moduler med succes. Nogle af kvinderne var startet på Slagelse Sprogcenter tidligere, men frafaldt uden gennemførelse.

Eksempler på job- og uddannelsestyper, som borgerne har opnået efter forløb i Stabil Start:

Selvom det ikke i grundlaget for Stabil Start er et mål, at borgerne efter forløbet opnår job/uddannelse umiddelbart efter, registreres hvis borgeren udsluses til sådanne. Hvorvidt kvinden opretholder job eller uddannelse over tid, er der ikke viden om. Der er udsluset borgere direkte til følgende områder:

Rengøringsbranchen (1)

Hjemmeplejen (4)

VUC (15)

Selandia (4)

Pædagoguddannelsen (1)

Privat erhvervsliv (3)

4. Efterværn i Stabil Start:

Stabil Start bruger en del ressourcer på at yde efterværn for tidligere borgere. Fra den 15. maj 2007 til og med den 04.01.2019 har der været **i alt 224 henvendelser**. I 88 % af tilfældene er der tale om personlige henvendelser. Der er registreret 10 sms'er og 17 telefonopkald ud af de 224 henvendelser. Der er enkelte borgere, som figurerer mange gange i statistikken. Nogle af dem i kortere eller længere perioder. Der er én borger, som henvender sig jævnligt siden udslusning fra et af de tidligste hold.

Antallet af henvendelser fordelt på årstal:

Kategorisering se venligst nedenstående

Fra 14.5.2007	2008	2009	2010	2011
22	30	20	13	23
66 % af henvendelserne fra kvinder med anden etnicitet end dansk	58 % af henvendelserne fra kvinder med anden etnicitet end dansk	70 % af henvendelserne fra kvinder med anden etnicitet end dansk	77 % af henvendelserne fra kvinder med anden etnicitet end dansk	35 % af henvendelserne fra kvinder med anden etnicitet end dansk
Kat. 1 = 8 Kat. 2 = 6 Kat. 3 = 6 Kat. 4 = 2	Kat. 1 = 14 Kat. 2 = 12 Kat. 3 = 4 Kat. 4 = 0	Kat. 1 = 6 Kat. 2 = 8 Kat. 3 = 6 Kat. 4 = 0	Kat. 1 = 1 Kat. 2 = 10 Kat. 3 = 3 Kat. 4 = 0	Kat. 1 = 3 Kat. 2 = 10 Kat. 3 = 7 Kat. 4 = 3

2012	2013	2014	2015	2016
25	15	11	12	30
15 % af henvendelserne fra kvinder med anden etnicitet end dansk	0 % af henvendelserne fra kvinder med anden etnicitet end dansk	36 % af henvendelserne fra kvinder med anden etnicitet end dansk	33 % af henvendelserne fra kvinder med anden etnicitet end dansk	13 % af henvendelserne fra kvinder med anden etnicitet end dansk
Kat. 1 = 6 Kat. 2 = 6 Kat. 3 = 8 Kat. 4 = 5	Kat. 1 = 4 Kat. 2 = 0 Kat. 3 = 0 Kat. 4 = 11	Kat. 1 = 2 Kat. 2 = 3 Kat. 3 = 0 Kat. 4 = 6	Kat. 1 = 2 Kat. 2 = 4 Kat. 3 = 0 Kat. 4 = 6	Kat. 1 = 3 Kat. 2 = 15 Kat. 3 = 7 Kat. 4 = 5

2017	2018	2019	2020	2021
28	27			
11 % af henvendelserne fra kvinder med anden etnicitet end dansk	33 % af henvendelserne fra kvinder med anden etnicitet end dansk	% af henvendelserne fra kvinder med anden etnicitet end dansk	% af henvendelserne fra kvinder med anden etnicitet end dansk	% af henvendelserne fra kvinder med anden etnicitet end dansk
Kat. 1 = 11 Kat. 2 = 2 Kat. 3 = 12 Kat. 4 = 3	Kat. 1 = 11 Kat. 2 = 4 Kat. 3 = 12 Kat. 4 = 0	Kat. 1 = Kat. 2 = Kat. 3 = Kat. 4 =	Kat. 1 = Kat. 2 = Kat. 3 = Kat. 4 =	Kat. 1 = Kat. 2 = Kat. 3 = Kat. 4 =

Fra august 2011 har Stabil Start begyndt at registrere **varigheden** af henvendelser fra tidligere borgere. Af de 164 registrerede henvendelser fra den 18. aug. 2011 indtil den 31. december 2018, er der brugt 83 timer og 37 min. på rådgivning. Et gennemsnitshenvendelse er på 37 min. – de korteste henvendelser er på 2 min. og de længste er på 120 min.

Indholdet af henvendelserne:

Indholdet af rådgivning/besøgene er meget forskelligt, dog er der tendenser.

Henvendelser kan deles op i fire kategorier:

1) "Goddag-gruppen", hvor den tidligere borger kommer forbi Stabil Start for at sige hej og fortælle om, at det går godt med livet, med børnene, i uddannelsen, i virksomhedspraktikken osv.

2) "Praktisk hjælp-gruppen", kan opdeles i to undergrupper: Den ene, hvor henvendelserne drejer sig om hjælp til samarbejde med det kommunale system, fx hvor kvinden har brug for hjælp til at forstå indholdet af et brev fra kommunen, overblik, ringe til Jobcenteret eller andet. Den anden hvor henvendelserne drejer sig om hjælp til samarbejde med øvrige instanser; Udlændingestyrelsen, Statsforvaltningen, advokat, politi, inkasso, boligselskaber mm.

3) "Bekræftelses-gruppen", hvor den tidligere borger har brug for at blive bekræftet i eller sparret på en enkelt beslutning, som hun har taget i eget eller børnenes liv fx fastholdelse i uddannelse, problemer med børnene i skolen, udfordringer i parforholdet.

4) "Eksistens-gruppen", hvor kvinden sidder midt i alvorlige udfordringer og henvender sig løbende ift. fx alvorlige sygdomme – egen, egne børns eller andre mennesker, som kvinden holder af, økonomiske vanskeligheder, kvinden står med svære valg – fx "Skal jeg skilles?"/problemer omkring børn og samkvem med tidligere mand/samlever. Kvinder i denne gruppe har ofte brug for mange samtaler i efterværnsregi og kræver flere ressourcer og evt. praktisk opfølgning.

5. Intern evaluering: Effekter af et forløb i Stabil Start

Effektevalueringerne bliver lavet retrospektivt hvert halve år indtil alle hold har været interviewet efter deres afslutning startende med hold 1-3 fra 2006-07 i december 2013-april 2014.

Evalueringerne er tilvejebragt ud fra borgernes egne vurderinger af de emner, samtaleforløb, praktikophold mm., som de har været igennem i Stabil Start. Så vidt betyder tidsfaktoren noget i forhold til at huske, hvordan forløbet var ift. vurderingen af betydningen for borgeren. Endvidere har vi spurgt alle kvinder til den opfølgning de har været igennem efter Stabil Start via Jobcentret, og hvor de er i dag.

Analyse: Der laves sammenfatning på de 3 holds samlede spørgeskemaer samt på hvert af holdene. Endvidere på kvalitative interviews med borgere fra holdene samlet. Med kursiv angivet tekst er gengivelse af spørgeskema- og interview-spørgsmål.

Fremgangsmåde: På baggrund af de indkomne spørgeskemaer udarbejdede evaluator (H.M-C) en interviewguide og den første statistiske afrapportering til Stabil Start-medarbejderne (H.H og C.J). C.J. var primær interviewer, H.H. var sekundær interviewer og H.M-C. stillede supplerende spørgsmål og nedfældede væsentlige pointer og perspektiver.

Ændring i interviewprocedure: På baggrund af de indkomne spørgeskemaer, der forholdt sig til den undervisning borgerne modtog for 6-7 år siden, indledtes de tre opfølgende interview med at lade de forhenværende borgere besvare nye spørgeskemaer om, hvorvidt undervisningsemnerne gav dem inspiration i hverdagen 1-1 ½ år efter Stabil Start-forløbet. Dette ud fra en antagelse om, at det var mere plausibelt, at de forhenværende deltagere kunne anvende inspiration fra undervisningen 1-1 ½ år efter Stabil Start-forløbet, end 6-7 år efter.

5.1. Hold 1-3

Fra december 2013 – april 2014 har Nordbycentret gennemført en intern evaluering af Stabil Start-forløbet, der baserer sig på:

- 8 indkomne spørgeskemaer fra forhenværende deltagere, der fra 2006-07 gik på hold 1-3. (4 ud af 8 besvarelser er fra hold 1, mens 2x2 besvarelser er fra hold 2 og 3)
- Opfølgende interview og spørgeskemaer med 3 kvinder - en fra hvert hold

5.1.1 Samlet viden fra spørgeskema

De selvoplevede positive langtidseffekter:

'Personlig udvikling', 'Det sociale' og 'Tydelig kommunikation' er det nemmeste at vedligeholde ifølge de forhenværende deltagere. Ud over disse emner er der størst tilfredshed med 'Ture ud af huset'.

De forhenværende Stabil Start-deltagere har dog *ikke* bibeholdt det netværk, de havde skabt med hinanden under Stabil Start-forløbet, men de savner det heller ikke.

Selvoplevede langtidseffekter trods negative selvvurderinger:

Anerkendelse af egne forældrekompetencer er, ifølge spørgeskemaerne, vanskeligere at vedligeholde. I spørgeskemaerne svarer borgerne, at undervisning i forælderrollen '*mindre grad*' har haft indflydelse på hverdagen efter Stabil Start. Der er forskellige begrundelser.

- En tidligere deltager har været så syg med ADHD, at det lærte (herunder redskaber til håndtering af forælderrollen) først har kunnet "*blomstre frem som læring*", efter hun fik den rette diagnose og medicinering af sundhedsvæsenet.
- En anden fortæller, at forældreskabet er blevet mere omfattende i takt med, at hun har fået flere børn.

I de opfølgende interview kommer det dog til udtryk at borgerne, på baggrund af den viden og de output de fik med sig fra Stabil Start-forløbet, rent faktisk har fået ændret en del negative vaner i forælderrollen 6-7 år efter Stabil Start. Der er dermed et misforhold imellem det borgerne *siger* de gør og det de *gør*. Misforholdet kan blandt andet forklares ud fra det forhold, at der flourer så mange falske myter om kernefamilien, som særligt skilte forældre er tilbøjelige til at indoptage (Winther, Palludan, Gulløv & Rehder, 2014).

Selvoplevede lavere langtidseffekter efter Stabil Start:

Alle 8 borgere er enige i, at undervisningsemnerne 'Uddannelse og SU 'og 'Jobsøgning og CV' *'slet ikke'* har haft indflydelse på hverdagen efter Stabil Start. Dette svar kommer sig blandt andet af de forhenværende borgeres virkelighed efter Stabil Start-forløbet, hvor:

Derudover redegøres der i evalueringen for hvad de 3 interviewede kvinder mener der skal til for at komme videre med deres respektive mål (for info herom se anbefalingerne bagerst)

Sammendrag hold 1-3 fra spørgeskema:

Hvad skal Stabil Start vedblive med at undervise i?

- Samarbejde og kommunikation (hold 3)
- Kulturforståelse (hold 3)
- "Der er så mange ting der er godt ved Stabil Start. Faktisk alt. Der er mange, der kunne nyde godt af at starte på Stabil Start" (hold 3)
- De var gode til at hjælpe folk og finde en løsning på ethvert problem (hold 2)
- Børn - opdragelse, fremtiden – rådgivning, personlig udvikling (hold 2)
- Samtaler om personlige emner, sociale netværk (hold 1)
- Sund mad, motion, ture (hold 1)
- Børneopdragelse/psykologi (hold 1)
- Selvværd og selvtillid (hold 1)
- Sociale aktiviteter (hold 1)
- Kommunikation mellem børn og voksne (hold 1)
- Økonomi og besparelse (hold 1)
- Sund mad og velvære (hold 1)
- Ture ud af huset (hold 1)
- Det sociale/hygge (hold 1)

Ovenstående baserer sig på respondenternes fritekst. På tværs af hold er der desuden stor tilfredshed med undervisning/inspiration/vejledning i: "Personlige emner og personlig udvikling", "kommunikation" og "børneopdragelse" og ikke mindst: "det sociale + ture ud af huset" (dvs. turene uden børn).

Hvad har borgerne lavet efter Stabil Start:

	Hold 1	Hold 2	Hold 3 – ud fra den ene besvarelse	Totalt
Aktivering	1	1	2	4
Uddannelse	1	1 = VUC	0	2
Sprogskole	0	1	0	1
Jobs	0	0	0	0 - jf. det borgeren selv skriver Men måske 1, hvis butik er noget der opstod efter Stabil Start.
Sygemeldt	3 (den ene tilføjer udredning, har fået flere diagnoser)	1	0	4
Andet	1 = fået førtidspension	1 = rengøring, stået i butik, Dalmose	0	2

Oplever borgeren at være tættere på job/uddannelse efter Stabil Start:

	Hold 1	Hold 2	Hold 3 – ud fra den ene besvarelse	Totalt
I høj grad	1	0	0	1
I mindre grad	0	0	2	2
Slet ikke	3	1	0	4

Hvad laver borgerne på nuværende tidspunkt:

	Hold 1	Hold 2	Hold 3 – ud fra den ene besvarelse	
Aktivering	1	1= venter på aktivering	1	3
Uddannelse	0	0	1=VUC 8-9 kl.	1
Sprogskole	0	0	0	0
Jobs	1	0	0	1
Sygemeldt	0	1	1	2
Hjemmegående	0	0	0	0
Andet:	1= modtager pension	0	0	1

Har Jobcentret fulgt op på dig og din aktivering efter Stabil Start?

	Hold 1	Hold 2	Hold 3 – ud fra den ene besvarelse	Totalt
Ja	3	2	2	7
Nej	1	0	0	1
Beskriv hvordan:	1= personlig samtale Indhentning af speciallæger, tale om arbejdsprøvning mhp. pension. 1= planlægning af jobmuligheder og uddannelsesmuligheder	2=personlig samtale	2 gange: Ingen beskrivelse.	

I hvilken grad oplever borgeren, at Jobcentrets opfølgning på aktivering (efter Stabil Start) har været tilfredsstillende:

	Hold 1	Hold 2	Hold 3 – ud fra den ene besvarelse	Totalt
I høj grad	2	1	0	3
I mindre grad	0	0	2	2
Slet ikke	2	0	0	2
Ved ikke	0	1	0	1

I hvor høj grad oplever borgeren, at blive mødt der hvor borgeren er og at få passende udfordringer i forbindelse med start på ny aktivering, efter Stabil Start:

	Hold 1	Hold 2	Hold 3 – ud fra den ene besvarelse	Totalt
I høj grad	0	0	1	1
I mindre grad	0	1	1	2
Slet ikke	2	0	0	2
Ved ikke	0	1	0	1
Svar mangler	2	0	0	2

Hvad kunne borgerne have tænkt sig var anderledes?

	Hold 1	hold 2	hold 3	Totalt
Ja	1 = Opfølgning skulle fortsætte selv om man var færdig med Stabil Start.	0	0	1
Nej	0	1	0	1
Intet svar	2	1	1	4
Ingenting/jeg er ligeglad	1	0	0	1

Oplever borgerne at være kommet tættere på job/uddannelse efter Jobcentrets opfølgning og indsats?

	Hold 1	Hold 2	Hold 3 – ud fra den ene besvarelse	Svar mangler
I høj grad	1	0	1	2
I mindre grad	0	0	1	1
Slet ikke	1	2	0	3
Svar mangler	1	0	0	1

5.1.2. Holdbaserede sammendrag fra spørgeskema om undervisningens indflydelse på hverdagen

Hold 1/år 2006: Tendenserne baserer sig på fire besvarelser

I forhold til spørgsmål 1:

- Svarer 3 ud af 4 borgere svarer "nej" til, at de har fået flere muligheder i forhold til håndtering af udfordringer i hverdagen (ift. sin dagligdag, familie og sine børns liv (dagligdag, skole, daginstitution))
- Mens 1 borger, som er i uddannelse, svarer "ja" til at have fået flere muligheder i forhold til håndtering af udfordringer i hverdagen (ift. sin dagligdag, familie og sine børns liv (dagligdag, skole, daginstitution)).
(Dog med undtagelse af det spørgsmål, der går på "personlig selvindsigt" som alle svarer ja til, at de har fået).

I forhold til spørgsmål 2:

- Det er meget forskelligt/individuel hvad hold 1 svarer til "I hvor høj grad de 19 inspirations/undervisningsemner fra Stabil Start forløbet har haft indflydelse på din dagligdag". Omvendt er stort set alle er enige i, at de "i høj grad":
- "Kender sine værdier og hvad de betyder for dig og dine valg"
- I forhold hvad der har haft indflydelse på deres dagligdag, efter Stabil Start, understreger to borgere værdien af: "turene med de kvinder de gik på hold med".

Hold 2: Tendenserne baserer sig på 2 besvarelser

I forhold til spørgsmål 1:

- Begge borgere tilkendegiver at de, på baggrund af Stabil Start forløbet, har fået: *Flere muligheder* i forhold til håndtering af udfordringer i hverdagen (ift. personlig selvindsigt, sin dagligdag, familie og sine børns liv (dagligdag, skole, daginstitution))

I forhold til spørgsmål 2:

- "I hvor høj grad har nedenstående 19 Stabil Start emner haft indflydelse på din dagligdag?" er besvarelserne på dette hold de mest positive.

Der hvor borgerne "i høj grad" oplever, at det lærte har haft indflydelse i hverdagen er i forhold til:

- Forælderrollen og dig som mor (1)
- Planlægning og struktur i din hverdag som mor (1)
- Adfærd og kommunikation mellem dig og andre voksne(1)
- Planlægning og struktur i dit barns/børns hverdag (2)
- At møde kvinder fra andre lande (1)
- Ture med de kvinder jeg gik på hold med (2)
- Sund mad og madvaner (1)
- Motion, velvære og kroppen (1)
- Personlig udvikling og vejledningssamtaler (1)

Hold 3/år 2007: Tendenserne baserer sig på to besvarelser.

I forhold til spørgsmål 1:

- Begge borgere tilkendegiver at de, på baggrund af Stabil Start forløbet, har fået: *Flere muligheder* i forhold til håndtering af udfordringer i hverdagen (ift. personlig selvindsigt, sin dagligdag, familie og sine børns liv (dagligdag, skole, daginstitution))

Borgerne fra dette hold er enige i flere ting. Borgerne oplever "i høj grad", at det lærte har haft indflydelse i hverdagen indenfor følgende emner:

- Planlægning og struktur i dit barns/børns hverdag
- Forbrug, besparelser og opsparing
- At møde kvinder fra andre lande end DK
- Sund mad og livsstil
- Sociale aktiviteter

Der hvor deltagerne "i mindre grad" oplever det lærte har haft indflydelse i hverdagen efter Stabil Start er i forhold til:

- Forælderrollen og dig som mor
- Planlægning og struktur i din hverdag som mor
- Forbrug, besparelser og opsparing
- Personlig udvikling + vejledningssamtaler

5.1.3 Interviewbaserede deltagerantagelser om sammenhænge

1. Derfor scores 'Personlig selvindsigt' højt

Borgerne har fået redskaber, der har lært dem at prioritere og til at skabe energi og overskud i hverdagen:

- "Jeg har fået 'den faste struktur' indarbejdet i hverdagen" (*borger fra hold 1*)
- "Jeg har lært at tælle til 10 og føle efter i min krop/mærke efter hvad der er vigtigst" (*borger fra hold 3*)
- "Jeg er blevet mere udadvendt og har fået mere styr på økonomi, så jeg kan være gladere i hverdagen" (*borger fra hold 2*)

2. Derfor scores evnen til 'Forælderrollen' lavt

Begrundelserne er forskellige, men fælles er det, at de forhenværende deltagere ikke kommer med kritikpunkter af undervisningen vedrørende forælderrollen. Derimod synes den lave score at handle om deres vurdering af egne evner i forælderrollen. En kvinde fortæller blandt andet, at hun har været så syg (ADHD mv.) at det lærte, først efter rette diagnose og medicinering, har kunnet 'blomstre frem som læring', mens forældreskabet for en anden blevet mere omfattende, i takt med at der er kommet flere børn til verden. Og endelig at borgerne er bedre i forælderrollen end de giver udtryk for i spørgeskemaerne. Mange skilte forældrepar anlægger nemlig ofte et mangelsyn på egne evner til opdragelse fordi der, som den nye søskendeforskning viser (Winther, Palludan, Gulløv & Rehder, 2014),

florerer så mange falske myter om familien. Eks. idéen om den stabile *kernefamilie*, der lever i bedste velgående - selv om stort set halvdelen af alle ægteskaber i Danmark ender med en skilsmisse. Dette argument kan underbygges med det faktum, at borgerne i interviewet *rent faktisk* fortæller os, at de har fået ændret en del negative vaner i forælderrollen.

2.2 Hvilke vaner i forælderrollen har borgerne fået forandret siden Stabil Start?

- "Jeg har fået viden og afklaring *omkring, hvad der er bedst for mig og mine børn*". Dvs., at forskellen imellem norm og praksis (imellem 'familien vi lever i og familien vi lever efter') for denne kvinde (hold 3) til dels er blevet minimeret.
- "Jeg har lært at håndtere mit temperament – *ved at 'tælle til 10' og vente med at handle til jeg er rolig, så kan jeg undgå at tage den nemmeste løsning, når jeg nu ved, at den ikke er den bedste*".
- "Jeg har lært at kommunikation er meget vigtig. *Det, at finde en formulering der gør, at far ikke 'farer derop'*. Det har ikke kun været vigtigt i relationen til far, men også ift. børn og far, men også ift. sagsbehandleren m.fl."

2.3 Hvilke negative vaner falder forældrene tilbage i?

- "At gøre det nemmeste, selv om jeg ved, det ikke er det rigtige"
- "At glemme at 'tælle til 10', inden jeg hidser mig op"

3. Jobsøgning, cv. og uddannelse og SU scores lavt

Alle kvinder, der har udfyldt spørgeskemaerne, sætter kryds ved, at de '*slet ikke*' mener, at undervisningsemnerne '*Uddannelse og SU*' og '*Jobsøgning og CV*' har haft indflydelse på deres hverdag 6-7 år efter Stabil Start. Ved de opfølgende spørgeskemaer svarer to forhenværende deltagere det samme, mens forhenværende deltager 1 mener, at '*Uddannelse og SU*' og '*Jobsøgning og CV*' "*i mindre grad*" havde indflydelse på hendes hverdag 1-1 ½ efter Stabil Start-forløbet. Sammenfaldet i borgernes svar afspejler deres virkelighed efter Stabil Start-forløbet, hvor:

- Ingen har været i arbejde
- 1 ud af 8 har fået førtidspension
- 2 ud af 8 har været i uddannelse (VUC) 4 ud af 8 har været i aktivering 4 ud af 8 har været sygemeldt (ADHD mv.)

3.1 Der er *uenighed* med hensyn til, om der skal undervises mere eller mindre i jobsøgning og uddannelse:

Deltager fra hold 1: "Svært at sige – jeg kunne ikke have brugt det til noget dengang".

Denne kvinde var på daværende tidspunkt så syg med ADHD, at mere '*Jobsøgning og CV*' og '*Uddannelse og SU*' kun ville have medført et yderligere negativt forventningspres i forhold til at skulle opnå noget, der dengang var uopnåeligt. Her 6-7 år efter Stabil Start-forløbet er denne kvinde blevet "kastet rundt" i aktiveringssystemet og har lidt mange nederlag, indtil hendes diagnose for ½ år siden blev stillet.

Deltager fra hold 3: "Jeg ville gerne have haft endnu mere undervisning i '*Jobsøgning og CV*' og '*Uddannelse og SU*'".

Stabil Start-medarbejderne måtte gerne være "*gået endnu hårdere til hende*" og "*have presset endnu mere på*". De kunne eksempelvis have presset på ved at sige: "*Ja, vi synes du skal gøre det – vi ved, du godt kan*". Hun beskriver dog også sig selv som en "*mønster elev*", der havde stabilt fremmøde, havde anmodet om at afslutte Stabil Start-forløbet før tid og, ifølge selvsagn, slet ikke havde det "*så skidt som alle de andre*".

Deltager fra hold 2: "Jeg ønskede ikke at gå ned i indtægt og ønskede derfor slet ikke undervisning i emnerne".

Når 'Jobsøgning og CV' og 'Uddannelse og SU' ikke var interessante, handler det dog også om, at hun, ifølge egen vurdering, havde for få danskundskaber til at hun kunne følge ordentligt med i Stabil Start-undervisningen og ikke har haft økonomisk incitament til at følge med (hun har været selvforsørgende, grundet sygdom, i mange år).

4. Stabil Start netværket bibeholdes ikke:

De forhenværende deltagere har ikke bibeholdt det netværk, eller dele af det netværk, de havde skabt med hinanden under Stabil Start-forløbet. Men det er ikke noget de savner. Flere vurderer, at Stabil Start-forløbet har gjort det nemmere for dem at møde nye mennesker.

5.1.4 Anbefalinger til Stabil Start og Jobcenter fra borgere og evaluator:

Hvad ville hjælpe borgerne til at komme videre med deres respektive mål efter Stabil Start?

- At Jobcentret kunne udbrede viden om meritmuligheder i forhold til uddannelse
- Opfølgning efter ½ års tid
- At Jobcentret møder borgerne, der hvor de er – stiller dem realistiske udfordringer, hvilket igen vil forde øget viden om specialområder: ADHD mv.
- Jobcentret kunne udbrede viden om merit. Øget viden om merit – og erkendelsen af, hvor kort tid borgeren, mod forventet, behøver at sidde på skolebænken, er således en af de ting, der kan hjælpe nogle til at komme videre i uddannelsessystemet (borger fra hold 3).
- Netværksdannelse: Borgerne har ikke bibeholdt netværk fra Stabil Start-forløbet, så for at undgå at de får tilbagefald i forhold til indadvendthed og ensomhed, kunne de med fordel tilbydes deltagelse i andre netværk (Venskabsfamilier, tilbud i forhold til ensomme ved Røde Kors mv.)

Hvad kan man arbejde endnu mere med i Stabil Start-forløbet?

(Der er deltageranbefalinger i forhold til 'Jobsøgning og CV' og 'Uddannelse og SU', mens anbefalinger i forhold til forælderrollen beror på evaluators analyse).

- 'Skubbes endnu mere på'. Eksempelvis ved at Stabil Start-medarbejderne (ifm. ønsket om at starte på en uddannelse) siger: *"Jeg er sikker på, at du godt kan klare det"*.
- Arbejdes endnu mere case-baseret omkring jobsøgning. Eksempelvis ved at lege, at sagsbehandleren er til stede og få mulighed for at prøve anbefalingerne af i praksis.
- Ud fra ny søskendeforskning arbejdes med 'Værdifulde søskende' og 'skilte børns ressourcer'. Formålet er at modvirke de negative stereotyper om skilte forældre og børn. Herunder at tale op imod alle de falske myter der flourer om kernefamilien, som særligt skilte forældre er tilbøjelige til at indoptage (evaluator-anbefaling).

5.2 Hold 4-6/ efterår 2014

Sammendrag ud fra, og statistik over, Stabil Start spørgeskemaerne

5.2.1.Samlet viden fra spørgeskema

Det der er særligt godt i Stabil Start - og som Stabil Start skal blive ved med at undervise i, er:

- Forælderrollen og dig som mor
- Planlægning og struktur af dit barns/børns hverdag
- Turene uden børn
- Turene med børn. En borger forklarer langtidseffekten af turene med børn: *"Jeg kunne rigtig godt lide de gange, hvor vi havde vores børn med og tog på ture (...). Og derefter at høre hvor meget mine tøser har nydt det og stadig nævner det den dag i dag"*.

Hold 6 fremhæver derudover følgende:

- "Faste rammer og økonomi" (1 pers.)
- "Psykologi" (1 pers.)
- "Selvværd og kommunikation ift. familien" (1 pers.)
- "Det hele på hver sin måde/Jeg synes alt var som det skulle være"(2 personer)
- Åbenhed i processen: "At man snakker om alles problemer og sine egne problemer"(1 pers.)

Hold 5 fremhæver derudover følgende:

- "Alt er godt. I skal fortsætte med I gør" (1 pers.)
- "Madlavning, kreative ting" (1 pers.)

Borger fra hold 4:

I fritekstfeltet skriver denne borger ikke noget. Adspurgt *"om hvilken grad af indflydelse Stabil Start undervisningsemner har indflydelse på hendes dagligdag i dag"*, scorer hun imidlertid de fleste undervisningsemner positivt (*i høj grad*), herunder:

- "Min opdragelse af mine børn"
- "Min kommunikation med andre voksne"

Undervisningsemnernes indflydelse på borgernes dagligdag efter Stabil Start:

Som det vil fremgå nedenfor er hold 6 gennemgående *meget positive og enige* i deres besvarelser.

Hold 5 er også positive i deres besvarelser af spørgeskemaerne, men mere individuelle og *lidt mindre* positive end hold 6. Nedenfor fremdrager jeg alle de undervisningsemner, som alle (eller alle minus 1 borger) har bevaret ens.

Emner med 'høj grad' af indflydelse på borgernes dagligdag efter Stabil Start- forløbet

På tværs af hold 4-6 scores langtidseffekten af de fire understregede undervisningsemner højest.

Hold 6:

- "Forælderrollen og dig som mor" (alle/5)
- "Planlægning og struktur i din hverdag som mor"(alle)
- "Din opdragelse af dine børn" (alle)
- "Adfærd og kommunikation ml. dig og dine børn" (alle)
- "Planlægning og struktur i dit barns/børns hverdag" (4 ud af 5)
- "Adfærd og kommunikation ml. dig og andre voksne" (4 ud af 5)

Hold 5:

- "Ture hvor du havde dine børn med" (alle/4)
- "Økonomi og budgetplanlægning" (3 ud af 4)
- "Forældrerollen og dig som mor" (3 ud af 4)
- "Planlægning og struktur af dit barns/børns hverdag" (3 ud af 4)

Emner med 'mindre grad' af indflydelse på borgernes dagligdag efter Stabil Start- forløbet

Nedenfor fremhæves igen de undervisningsemner, som alle (eller alle med undtagelse af 1 borger) har besvaret ens.

Hold 6:

- "jobsøgning og CV" (3 ud af 5)
- "Personlig vejledning og udviklingssamtaler" (3 ud af 5)

Hold 5:

- "Sund mad og madvaner" (alle/4)
- "Forbrug, besparelser og opsparing" (3 ud af 4)
- "Planlægning og struktur af din hverdag som mor" (3 ud af 4)
- "Adfærd og kommunikation ml. dig og dine børn" (3 ud af 4)
- "At møde andre kvinder fra Danmark, Somalia, Tyrkiet mv" (3 ud af 4)

Hold 5 scorer også "Jobsøgning og CV" lavest. En borger svarer 'I mindre grad', mens to svarer 'Slet ikke'. "Jobsøgning og CV" er derfor det undervisningsemne, der har den mindste langtidseffekt for hold 5 og 6.

På dette punkt er borgeren fra hold 4 imidlertid uenig med hold 5 og 6 borgere. Ifølge hende har "Jobsøgning og CV" 'i høj grad' haft indflydelse på hendes hverdag, efter Stabil Start.

Hold 4: På hold 4 er der kun en besvarelse, hvorfor jeg ikke kan fremdrage holdtendenserne.

Men ligesom hold 5 scorer denne borger følgende undervisningsemne lavest:

- "Sund mad og madvaner"
- "Uddannelse og SU", "budgetlægning" og "kreative aktiviteter" er de øvrige undervisningsemner, hun scorer lavest. Denne lave scoring af undervisningsemner går ikke igen på tværs af hold, men afspejler hendes specifikke interesser.

Hvad har borgerne lavet efter Stabil Start (sæt gerne flere kryds):

	Hold 4	Hold 5	Hold 6	Totalt
Aktivering	1	3	5	8
Uddannelse			3 (heraf én på VUC)	3
Sprogskole	1	1		2
Jobs			1	1
Sygemeldt		2		2
Andet	1 (barsel)			1

Oplever borgeren at være tættere på job/uddannelse efter Stabil Start:

	Hold 4	Hold 5	Hold 6	Totalt
I høj grad		1	1	2
I mindre grad		2	2	4
Slet ikke	1	1	2	4

Hvad laver borgerne på nuværende tidspunkt:

	Hold 4	Hold 5	Hold 6	
Aktivering		4	2	6
Uddannelse			3	3
Sprogskole				
Jobs				
Sygemeldt		1	1	2
Hjemmegående		2	1	3
Andet:		En i aktivering har en mentor.		

Har Jobcentret fulgt op på dig og din aktivering efter Stabil Start

	Hold 4	Hold 5	Hold 6	Totalt
Ja	1	3	4	8
Nej			1 (er i uddannelse)	1
Ved ikke/har ikke svaret:		1		1
Beskriv hvordan:		"Sendt i praktik" "mere aktivering – har nu en mentor, efter sygdom"	"Personlige samtaler – et par enkelte opringninger" "Samtaler med Jobcenteret og psykiater"	

I hvilken grad oplever borgeren, at Jobcentrets opfølgning på aktivering (efter Stabil Start) har været tilfredsstillende:

	Hold 4	Hold 5	Hold 6	Totalt
I høj grad	1	1	1	3
I mindre grad			1	1
Slet ikke		2	3	5
Ved ikke/har ikke svaret:		1		1

I hvor høj grad oplever borgeren, at blive mødt der hvor borgeren er og at få passende udfordringer i forbindelse med start på ny aktivering, efter Stabil Start:

	Hold 4	Hold 5	Hold 6	Totalt
I høj grad	1	1	1	3
I mindre grad		2	4	6
Slet ikke				
Ved ikke				
Svar mangler		1		1

Deltagerbegrundelser for hvad det vil sige, at Jobcentret "i mindre grad" lytter til dem:

- "Jeg vil sige, at min jobkonsulent ikke har lyttet til mine ønsker om hvad jeg ville med min fremtid, så man må selv sørge for at ens drømme går i opfyldelse og at min fremtid bliver, som jeg vil have det, så jeg skal starte i uddannelse til januar. Glæder mig ☺" (hold 6)
- "At Jobcentret ikke bare sender en ud til nytteløs aktivering" (hold 6)
- "Jeg blev sendt til HC Partners i Korsør og skulle søge job 25/30 timer om ugen" (hold 5)

Enkelte begrunder, at Jobcentret "i høj grad" lytter til dem:

- Eksempelvis borgeren fra hold 4. Hendes opfølgning fra jobcentret har bestået i telefonisk kontakt fra Jobcenteret. "Jeg har søgt aktivering i FAKTA – herefter fælles møde" (hold 4).

Hvad kunne borgerne have tænkt sig havde været anderledes? (fritekst):

- "Ikke noget lige nu"(hold 5)
- "At vi havde for meget tid alene på comp/internetet" (hold 6)

- "At vi kunne have været i Stabil Start et halv år mere, især efter at min datter røg i familiepleje. Jeg havde brug for støtten fra Jer af og fra andre af. Jeg har det stadig svært eftersom min datter stadig er i familiepleje, men kan bedre forstå hvorfor hun er det nu – end jeg kunne før" (hold 6)
- "At min praktik, der var en succes, ikke var afsluttet (praktikken blev fundet, men jeg var i Stabil Start)"(hold 5)

Oplever borgerne at være kommet tættere på job/uddannelse efter Jobcentrets opfølgning og indsats?

	Hold 4	Hold 5	Hold 6	Svar mangler
I høj grad		1	1	2
I mindre grad			2	2
Slet ikke	1	3	2 (en er i uddannelse)	6
Svar mangler				

5.2.2 Interviewbaserede deltagerantagelser om sammenhænge

Nedenfor sammenfattes begrundelserne for sammenfald i borgernes spørgeskemabesvarelser, baseret på de uddybende kvalitative interview. Disse svar baserer sig på to spørgeskematendenser. Tendenserne og resultaterne uddybes og forklares ud fra gruppeinterview med hold 5 og 6 borgere, samt enkeltmandsinterview med hold 4 borger.

Om Stabil Start undervisningens indflydelse på hverdagen

Høj grad af øget personlig selvindsigt

- Alle, på nær en, svarer i spørgeskemaerne, at de har fået mere personlig selvindsigt på baggrund af Stabil Start- forløbet. Det er ligeledes de fleste (7 ud af 10) der svarer også ja til, at Stabil Start har givet dem flere muligheder for at håndtere udfordringer i forhold til "deres dagligdag". Interviewbegrundelser, der går igen er blandt andet: "Jeg er blevet bedre til at kende mine egne værdier" og "Jeg er blevet bedre til at sige fra"

Mange forandrede vaner i forælderrollen

Alle borgerne, på nær en, oplever at Stabil Start-forløbet har givet dem " flere muligheder i forhold til håndtering af udfordringer i dit/dine børns liv (dagligdag, skole, daginstitution).

Lidt færre, 3/5 dele, svarer ja til at Stabil Start har givet dem flere muligheder for at håndtere udfordringer i forhold til deres familie.

Svære ting i forælderrollen, og børnenes liv, der er blevet nemmere efter Stabil Start:

- Rutiner, planlægge og strukturere. Eksempelvis udtrykker en borger, at hun: " har lagt uret fra mig (red. var stresset hele tiden) og har fået en anden planlægning på hverdagen".
- Har forstået at læse sønnens behov En mor, der tidligere ville 'giftes med sin søn' har købt et whiteboard, hvor hun kan skrive meddelelser mellem hende og hendes søn: "Jeg kan skrive meddelelser og hvad min dreng skal gøre. F.eks. hvad tid han har fri fra skole, hvad tid jeg har fri fra skole. Hvem der skal lave mad mv." Med dette system har moderen mere overblik, tør lukke sønnens kammerater ind i hans liv og se på hvad sønnen har brug for.
- Er blevet tydeligere i sin kommunikation og mindre laissez-faire i sin børneopdragelse: "Børnene skal lære at opføre sig pænt og ordentligt" "Barnet skal komme og sige undskyld til mig, hvis det har gjort noget forkert" "Er blevet mere klar over, hvad jeg har lyst til og hvad jeg vil. Førhen fulgte jeg bare med – gjorde hvad andre sagde. Man tænker også ofte, hvad var de hønisser (red. Helle og Connie) sagde". En mor har flyttet sin søn fra en skole til en anden skole + været til møder på skolen (tidligere var det kun hendes mor, der deltog). Skoleskiftet skyldes, at hendes lille søn besvime i skolen, fik koldsved mv.

- Mindre overbeskyttende. "Er blevet nemmere at holde fast – særligt i svære perioder, spørger jeg mig selv: Hvad var det nu Connie og Helle sagde. Det hjælper mig til at holde fast".
- Er blevet bedre til at sige fra. "F.eks. at barnet skal vente 2 uger eller lign med at få legetøjet". Andre er blevet bedre til at sige fra overfor familie og venner: "Jeg har fået ryddet op i mine venner og familie". Det betyder, at dårlige relationer med andre voksne ikke, eller i mindre grad, går ud over deres barn/børn.
- Øget selvindsigt som forælder: "Er blevet endnu mere klar over, at jeg ville være en god forælder"
- Har lært at handling og holdning hænger sammen: " Hvis jeg undskylder overfor mine børn, når jeg gør noget galt undskylder de overfor mig, hvis de gør noget galt".
- Tænker mere i forbrug og besparelser: "når mit barn bliver stort og jeg gerne vil give det nogle gaver", så er det vigtigt for mig at spare".
- En fremhæver, at hun har fået nye venner, der for en gang skyld er ældre end hende selv! En vane det har taget hende 32 år at bryde.

Kun få vaner og måder man lever sit liv på, falder forældrene tilbage i:

- "Når mit barn beder om ting, kan jeg falde tilbage i at give gaver"/glemme altid at sige fra
- "Nej – en dum mand, der bankede mig skal jeg ikke falde tilbage i at være sammen med. Jeg har stadig svært ved små ting. Eksempelvis at tale i telefonen og håndtere breve i tide, men jeg er opmærksom på det"
- "Er holdt op med at tilsidesætte egne behov - mine børn skal ikke være i det".
- "Er blevet bedre til at holde fast i sine værdier – kræve ærlighed"
- Flere stemmer i når en borger siger: "Jeg finder altid yngre venner. Det er et mønster, jeg har svært ved at bryde".

'Jobsøgning og CV' & 'Uddannelse og SU' scores lavest

De fleste borgere mener "i mindre grad" eller "slet ikke" at undervisning i jobsøgning og CV, eller uddannelse og SU havde indflydelse på deres hverdag efter Stabil Start-forløbet. Sammenfaldet i borgernes svar afspejler deres virkelighed efter Stabil Start-forløbet, hvor de færreste får mulighed for at anvende det de på disse områder har lært. Efter Stabil Start-forløbet har:

- 0 har været i fast arbejde, efter Stabil Start
- 0 har fået førtidspension, men en 32 årig med depressioner har lige ansøgt om det
- 3 har været i uddannelse
- 6 har været i aktivering, herunder jobs
- 2 har været sygemeldt (angst mv.)

På hold 4-6, er der ligesom på hold 1-3, *uenighed* med hensyn til, om der skal undervises mere eller mindre i jobsøgning og uddannelse i Stabil Start: Der er dog lidt flere fra disse hold, 4-6, der retrospektivt godt kunne have tænkt sig mere undervisning i Jobsøgning og CV i Stabil Start. Dog først i slutningen af Stabil Start-forløbet, hvor de var parate til det (mens de i starten af forløbet bruger tid på at lære at forstå sig selv, sine værdier og forældreren bedre at kende).

Stabil Start netværket bibeholdes for enkelte: På hold 6 er der flere der stadig ses med hinanden. De fleste af de forhenværende borgere har dog ikke bibeholdt det netværk, eller dele af det netværk, de havde skabt med hinanden under Stabil Start-forløbet. Men det er ikke noget de savner. Der er også flere fra hold 4-6 der, som på hold 1-3, vurderer at Stabil Start-forløbet har gjort det nemmere for dem at møde nye mennesker.

5.2.3 Anbefalinger til Stabil Start og Jobcenter fra borgere og evaluator:

Hvad ville hjælpe borgerne til at komme videre med deres respektive mål efter Stabil Start

Borgernes anbefalinger:

- Opfølgning efter ½ års tid. Og ifølge hold 4-6 skal opfølgningen senest ske 1-2 år efter Stabil Start.
- At borgerne får nogle mere jævnaldrende og 'ældre' venner, som kan inspirere dem til at se nye job og uddannelsesmuligheder, livsveje mv.
Flere af borgere fremdrager nemlig den pointe, og refleksion over deres liv, at de normalt kun bliver venner med nogle der er yngre end dem selv. Denne begrænsede socialiseringsform udfordrer, ifølge min tolkning, borgerne, fordi de får et meget lille handlerepertoire/færre livserfaringer at spejle sig i, end andre jævnaldrende har.
- At Jobcentret stiller de forhenværende borgere realistiske udfordringer.
Det vil ifølge borgerne eksempelvis sige:
  - At jobcentret ikke hiver forhenværende borgere ud af velfungerende praktikforløb: En forhenværende deltager var i praktik på en skole, hvilket hun var meget glad for, men jobcenteret fandt ikke at det 'var udfordrende nok for hende' og omplacerede hende i anden aktivering. De skete mod hendes ønske (stiltiende accept).
  - At der skabes pasningsordninger om eftermiddagen - aftenen: *"jeg er enlig mor, jeg kan ikke få mit barn passe. Jobcenteret skal tage hensyn til det, så jeg ikke bliver smidt i al slags aktivering"*.

Hvad kan man arbejde endnu mere med i Stabil Start-forløbet?

- 'Jobsøgning og CV', men først når borgerne er parate til det. For de flestes vedkommende vil sige ca. 2/3 dele inde i Stabil Start-forløbet.
- 'Forskelsbehandling i det danske samfund – hvornår sker det? Hvorfor sker det? Og hvordan håndterer man bedst muligt udfordringerne?' I behandlingen af dette emne kunne en tidligere borger, en romakvinde, f.eks. komme og holde oplæg om:
  - Hvordan hun har grebet det an at søge om og komme i arbejde
  - Hvordan hun har håndteret afslag fra arbejdspladser
  - Romakvindens indstilling og gåpåmod kunne inspirere de nuværende kvinder til at søge deltidsarbejde på en mere direkte, realistisk og opsøgende facon.
  - I forhold til forældrerollen peges der ikke på noget, der kan gøres bedre. Størstedelen af de forhenværende deltagere fortæller os, at de efter Stabil Start-forløbet *stort set ikke* falder tilbage i negative vaner ☺. De har fået øget selvindsigt og er meget bedre til at sige fra, end de var førhen.

Anbefalinger fra evaluator:

- Tilbud om deltagelse i andre netværk. Der er særlig efterspørgsel efter netværkstilbud, der giver de forhenværende deltagere relativt ældre venner, så de får nogle betydningsfulde andre i deres liv som de blive inspireret af ift. uddannelses-, jobs- og livserfaringer.
- Oplysning om de evt. gratis børnepasningsordninger, der eksisterer om eftermiddagen - aftenen. Disse former for pasningstilbud kunne gøre det nemmere for de forhenværende deltagere at blive uddannet, komme i fast arbejde mv.
- Viden om hvilke af Slagelses dagtilbud har døgnåbent. (Udvidet åbningstid er der blandt andet i institutionen Storebæltvej. Heidi Sender Connie og Helle en oversigt over institutioner med udvidet åbningstid).
- Et nyt underemne i Stabil Start – forløbet kunne være: 'Hvordan klager man konstruktivt, hvis man får nej til efterspurgt job eller uddannelsestype i Jobcentret'. Denne anbefaling kommer sig af, at de fleste forhenværende deltagere svarer 'nej' til et spørgsmål, der går på, om de havde efterspurgt job eller uddannelsestype i Jobcentret, som de ikke har fået opbakning til. Dette emne kunne måske supplere Stabil Start medarbejdernes vejledning i at identificere realistiske fremtidsveje, uddannelses- og job for sig selv.

- Tilbud der skaber øget mobilitet – eksempelvis at tænke i dele bilordninger mv.
En enkelt forhenværende deltager har: *” søgt job som ernæringsassistent i Jylland, der kunne kommunen godt hjælpe en med at finde et sted at bo og betale rejsen”. ”Det gør de ikke. De siger: du skal søge jobbet selv om der var 10 timers kørsel, men når man så har søgt og måske fået det. Er der intet sted at bo”, eller transporten er for dyr. ”Det er lidt dobbeltmoralisk”.*
- At opretholde en flerkulturel deltagergruppe i Stabil Start, da det giver et øget udsyn – og kan hjælpe med til at bryde med social arv og en arvet negativitet overfor det omkringliggende samfund.
- ’Viden om social og kulturel forskelsbehandling i det danske samfund.’
Selvindsigt og viden om det omkringliggende samfunds sociale og kulturelle forskelsbehandling er blandt de faktorer, der har rustet en romakvinde til at nå hendes drømme og mål. Det kommer eksempelvis til udtryk, når hun fortæller os, at en rengøringsarbejdsplads har valgt *ikke* at fastansætte hende og i stedet for har ansat etniske danskere i hendes sted. Til det siger romakvinde konstaterende: *”Ja selvfølgelig, hvordan skulle jeg kunne få job, når danskere ikke kan”.*

Det bemærkelsesmæssige er, at hun på baggrund af den erfaring *ikke* oplever sig selv som uretfærdigt behandlet, eller som et offer. Tværtimod kæmper hun blot endnu hårdere, da hun konstaterer, at det omkringliggende samfund forventer mere af hende end af andre (at der er strukturelle ulighedsrelationer i det danske samfund).

På dette punkt er det evaluators tolkning at *udsatte* borgere med anden etnisk baggrund end dansk ofte har mere realistiske forventninger til det omkringliggende samfund end *udsatte danske* borgere har. De etniske danskere kan derfor lære en del af at mødes med borgere med anden etnisk baggrund end dansk, fordi disse nye borgere har et nyt (og ofte ikke arvet) blik på det omkringliggende samfund. De stiller højere krav til sig selv fordi de ved, at der er strukturelle ulighedsrelationer i det omkringliggende samfund.

5.3 Hold 7 -9

Desværre var der ingen kvinder fra hold 7, 8, eller 9, som indsendte udfyldte spørgeskemaer eller ønskede at lade sig interviewe i foråret 2015. Derfor mangler der data fra disse hold.

5.4 Hold 10 -12

Evalueringen baserer sig på 8 spørgeskemabesvarelser, herunder. 1 fra hold 10, 3 fra hold 12 og 5 fra hold 11. Dertil kommer opfølgende gruppeinterview med hold 11 og 12.

5.4.1. Samlet viden fra spørgeskema

Det der er særligt godt i Stabil Start - og som Stabil Start skal blive ved med at undervise i, er:

- Turene med børn
- Sund kost, krop og motion
- Forælderrollen og dig som mor
- Adfærd og kommunikation mellem dig og dine børn
- Selvindsigt – jeg kender ’egne værdier og hvad de betyder for mig og mine valg’

Flere forhenværende deltagere fremhæver medarbejdernes betydning:

- *”Det der er særlig godt er Connie og Helle. Det er dem som sørger for at tingene kører og at alt bliver arrangeret. Jeg er evig taknemmelig for at jeg kom der, for uden dem var jeg ikke nået hertil.*

Ville dog ønske jeg kunne komme tilbage for den udvikling jeg havde der er desværre gået i stå efter”(hold 11)

- ”Jeg synes det hele var godt på hver sin måde. Rigtig meget at lære og rigtig mange gode inputs, som hænger fast” (hold 11)
- ”Gode til at lytte og ikke bare give en ret eller snakke en efter munden” (hold 11)
- ”Hjælp til at se ind i en selv og evt. se sine egne fejl/problemer”

Derudover fremhæver de forhenværende deltagere hver deres yndlingsemne:

- ”Yogatime” (hold 12)”
- ”Børns udvikling (...) og økonomi” (hold 12)
- ”Det er vigtigt at give folk tid og ro til at finde sig selv. Hos jer var der plads/overskud til at finde sig selv” (hold 12).

Nedenfor følger en række tendenser, på tværs af hold.

Emner med ’lille’ eller ’ingen’ indflydelse på hverdagen, efter stabil Start:

- Forbrug, besvarelser og opsparing (3 ud af 9 svarer i høj grad)
- Min opdragelse af mine børn (2 ud af 9 svarer i høj grad)

Emner der deler vandene:

- Jobsøgning og CV
- Uddannelse og SU
Godt en tredjedel har i høj grad kunnet anvende det lærte indenfor jobsøgning og CV, mens de øvrige i mindre grad, eller slet ikke, har kunnet/har haft mulighed for at anvende det lærte.

¼- del har i høj grad kunnet anvende det lærte indenfor uddannelse og SU, mens de øvrige i mindre grad eller slet ikke har kunnet/har haft mulighed for at få det lærte i brug.

Sociale aktiviteter deler også vandene. Fire scorer de sociale aktiviteter meget højt, mens 2 vurderer at sociale aktiviteter slet ikke har haft en effekt, efter Stabil Start-forløbet.

5.4.2 De holdvise besvarelser

Emner med ’høj grad’ af indflydelse på hverdagen, efter Stabil Start:

- Stabil Start- forløbet har givet flere muligheder i forhold til at håndtere udfordringer i familien, fremhæver alle hold 12 deltagere.
- Hold 11 fremhæver ”personlig udvikling og vejledningssamtaler” (3 ud af 5 besvarelser)
- Hold 11, og den ene besvarelse fra hold 10, fremhæver derudover: ’kreative aktiviteter’, som særligt positivt. Jeg formoder at betoningen af kreative aktiviteter handler om, at netop disse aktiviteter hjælper de tidligere deltagere med at ’lade op’ i hverdagen, efter Stabil Start.

Det har borgerne lavet efter Stabil Start-forløbet:

Hvad svarer borgerne at de har lavet efter Stabil Start (sæt gerne flere kryds):

	Hold 10	Hold 11	Hold 12	Totalt
Aktivering		1 var med i et projekt på CSU ADHD kursus	1	
Praktik		1 i praktik på Cafe Back Stage		
Uddannelse		Uddannelse på 3. år	3	
Sprogskole				
Jobs			1	

Sygemeldt	1	3		
Andet		Har fået en mentor		

Oplever borgeren at være tættere på job/uddannelse efter Stabil Start:

	Hold 10	Hold 11	Hold 12	Totalt
I høj grad		2	3	
I mindre grad		2		
Slet ikke	1	1		

Hvad svarer borgerne at de laver på nuværende tidspunkt:

	Hold 10	Hold 11	Hold 12	
Aktivering		1		
Uddannelse		1	3	
Sprogskole				
Jobs			1	
Sygemeldt		3 (heraf den ene blot i 10 uger)		
Hjemmegående	1	2		
Andet:	1			

Har Jobcentret fulgt op på dig og din aktivering efter Stabil Start

	Hold 10	Hold 11	Hold 12	Totalt
Ja	1	4	1	6
Nej		1	2 (det svar handler om at kvinderne er under uddannelse)	
Ved ikke/har ikke svaret:				
Beskriv hvordan:	Borgeren svarer: Personlig samtale	1 svarer: Både samtaler og opkald	1 svarer: Personlig samtale med min jobkonsulent	

I hvilken grad oplever borgeren, at Jobcentrets opfølgning på aktivering (efter Stabil Start) har været tilfredsstillende:

	Hold 10	Hold 11	Hold 12	Totalt
I høj grad		2		2
I mindre grad		2		2
I meget lille grad (kategori indført af en respondent)	1			1
Slet ikke		1	2 (det svar handler om at kvinderne er under uddannelse)	3
Ved ikke/har ikke svaret:			1	

Fritekst: "Har intet hørt fra jobcentret, siden jeg stoppede i Stabil Start, men er aldrig blevet mødt pænt eller forstående af jobcentret - ud over ham der fik mig til at gå i Stabil Start i tidernes morgen"

I hvor høj grad oplever borgeren, at blive mødt der hvor borgeren er og at få passende udfordringer i forbindelse med start på ny aktivering, efter Stabil Start:

	Hold 10	Hold 11	Hold 12	Totalt
I høj grad	1	1	1	
I mindre grad		1		
Slet ikke		2		
Ved ikke				
Svar mangler		1	2	

Oplever de tidligere borgere at være kommet tættere på job og uddannelse efter Stabil Start-forløbet?

På tværs af hold svarer 4 slet ikke, 2 svarer i mindre grad og 1 svarer i høj grad og endelig er der 2 borgere, der ikke svarer. Om de tidligere deltagere oplever at være kommet tættere på uddannelse, har vi ikke spurgt om. Men det kan konstateres, at 3 ud af 4 fra hold 12 er under uddannelse, ligeledes 1 fra hhv. hold 11 og 10. spørgeskemabesvareelserne rejser der sig et par paradokser

Skal der undervises mere eller mindre i Stabil Start. Her er der delte meninger:

- "Det synes jeg pt. ikke (red. at I skal undervise mere) I underviser meget! Men bedste uge var da vi var på Selandia." (hold 11)
- "Jeg synes der skulle være noget mere undervisning" og at man ikke en helt uge skulle passe sig selv og male, men at sy var hyggeligt" (hold 11)
- "Mere hjælp til selvhjælp til den enkelte, efter behov" (hold 11)

En tolkning er, at dette handler om, at kvinderne er i en proces, hvor de skal lære behovsudskydelse, dvs. de skal lære at acceptere at andre 'tages fra' og får fokus og støtte, mens de må lære at arbejde selv og/eller hjælpe hinanden indbyrdes imens. En anden supplerende tolkning er, at udsagnet om 'for meget undervisning' ikke kun handler om form, men også handler om de emner, der arbejdes med og om de opleves som meningsfulde for borgeren. Ide: Kunne man i udvidet grad gøre tilbudsviften af de 'kreative aktiviteter' så som maling, syning, krop og motion, sund mad til valgfag, så borgerne vælger de fag til, der giver mest mening for dem (for at sy opleves af denne borger som hyggeligt og meningsfuldt, mens det at male opleves som "at skulle passe sig selv")

Dilemma forbundet med forælderrollen:

Trods mange *forandrede vaner* i forælderrollen (specielt for hold 12), scorer de tidligere deltagere også i denne evaluering 'min opdragelse af mit barn' lavt. En tolkning på dette er, at det er et almenmenneskeligt dilemma at sige en ting og mene en anden. Man kan således godt føle, at man er en god forælder, men ikke ville sige det/skrive det overfor andre. Dertil kommer det forhold at mange enlige forsørgere kan være tilbøjelige til at dømme sig selv *ekstra hårdt* - ud fra falske idealforestillinger om *kernefamilien*.

Ide: Psykisk robusthed sættes endnu højere på dagsorden i Stabil Start. Psykisk robusthed er et livsvilkår. Det betyder, at forældre skal lære at være voksne for de børn de nu engang har - og ikke ud fra idealet. Hvordan kan vi hjælpe forældrene endnu bedre på vej i denne proces med at anerkende sig selv som "gode forældre". Undersøge om der er kommet ny forskning til, der i forlængelse af 'forskning om bevægelige søskendeskaber'. Ny viden der kan inspirere forældrene til at elske og acceptere sig selv:

Undervisningsemnet: 'Forbrug, besvarelser og opsparing' scores meget lavt i forhold til emnets indflydelse på hverdagen, efter Stabil Start-forløbet. Hvad er det udtryk for:

- At borgerne allerede syntes de var gode økonomer, inden Stabil Start- forløbet
- At økonomi ikke var 'yndlingsfaget' i Stabil Start perioden
- At langtidseffekten af undervisningsemnet er relativt lille
- At mangel på forandrede vaner vedr. besparelser afspejler et lavt økonomisk råderum, efter Stabil Start

Ovenstående tolkningsmuligheder blev afdækket igennem interview. Der var kun få der havde fået nedsat deres økonomiske råderum, efter Stabil-Start. Den mest udbredte forklaring til undervisningsemnets lille indflydelse på hverdagen var forklaring nummer 2.: At økonomi ikke var 'yndlingsfaget' i Stabil Start perioden. Dertil kommer, at de under Stabil Start - forløbet blevet gjort

opmærksomme på, alle de måder man kan sparre på. Og når barren for at sparre, er blevet sat højere, vurderer de forhenværende deltagernes egen forbrugsadfærd derefter.

5.4.3 Interviewbaserede deltagerantagelser om sammenhænge med fokus på afledte effekter for borgernes børn

En del af arbejdet i Stabil Start omhandler: 'at nå børnene igennem deres forældre'. Efter sidste års evaluering blev det besluttet, at vi også ville undersøge, 'hvad der var sket med Stabil Start- borgernes børn'. Kunne tegn på mønsterbryderadfærd mon spores hos den kommende generation - børnene? Og i det tilfælde hvilke tegn? Derfor zoomer denne evaluering, til forskel fra de to evalueringsrunderne fra år 2014, også ind på børnene.

Baggrund for interviewtemaerne: Interviewspørgsmålene er udarbejdet inspireret af [SFI's](#) forskningsprojekt "Den sociale arv og mønsterbrydere". Et projekt, der bygger på interview med 24 personer, der opfatter sig selv som mønsterbrydere.

SFI peger med dette projekt på, at motivationen for at bryde den sociale arv først og fremmest er relationer til personer, for eksempel en pædagog lærer eller en anden voksen, der betyder noget særligt for den enkelte. Og hvor den pågældende også oplever selvbestemmelse samt at være aktør i sit eget liv – ikke bare et objekt for en eller anden social indsats. Forskningen peger desuden på værdien af en pædagogik, der tager udgangspunkt i menneskets behov for at skabe helhed og mening i tilværelsen.

Når vi vil undersøge om børnene har de rammer der skal til for at opleve tilværelsen som meningsfuld og sammenhængende spørger vi ind til det psykologiske begreb [resiliens](#). Altså er børnene ved at opbygge den modstandskraft der skal til for at de kan klare sig godt på trods af deres svære livsbetingelser. En vigtig indikator herpå er, om børnene har længerevarende venskaber, på tværs af institutionsskift.

Gruppeinterviewet viser, at en række vaner og forhold omkring mødrenes børneopdragelse er blevet forandret, som effekt af Stabil Start-forløbet.

Hvad laver børnene i fritiden, efter Stabil Start?

Efter Stabil Start-forløbet har mange af børnene fået fritidsjobs (avisbud, kirkekorsanger mv). Andre børn har ikke haft denne mulighed, da pendling mellem mor, far, plejefamilie mv. gør det vanskeligt for dem at få og fastholde fritidsjobs.

De forhenværende deltagere arbejder aktivt med dybden af børnenes kammeratskaber

Adspurgt om de selv havde længerevarende venskaber, dengang de var børn er svaret for de flestes vedkommende nej. Borgerne flest svarer: "Nej for jeg har skiftet skole så mange gange, så vennerne forsvandt". Omvendt svarer en mor, at hun var gode veninder med en fra hendes børnehave, som hun senere gik i skoleklasse med. Og det gav hende styrke og "tryghed" til at klare nye og svære udfordringer (resiliens).

Alle de interviewede ønsker længerevarende relationer for deres børn. Relationer som følger børnene på tværs af skift fra børnehave til skole mv. Og mødrene gør sig aktive bestræbelser på at nå dertil – eksempelvis ved at melde sig og sine børn til ”Fru Larsen” projektet og venskabsfamilieordningen.

Arbejder aktivt for ikke at overføre egne negative relationsmønstre til børnene

”Min datter kan godt lide kun at knytte sig til én veninde - og så er det er så den eneste, hun leger med hele tiden og det kan man ikke. Det har jeg jo selv lært, for så mister man folk, hvis man bruger dem for meget og kun hænger op af én hele tiden”

”Min datter er bevidst sat i en fritidsordning, hvor alle børnene skal lege med forskellige hele tiden: ”Det udfordrer min datter, og lige nu synes jeg også det er rigtig hårdt, men jeg holder fast for jeg ved, at det er det rigtige”.

Det allervigtigste i forhold til om egne børn får et godt liv i som voksne

Som en tråd på tværs af svar er der flere af borgerne, der fremhæver uddannelse. Og mulighed for en god uddannelse starter i skolen, hvorfor mødrene lægger stor vægt på at deres børn går i en god skole:

”Skolen er meget vigtigt for at komme videre. Og hvor du bor præger dine børn. Fx er det vigtigt ikke at bo i en ghetto – for det præger børnene negativt. ”

”Ja, omgivelserne har stor betydning på et barns opvækst. Jeg vil gerne flytte. Jeg sparrer sammen. Vil gerne være i Antvorskov skoledistrikt, så den mellemste kan flyttet skole. Hun har en tendens til at tiltrække ”dårligt selskab”. Hendes største ønske er at komme væk fra sin nuværende skole, hvis hun skulle bo i en papkasse ”på den rigtig side af vejen” for at komme til at flytte skole, så er hun villig til det! Jeg har villet flytte fra Nordbyen længe. Vi var lige ved at flytte i sommers, men det gik i vasken. Hun blev SÅÅ ked af det!! Vi vil gerne flytte i hus med have – til leje. Placering er meget vigtigt ift. børnene - og hvilken skole, de skal gå i.”

”Mine børn skal have en barndom med gode værdier, traditioner, positive oplevelser. Det har stor betydning, at man har nogle gode oplevelser at tænke tilbage på! ”

”At de vælger den rette uddannelse fra starten af og jeg håber, mine børn vil blive ved med at have et stort netværk, som nu”.

”At hun ikke får sådan et liv som jeg har haft – får en god uddannelse, et godt sted at bo – og nogle hun kan knytte sig til”.

Får jeres barn/børn støtte til det de har behov for støtte/opbakning til for at nå dertil?

Argumenter for:

”Ja igennem skolen og fritidsordningen. Og jeg hjælper hende også meget med, hvad der er de gode strategier til at få venner + at tude at sige fra”.

Interviewer: *Hvad er de gode strategier til at få og fastholde venner: ”Hvis folk ikke gider én skal man respektere det og løse det ved at have flere venner – så man kan give plads til alle”*

”Hun skal ikke ud i skoleskift ligesom mig” og det støtter jeg hende i”.

Argumenter imod: (handler om skolereformen og dens afledte effekter):

"Jeg taler ikke med de andre voksne omkring børnene. Skolereformen gør det næsten umuligt at få fat i børnenes lærere. Jeg ved ikke, hvem den ældste har som klasselærer. Den mellemste får ikke den støtte hun har brug for. De bliver ikke mødt på samme måde i den mellemste klasse. Klasselæren er ikke god til at møde dem med en anden baggrund end sig selv. Den mindste har en sød og støttende klasselærer. Den mellemstes fodboldtræner støtter op om alle børn på holdet."

"Lærerne har aldrig tid til at snakke efter skolereformen er tråd i kraft. De har travlt. Ønsker, at der var bedre kommunikation/dialog, fx på forældreintra. Kommunikation er vigtig! (...) for min datter er stemplet som ballademager i skolen - og det vil jeg meget gerne have ændret!"

Tidligere deltagere giver plads til at andre voksne kan få nøglefunktioner i børnenes liv:

"Ja min datter plejede jo, at 'snyde' alle voksne. Nu er hun blevet meget glad for og tør betro sig til sin klasselærer. Særligt når hun er faldet i og har snydt andre voksne" - klasselæreren er således blevet en nøgleperson i pigens liv.

En mor har desuden pr. eget initiativ opsøgt og er kommet med i Slagelse Kommunes venskabsfamilieordning. Dette fordi hun ønskede, at der skulle være andre voksne/forældre, end hende selv, som hendes nu seksårige datter, kan betro sig til.

Borgere erkender at der er situationer, hvor en lærer mv. er vigtigere for deres børn end mor

Mødre med børn i indskolingsalderen og opefter fortæller, at de i forlængelse af Stabil Start-forløbet har erkendt, hvor vigtigt det er for deres børn at have andre voksne i børnenes liv, end dem selv.

Et eksempel er en datter, der går til faderens kone for at få hjælp til at passe ind i konfirmationskonventionerne - og ritualerne deromkring. Adfærdsændringen beror her ikke kun i, at datteren tør gå til faderens kone. Adfærdsændringen består også i, at mor giver datteren lov. Mor har lært ikke at vise (synlig)jalousi over datterens adfærd, men tilskynder derimod sin datter til også at tage imod og bruge råd, sparring og livserfaring fra fars nye kone.

Sådan adskiller borgerne deres egen og deres børns skolegang

Om at pjække:

"I modsætning til egen opvækst vil jeg ikke tilskynde mit barn med at pjække"

En borger: *"Ja- at man (red. min datter) ikke bare holder en fridag! Da jeg gik i skole blev taget meget stille og roligt, sådan skal min datter Mathilde bare ikke gøre."* Moderen, der er blevet mobbet og har følt sig anderledes igennem hele hendes skolegang erkender således hvordan hendes eget pjækkeri var med til at "ødelægge alt" at pjække for at undgå (Red. løbe fra) problemerne.

En anden borger: *"Ja jeg har samme erfaring - min mor skrev under på, at jeg var syg, selv om jeg ikke var det."* Blandt andet for at få datteren til at pjække sammen med hende. Moderens (nu bedstemors) adfærd betød, at den tidligere deltager i Stabil Start-forløbet faldt ud af det faglige og sociale i skolen (mistede venner på det). *"Den går ikke med mig og min datter! Min datter skal også have alt det positive".*

Drilleri og mobning:

"Gør ikke som mig: Hav tillid til de voksne! Fortæl at du bliver drillet!"

Mor: "Hvis min datter bliver drillet i skolen har jeg lært (Red. værdien i) at sige, at hun ikke skal gøre noget ved det selv - ligesom jeg gjorde i skolen! Derimod skal hun sige det til en voksen"

"Jeg undlader at overføre egne fordomme og frustrationer til mit barn".

Stabil Start- interviewer: "Det du tænker om skolen, adskiller du det fra din datter tænker om skolen – hvis du er vred på skolen, kan du adskille det?"

Borger 1: "JA! Lige nu er der faktisk et super irriterende barn i skolen. Ærgerligt, at et barn kan ødelægge det for alle de andre! Men det siger jeg ikke højt overfor min datter. Jeg siger ikke, at det er en lorteunge der skal smides ud! Jeg tænker det, men siger det ikke til hende. Det har jeg lært i Stabil Start."

Anden borger stemmer i: "Sådan har jeg det også - selv om jeg tænker, de er fucked op på skolen, siger jeg det ikke videre".

"Nini bliver drillet fordi hun er lille – det blev jeg også, da jeg var lille. Og det skal hun ikke tage sig af eller tænke på. Hun skal vide at hun er perfekt, som hun er".

"Fik ikke selv hjælp til lektierne, men vil gøre alt for at hjælpe mit barn med dem"-

Flere hjælper også deres børn med lektierne med alt det, de kan. Når det er så vigtigt for de forhenværende deltagere, er det fordi de selv oplevede det modsatte. De havde ikke forældre, der ikke kunne hjælpe dem med lektierne og/eller ikke havde overskud dertil.

Om konflikter med barn:

"Efter et skænderi, siger min datter ofte. "Jeg hader, når vi har de her kampe". Og jeg svarer: "det gør jeg også", hvortil hun siger: "skal vi ikke bare pakke den ned i skuffen". Den vending har hun lært af moderen - og i fællesskab mor og datter blevet gode til at nedtrappe konflikter".

Om overforbrugsvaner:

Undgår: "åndsvage impuls køb fra Tigeren", "eller Netto"

Anvender lokale (fysiske og digitale) tilbud med muligheden for "Køb, salg og bytte".

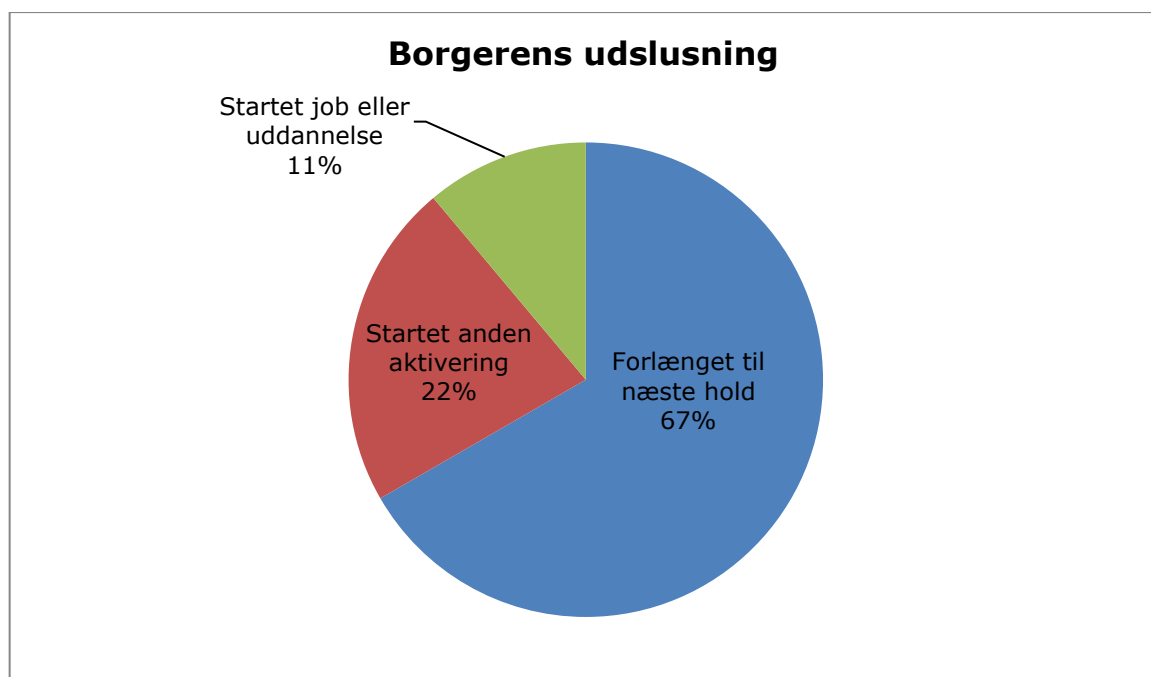
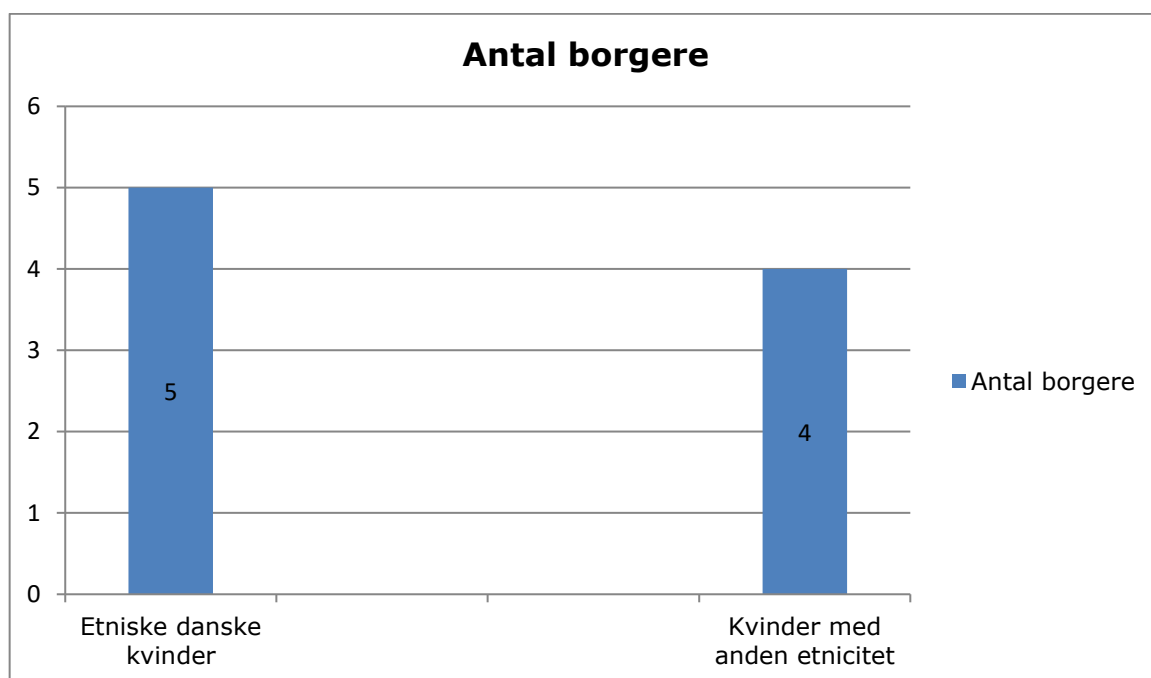
Tager termokande mv. med hjemmefra, inden uddannelse (VUC mv): "For der koster en kop kaffe 10 kroner og så kan jeg godt blive nærig!", så pengene holder måneden ud".

Undgår fælder på sociale medier, hvor reklamer målrettes brugeren individuelt - på baggrund af ens tidligere søgeresultater på nettet.

Er der omvendt overforbrugsvaner de tidligere Stabil Start-deltagere falder tilbage i? Hold 11 borger svarer nej og kun én ud af 3 hold 12 borgere svarer 'en gang imellem': "En gang imellem falder jeg i - og køber fra de dyreste butikker såsom Super Brugsen i Vemmelev! Men det er ikke så voldsomt mere – og så ringer jeg til en god kontaktperson, der kan tale mig fra det"

6. Oversigter over enkelte hold og slutevalueringer efter endte forløb

Hold 19: 22.05.2018-18.01.2019

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 19

1. Hvad tænkte du om Stabil Start inden du startede?

- Tænkte at det var et godt sted at være – havde hørt fra gl. deltagere som havde gået. hjælpe med samtaler, hvis man ikke ved noget Tænkte at det kun var undervisning

De næste spørgsmål handler om, hvad du fik ud af at være i Stabil Start.

2a. Fik du dét ud af Stabil Start, som du havde regnet med?

- Ja, gode samtaler om – klogere på hvordan man samarbejder med skolen om sine børn at vide noget om planlægning, derhjemme, økonomi i hverdag – for.eks. hvordan man bruger sine penge. nemmere at komme afsted om morgenen.

2b. Hvad er du blevet bevidst om i din tid i Stabil Start?

Personligt?

- at respektere andre menneskers konsekvenser af ikke at være mødestabil

I tilrettelæggelsen af din hverdag?

- at det er vigtigt at planlægge hverdagen når man har børn og det skal fungere og være lettere.

Med dine børn/familieliv?

- at jeg er et forbillede og hvis jeg gør noget, som ikke er godt – eks. Hvis jeg skal tale voksensnak – skal det ske, når børnene ikke er tilstede. Eller hvis jeg ikke passer mine ting/Arbejde mv. – lærer mine børn det samme og det er ikke godt.

2c. Hvad kan du bruge i din hverdag?

- at det er vigtigt at være mødestabil for at få muligheder, for hvis man ikke er mødestabil får man ikke samme muligheder.

3. Af det du har lært/oplevet i Stabil Start, hvad har betydet mest for dig og dit liv indtil nu?

- at tale sammen, for jeg at jeg forstår tingene bedre og det giver mig tryghed

Din mening om undervisningen og den personlige vejledning:

4a. Hvad er rigtig godt, som vi i Stabil Start skal blive ved med at undervise i?

- det har været og jeg har lært nogle nye ord. De personlige samtaler er godt for mig, fordi jeg er tilbageholden, men har brug for at tale om tingene.

4b. Er der noget du ønsker dig mere af i undervisningen?

- besøg i forskellige virksomheder

Er der noget du ønsker dig mindre af i undervisningen?

- nej det er okay

4c. Er der noget du ønsker dig mere af i den personlige vejledning?

- nej, jeg har fået talt om det, jeg havde brug for

Er der noget du ønsker dig mindre af i den personlige vejledning?

- nej

5. Gode råd til medarbejderne:

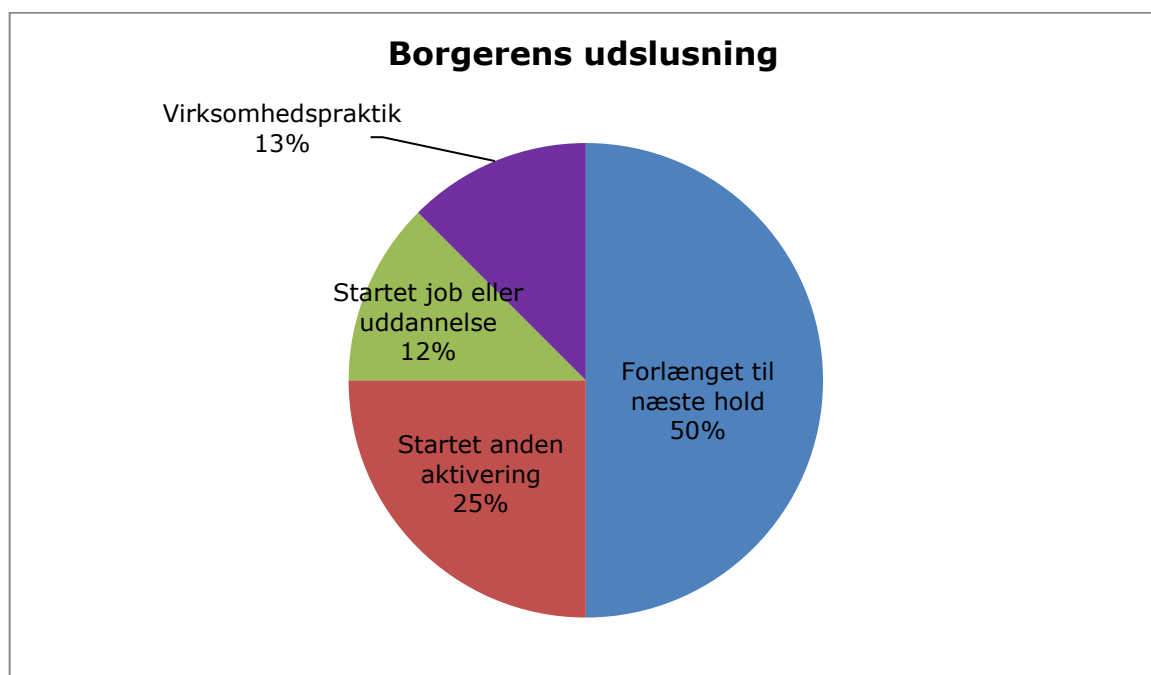
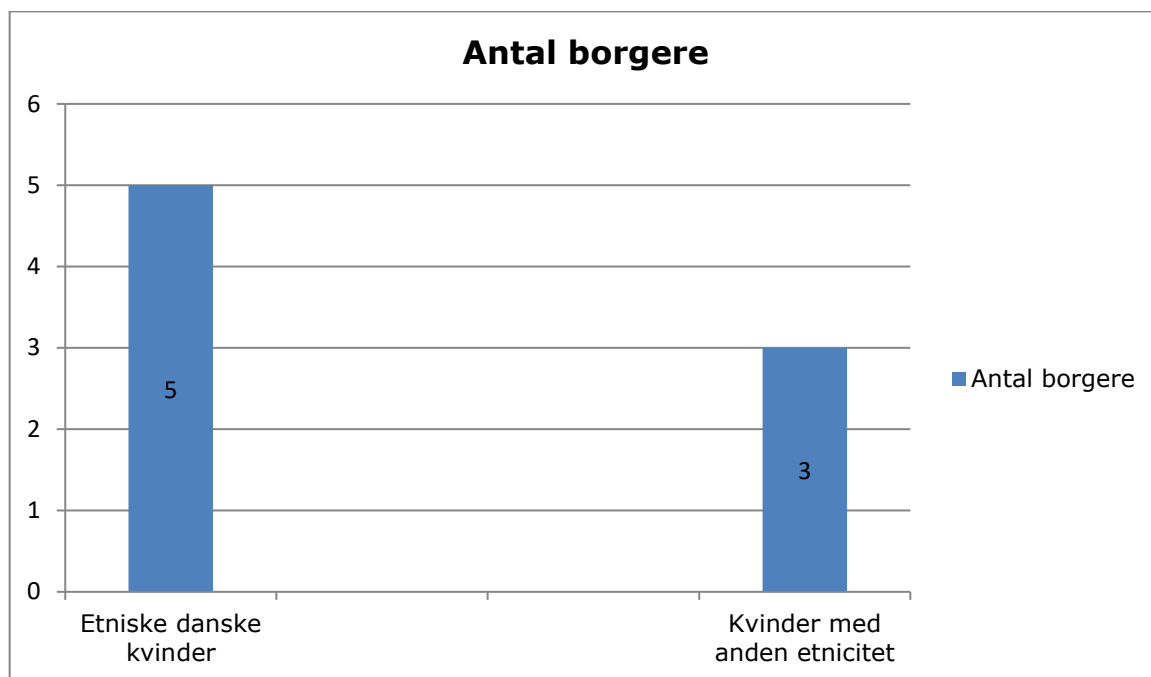
- nej

6. Gode råd fra Stabil Start til dig selv, som du vil huske og gerne vil bruge fremover:

- Husk at vise hvad du kan :)

7. Gode råd fra Stabil Start til dine medkursister:

- Det er godt sted at være – for hjælp til forskellige ting. De er meget hjælpsomme.
samtaler
undervisning
private ting, som du kan have brug for hjælp til.
Viden som du ikke vidste

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 18

1. Hvad tænkte du om Stabil Start inden du startede?

- det har været et godt sted, for mig at være. med arbejderne, og folk, der kommer har. de motivere mig alle til at være stabile
- Jeg var lidt nervøs for vidste ikke hvad det gik ud på

De næste spørgsmål handler om, hvad du fik ud af at være i Stabil Start.

2a. Fik du dét ud af Stabil Start, som du havde regnet med?

- at være stabil og lære flere ting om mig selv som jeg ikke ved
- Jeg fik meget ud af det. Har fået mere tilid og mere stolthed Er kommet op på benene igen efter en hårdt pieode

2b. Hvad er du blevet bevidst om i din tid i Stabil Start?

Personligt?

- at være stabil.
- om at når man vil opnår noget, kan man sagten

I tilrettelæggelsen af din hverdag?

- de har også hjælper mig med at være stabile i min hverdag med mit barn gør de det altid let for dig selv.
- Min struktur er blevet andeledes

Med dine børn/familieliv?

- Stabil Start hjælper mig også med at være en god mor, og det viker rigtig godt for mig og mit barn, Jeg lære at forstå hende bedre.
- Er blevet en bedre mor og sat grænser da jeg havde virkelig svært ved.

2c. Hvad kan du bruge i din hverdag?

- lær at tro på mig selv. og jeg ved, jeg kan gøre det Hvordan man er der for mit barn og hvordan man kan være der for mig selv også
- At være sammen med mine børn uden frygt og positivt oplevelser
-

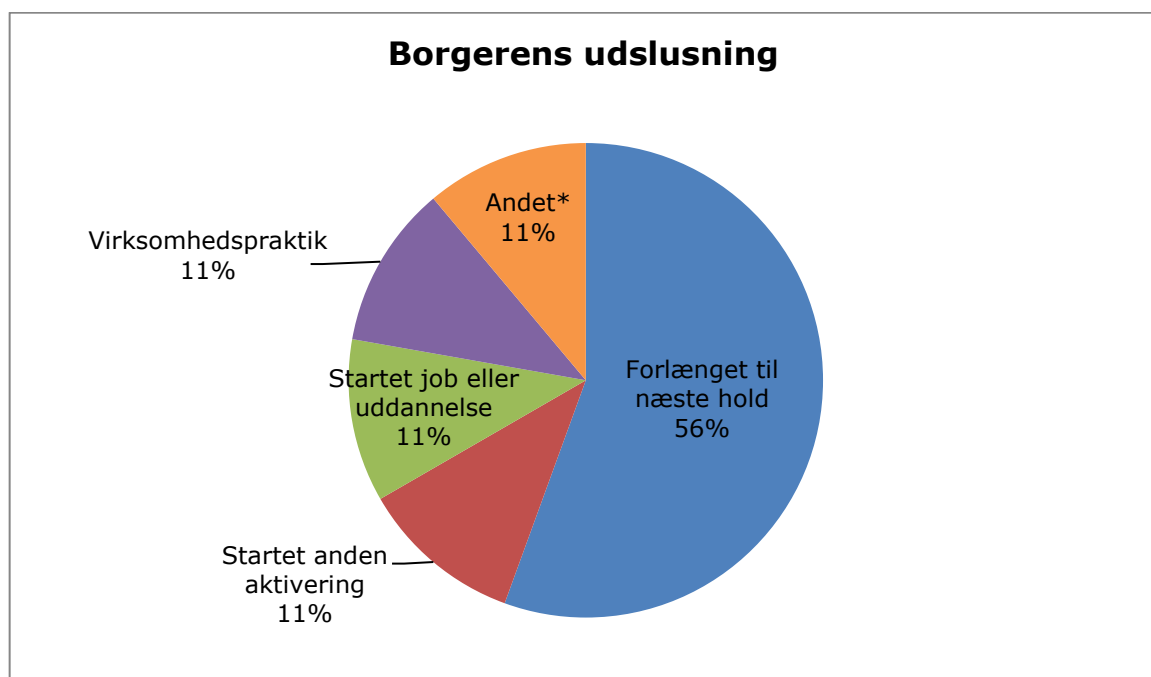
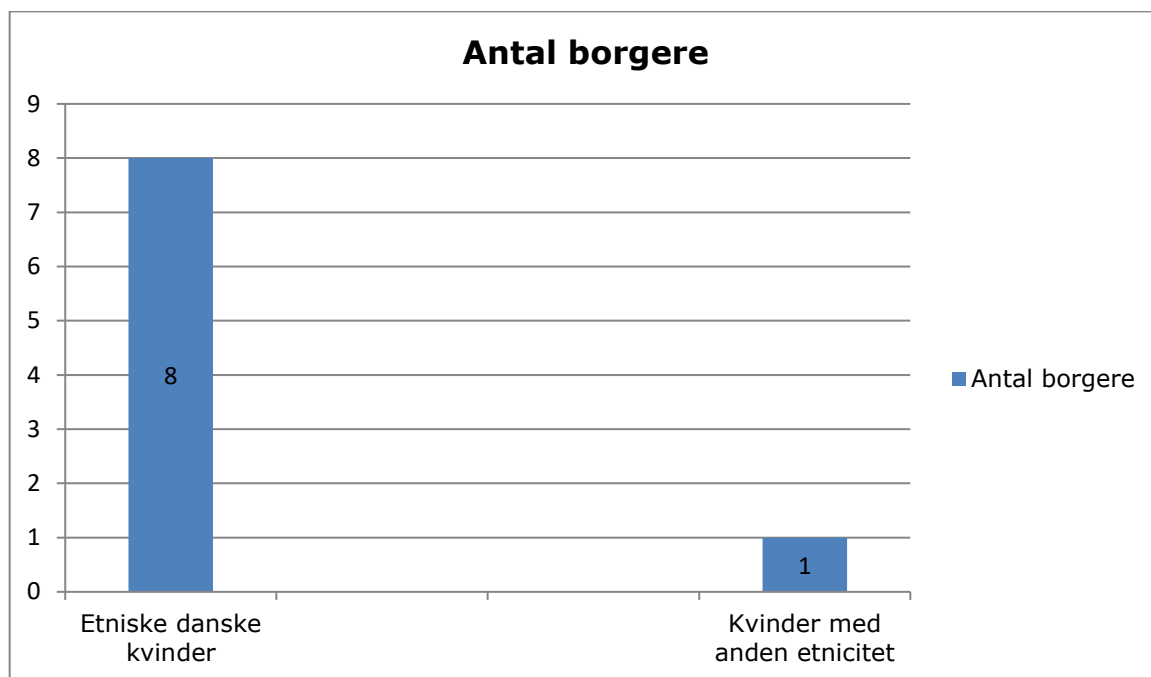
OBS: Mangler svar på spg. 3-7 på grund af fejlscanning til KMD-sag!

6. Gode råd fra Stabil Start til dig selv, som du vil huske og gerne vil bruge fremover:

- Du kan

7. Gode råd fra Stabil Start til dine medkursister:

- ved det ikke

* Andet: Dækker her over en borger, som er flyttet kommune.

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 17

1. Hvad tænkte du om Stabil Start inden du startede?

- Jeg var meget skeptisk og var meget nervøs for hvad det var for noget.
- At det forhåbentlig var stedet der endelig kunne bidrage til at hjælpe mig videre samt det var et fristed for mig i.f.t. hjemme.
- At det lød spændende og et godt koncept.

De næste spørgsmål handler om, hvad du fik ud af at være i Stabil Start.

2a. Fik du dét ud af Stabil Start, som du havde regnet med?

- jeg har fået mere ud af det, end jeg havde regnet med. Jeg har fået nogle rigtige gode samtaler som har hjulpet mig til at ændre min tankegang.
- Ja, og mere til – nye venskaber.
- Ja og meget mere haved regnet med jeg bare ville blive "sparket" ud i den første uddannelse der kom men connie og mette tager sig tid til og lære en og kende og på den måde hjælper de en på helt rette vej

2b. Hvad er du blevet bevidst om i din tid i Stabil Start?

Personligt?

- Jeg kan mere og er mere end jeg troede om mig selv og at selvom noget har været dårligt betyder det ikke at det altid vil være sådan.
- At jeg er god nok som jer er - En god mor. At jeg er meget andet end mor og kæreste.
- personligt har jeg lært rigtig mange ting om mig selv jeg er blevet bevidst om at det er okay at have en mening som måske ikke er som alle andres og at spørger om Tingene igen vis man er i tvivl. *Skrevet ind i et hjerte ved siden af:* Jeg har også lært at jeg er god som jeg er Jeg kom med meget lidt selvtillid men går der fra med hoved højt og masser af selvtillid

I tilrettelæggelsen af din hverdag?

- At skulle stå op til noget hverdag har jeg lært er det bedste for mig. Jeg fungere bedst aktiv end hjemmegående, og det gør min hverdag nemmere.
- At det er vigtigt at skabe ressourcer i.fh. trivslen af mig selv og mine børn.
- At man nok skal nå tingene ingen grund til stress vis vi ikke når det i dag når vi det nok imorgen

Med dine børn/familieliv?

- Mit forhold til mine børn har altid været godt men jeg har lært at give lidt slip og lært at lukke min familie ind i stedet for at være afvisende.
- Finjustere problematikker i opdragelsen
- Jeg fandt ud af at det familie liv jeg haved ikke var 100% det jeg drømte om og at det liv jeg ville have med min søn kunne jeg sagsen få her fik jeg meget hjælp af conni og mette til at få styr på alt. jeg har mere tålmodighed med min søn nu og forstår ham bedre.

2c. Hvad kan du bruge i din hverdag?

- det med at tænke over de tanker jeg har. at huske på det sådan det var, men ikke sådan det er.
- meget – pædagogiske redskaber, skarpere refleksion om mig selv og det jeg står for. Ro på.
- Der er en masse råd jeg kan bruge er "Du kan godt" "tag det stiller og roligt"

3. Af det du har lært/oplevet i Stabil Start, hvad har betydet mest for dig og dit liv indtil nu?

- At selvom mit liv har været kaos og jeg har mange dårlige ting i fortiden er det ikke det som skal styre mig, Jeg bestemmer selv hvad jeg vil med livet
- Nye venskaber og at jeg betyder noget godt for de andre deltagere og har haft et godt forhold til Connie/Mette

- Jeg har lært så meget om mig selv både som mor men også som XXXX 22 år. Det betyder uendeligt meget for mig at Conni & Mette altid står klar når jeg ikke har troet på mig selv. Så har de stået klar og vist mig de tro på mig. Tak!

Din mening om undervisningen og den personlige vejledning:

4a. Hvad er rigtig godt, som vi i Stabil Start skal blive ved med at undervise i?

- Det har været rigtig godt og let at forstå undervisningen. og den personlige vejledning har været god for mig og sat en masse gode tanker igang.
- Har følt mig presset psykisk et par gange men det har været sundt i det lange løb (kan mere end jeg tror og det har flyttet mig)
- Jeg synes undervisningen er kanon der er plads til alle! både til dem som er klar til og sidde stille i timevis men også dem der ikke er! Alle er med

4b. Er der noget du ønsker dig mere af i undervisningen?

- Jeg er tilfreds med hvordan det har været.
- mere om børn/familie
- nej jeg synes den er god som den er

Er der noget du ønsker dig mindre af i undervisningen?

- mindre støj på linien :-) ej slet ikke.
- nej jeg synes den er god som den er

4c. Er der noget du ønsker dig mere af i den personlige vejledning?

- Det har været lige tilpas for mig
- nej
- Ikke rigtig jeg synes Conni og Mette gør det rigtig godt de er gode til og sætte sig ind i "vores" situationer hver og en!

Er der noget du ønsker dig mindre af i den personlige vejledning?

- nej tak :-)
- nej
- nej

5. Gode råd til medarbejderne:

- synes Mette og Connie gør det rigtig godt "men i kunne godt bage nogle kager i ny og næ" :-)
- Måske lidt større respekt for et nej når det er tydeligt man har brug for space/mere tid
- Ved ikke om jeg kan give nogle "råd" jeg kan bare fortælle de gør det skide godt man føler ikke det "bare" er et job for dem men at de gør det fordi de holder af en! De er gode til og de forstår det "tempo" man køre i det ligsom at have 2 veninder med masser af livseffaring

6. Gode råd fra Stabil Start til dig selv, som du vil huske og gerne vil bruge fremover:

- vil igen nævne at det med at lad vær med at tro at det som har været dårligt før ikke nødvendigvis er det nu. og at man kan hvad man vil.
- Du kan mere end du tror – DU ER GOD NOK!

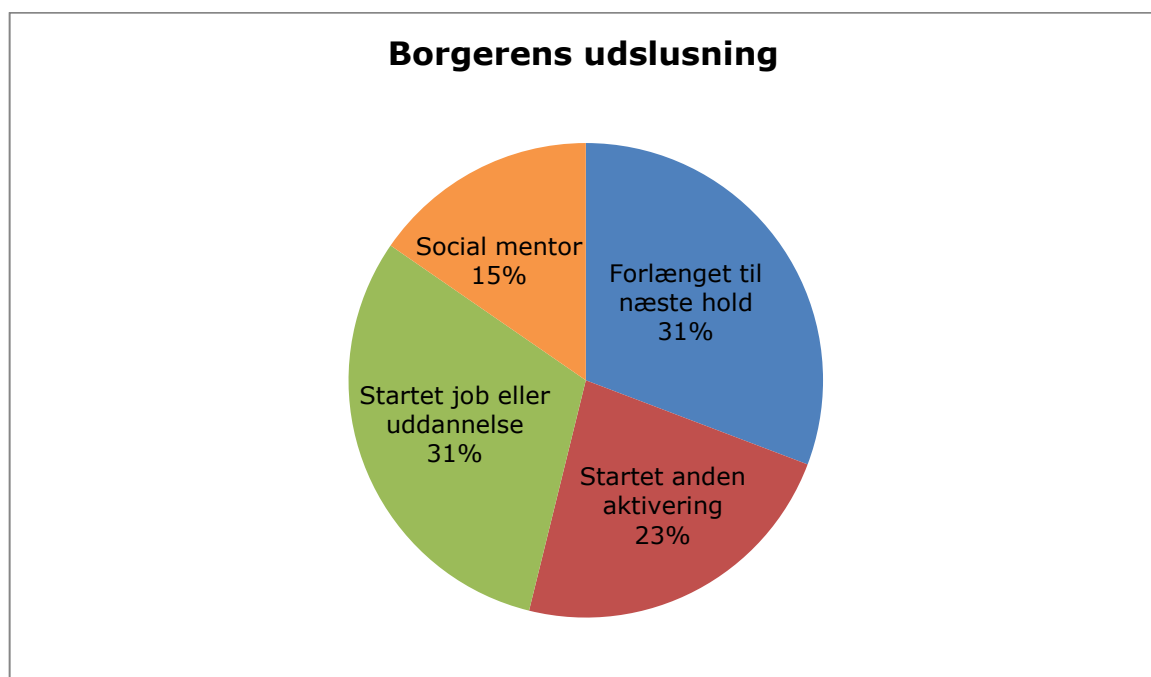
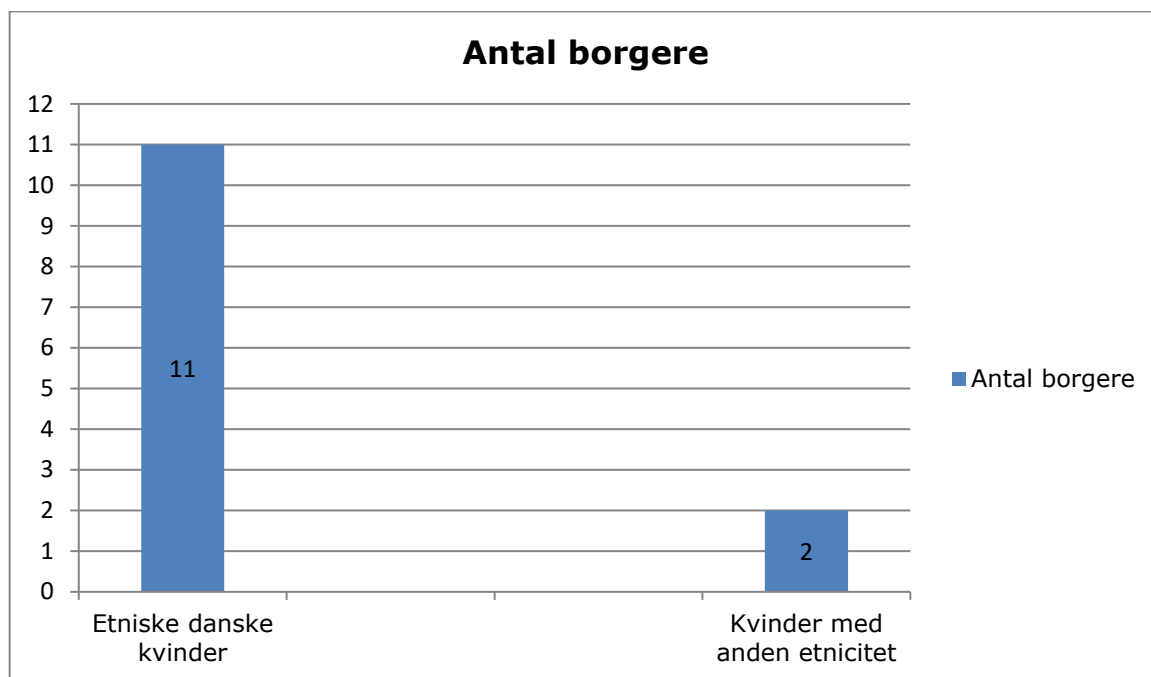
- At jeg godt kan, at jeg ikke er "dum" at jeg skal tro mere på mig selv, at jeg nok skal nå tingene at jeg er en sød pige og velformuleret mest af alt at jeg GODT kan hvor der er vilje er der vej

Gode råd fra Stabil Start til dine medkursister:

- lær at være dig selv og vis dig frem :-)
- I skal ikke finde jer i noget i ikke kan stå inde for hvis det føles forkert – Så er det nok fordi der er noget om snakken.
- At der skal være plads til alle

Ekstra:

- Tak for jeres tid, tålmodighed, gode råd Tak for i altid lytter og tak for i fik troen på mig selv tilbage tak for i har været min støtte når alt gik skævt og jeg ikke kunne se lyset for enden af tunnelen! Tak for i har fået mig her hvor jeg er Tak for i fortalt mig når jeg tog fejl tak for i fortalte mig når jeg havde ret Tak for i ikke bare kastede mig ud i en uddannelses men tog mig i hånden og fandt den rigtig uddannelse Tak til jer 2 fantastiske kvinder! Kh XXXX <3

* Andet: Dækker her over en borger, som er flyttet kommune og en borger, der er gået på barsel.

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 16

1. Hvad tænkte du om Stabil Start inden du startede?

- Ville gå ind i det med åbent sind og håbede det kunne være med til at udvikle mig personligt
- Syntes det lød som en god ide da jeg fik fortalt hvad det handlede om.

De næste spørgsmål handler om, hvad du fik ud af at være i Stabil Start.

2a. Fik du dét ud af Stabil Start, som du havde regnet med?

- Det har taget tid men ja
- Ja jeg syntes det har været rigtig lærigt at være der og har fået nye kammeratskaber

2b. Hvad er du blevet bevidst om i din tid i Stabil Start?

Personligt?

- Jeg er blevet bevidst om at jeg kan klare rigtig mange ting hvis bare man ikke giver op
- Bevidst omkring ting omkring mig og min søn osv.

I tilrettelæggelsen af din hverdag?

- At det er ok at alt ikke behøver at være 100% i orden og at det handler om at prioritere de vigtigste ting hvis man ikke har overskudet.
- I forbindelse med jeg har min søn tilrettelægger jeg min hverdag anderledes.

Med dine børn/familieliv?

- At det er vigtigt at være åben om tingene og bruge tiden sammen med børnene med ting/aktiviteter som vi godt kan lide
- Kan læse min søn bedre og kan bedre forstå ham nu med følelser og adfærd

2c. Hvad kan du bruge i din hverdag?

- At hverdagen ikke behøver at være så hektisk/stram. Handler stadig om prioritering. "Det man ikke når i dag, når man i morgen"
- Kan bruge rigtig mange ting i min hverdag som jeg har lært omkring mine værdier, adfærd osv.

3. Af det du har lært/oplevet i Stabil Start, hvad har betydet mest for dig og dit liv indtil nu?

- At jeg skal tro på mig selv.
- Det har betydet jeg er begyndt at tage mere vare for mig selv og kan lære mit barn bedre ting i fremtiden og kan tyde ham meget bedre nu. Har fået styr på min økonomi.

Din mening om undervisningen og den personlige vejledning:

4a. Hvad er rigtig godt, som vi i Stabil Start skal blive ved med at undervise i?

- Det har været rigtig godt at få hjælp til at kontakte sagsbehandler mm. For det har skabt ro til at arbejde med mig selv og få styr på hverdagen. At snakke om de forskellige problemstillinger jeg har stået overfor. Samt få gode råd til at løse dem.
- Syntes det hele har været godt og lærigt men nogen gange lidt tung stof

4b. Er der noget du ønsker dig mere af i undervisningen?

- Nej.

Er der noget du ønsker dig mindre af i undervisningen?

- Nej

4c. Er der noget du ønsker dig mere af i den personlige vejledning?

- Nej

Er der noget du ønsker dig mindre af i den personlige vejledning?

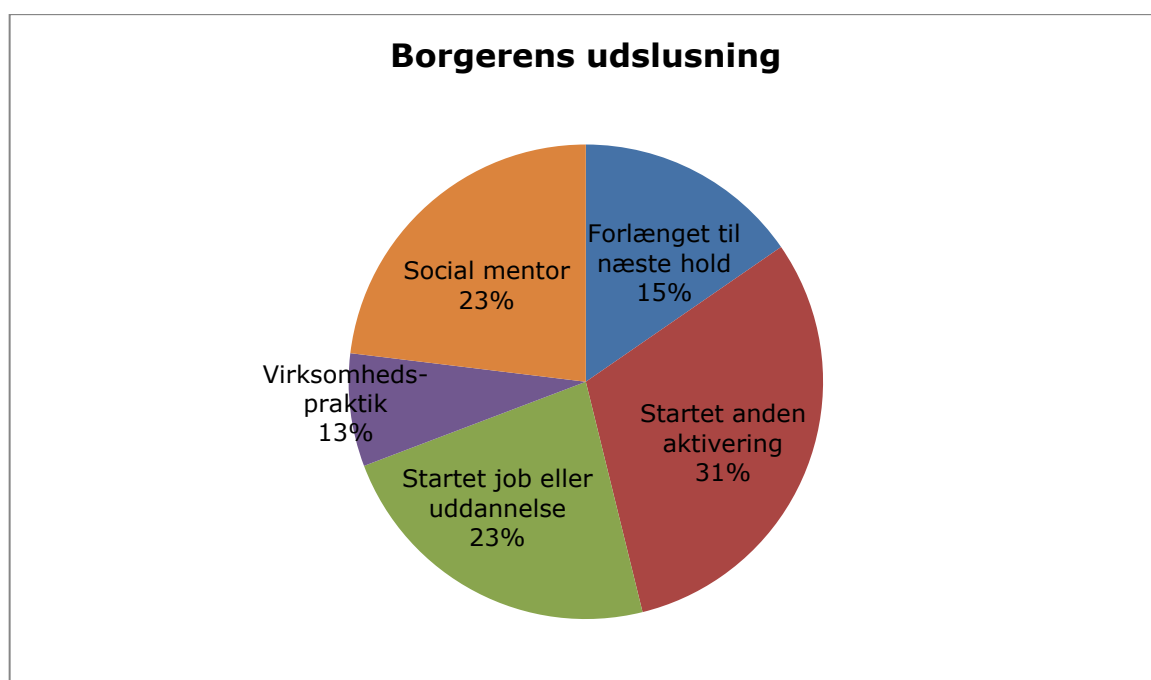
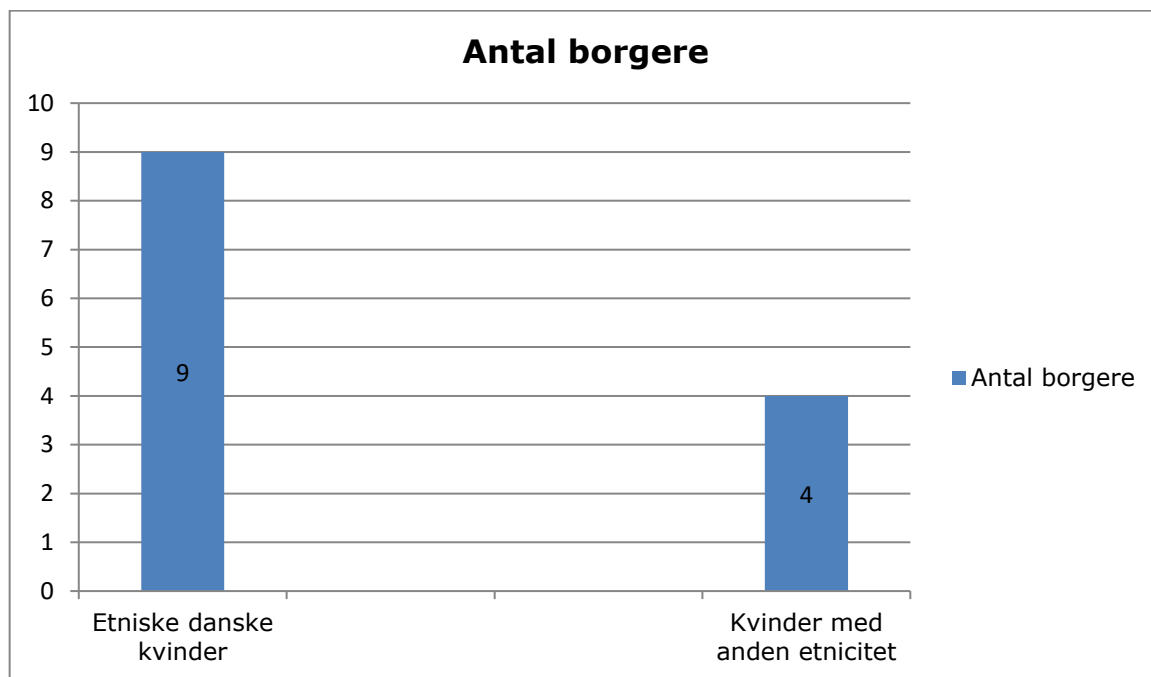
- Nej

5. Gode råd til medarbejderne:

- I gør det godt som det er.
- Bevar jeres humor og godt humør ☺

6. Gode råd fra Stabil Start til dig selv, som du vil huske og gerne vil bruge fremover:

- Stadig at tro mere på mig selv og det jeg gør er godt nok

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 15

1. Hvad tænkte du om Stabil Start inden du startede?

- Det ku måske hjælpe mig.
- I starten følte jeg mig presset, men efter hånden følte jeg, mig godt tilpas!
- At det ikke var noget for mig
- Jeg troede det var kedeligt
- At det var et godt tidsfordriv. Havde slet ikke regnet med at få så meget ud af det som jeg har gjort.

- Jeg havde en god fornemmelse, og glædede mig.

De næste spørgsmål handler om, hvad du fik ud af at være i Stabil Start.

2a. Fik du dét ud af Stabil Start, som du havde regnet med?

- Jeg troede, man ikke ville blive sat i noget praktik (aktivering) eller få undervisning m.m.
- Nej jeg fik meget mere ind det.
- Ja det gav mig mange chancer, ligesom en familie
- Nej, Jeg fik meget mere ud af det, da jeg først begyndte at åbne op, for alt det der foregik inde i mit hoved. Jeg er nået meget længere på de to år jeg har været her, end jeg ellers er nået hele livet med mig selv.
- Jeg ved ikke 100% hvad jeg havde regner med at få ud af stabilstart, så det ved jeg ikke...

2b. Hvad er du blevet bevidst om i din tid i Stabil Start?

Personligt?

- Har lært at tænke anderledes i nogle situationer
- Er blevet bevidst om mig selv & familien. Bevidst om at tage kontrollen i mit liv.
- Hvor meget der skulle rettes op
- Jeg er blevet hjulpet til at finde ud af hvilken muligheder jeg har.
- Min udstråling, min måde at være mor på. Er blevet meget mere moden. Min måde at reagere på når jeg er vred/sur/ked af det. Er blevet meget mere positiv.
- Jeg har lært meget personligt, kan bedre tage en beslutning og vide at det er rigtigt, tænker og agere anderledes.

I tilrettelæggelsen af din hverdag?

- Jeg har haft struktur i hverdagen, før stabil start. Fordi min datter havde daginstitutionen.
- Struktur, struktur og atter struktur.
- Har lært dansk. Har lært ting jeg ikke kunne gøre før alene.
- Hvordan jeg prioriterer min tid, det er sgu ikke så vigtigt om vi får rugbrød til aften en enkelt dag. Hvis det gør at jeg har mere tid til at hygge og gi min datter omsorg.

Med dine børn/familieliv?

- Få værktøj til, at få min datter til at sove. Vi er som familie blevet mere sociale igen, som vi var tidligere.
- Det er vigtigt at gøre de samme ting og på samme måde hverdag
- Har hjulet mig med familie til familie. Kan selv gå til møder i skolen med børnene – forstår dansk. Børnene udfordrer mig – kan gøre ting uden mine børn da jeg kan dansk.

2c. Hvad kan du bruge i din hverdag?

- Til at bruge tiden til familien og på mig selv.
- Jeg kan ik lige sige min hverdag er så meget lavet om, men jeg tænker mere over fx at slappe af så alle får en god morgen.
- Med at have en bedre forståelse af min datter

3. Af det du har lært/oplevet i Stabil Start, hvad har betydet mest for dig og dit liv indtil nu?

- Jeg gør mange ting selv – eks til svømning – har lært mig at komme ud blandt andre af mig selv. Har fået mange ting – lært mig, givet mig mod til at gøre ting selv, handle ind og på offentlige kontorer osv.
- At undgå tænke for meget uddannelse/arbejde. Bruge tiden til at undgå stress. Og blive presset.
- Den kan jeg ikke rigtig besvare, jeg synes jo alt det vi har snakket om har jeg taget til mig og lært af.
- At jeg har lært at jeg er god nok som jeg er. De ku få mig til at indse at jeg er en stærk og omsorgsfuld mor. At jeg kan hvad jeg vil, og nok skal komme langt.
- Det betyder meget at have et sted hvor man kunne tale om sine problematikker, og få råd og vejledning, det er bestemt noget man tænker over når man står på egne ben, selvom man jo kan ringe til jer...

Din mening om undervisningen og den personlige vejledning:

4a. Hvad er rigtig godt, som vi i Stabil Start skal blive ved med at undervise i?

- Godt.
- For mig har det været rigtig godt alt sammen. Selvtillid, selvværd, barnes tarv, økonomi, det har været de vigtigste ting for mig.
- Jeg har muligvis ikke fulgt så meget med i undervisningen, men der var fx sunhedsplejersken osv, hvor jeg fik noget værktøj, i forhold til børn både i skole og hjem..

4b. Er der noget du ønsker dig mere af i undervisningen?

- Nej
- Budget. Lære at få det lagt rigtigt op.
- Mere om børn
- Jeg synes det har været rigtig godt med undervisningen, men kursisterne tager det bare ikke så seriøst (inkl. mig) til at starte med, selvom det egentligt er rigtig vigtigt, alt det der er blevet snakket om hernede.
- Som sagt har jeg ikke fulgt 100% med i alt, eller kunnet koncentrere mig nok, men syntes ikke umiddelbart der manglede noget.

Er der noget du ønsker dig mindre af i undervisningen?

- Nej
- Næ. Synes det er super.
- Nej

4c. Er der noget du ønsker dig mere af i den personlige vejledning?

- Nej
- Nej er mere ind godt tilfreds
- Personlige samtaler har været godt mentalt og fysisk
- Jeg synes det har været perfekt, men hårdt til tider.
- Heller ikke.

Er der noget du ønsker dig mindre af i den personlige vejledning?

- Nej
- LOL (Ja de er belastende at de kan trykke på knappen) ☺
- Nej

5. Gode råd til medarbejderne:

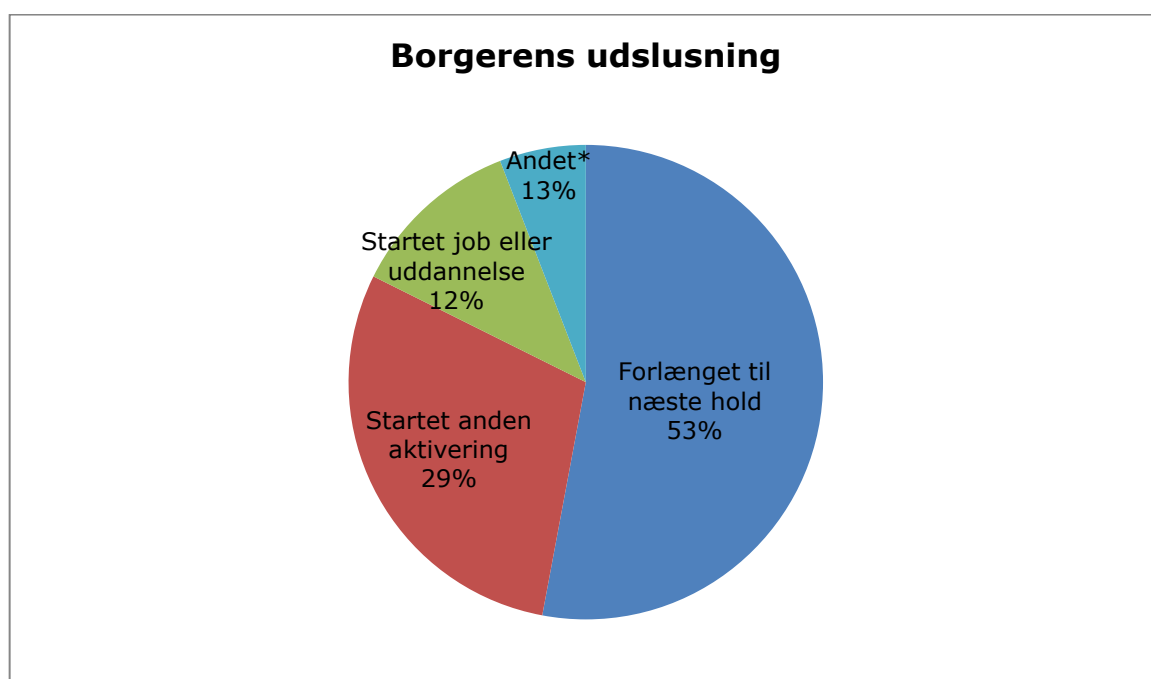
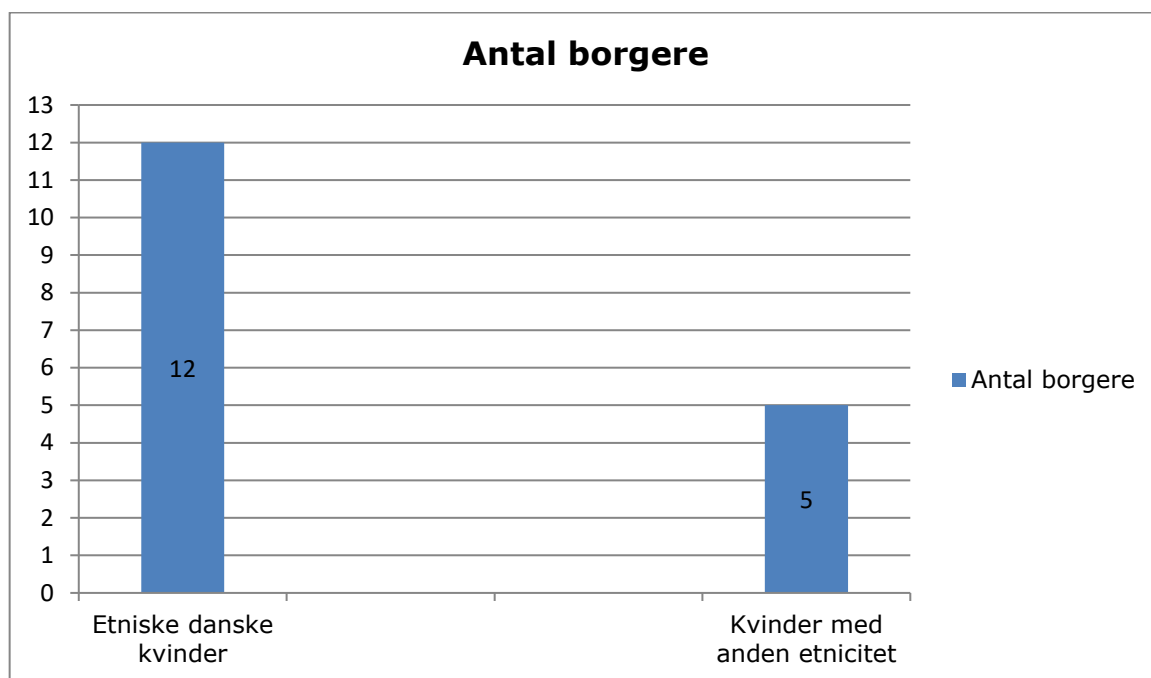
- Flere deltager af kursister
- Bliv ved med det gode arbejde
- Begge har været gode for dig
- Lad være med altid at være så hårde mod sådan nogle som mig ❤️
- Smiler og tænker nej jeg har ikke nogle råd til jer.

6. Gode råd fra Stabil Start til dig selv, som du vil huske og gerne vil bruge fremover:

- Tag det med ro, og stille roligt.
- Holde styr på min økonomi. Lære at forstå min datter bedre.
- De råd jeg har fået har været gode for mig
- Du er god nok som du er.
- Jeg gør det rigtige, og det er godt nok.

7. Gode råd fra Stabil Start til dine medkursister:

- Mød op!
- Lyt, spørg og lær.
- Lytte til det der snakkes om – brug det også.
- Nej.

* Andet: Dækker her over en borger, som er overgået til sygedagpenge.

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 14

1. Hvad tænkte du om Stabil Start inden du startede?

- En ny mulighed for at komme videre i livet
- Jeg tænkte at det var et sted, hvor jeg fik masser af hjælp – lære sprog - dansk

De næste spørgsmål handler om, hvad du fik ud af at være i Stabil Start.

2a. Fik du dét ud af Stabil Start, som du havde regnet med?

- Ikke 100 % havde regnet med nogle flere projekter.
- Jeg fik ikke det ud af det jeg havde forventet – lære sprog, hjælp til at søge tandlæge, boligstøtte, min søn er syg – hjælp via hans læge, hvordan?

2b. Hvad er du blevet bevidst om i din tid i Stabil Start?

Personligt?

- At jeg kan mere end jeg selv tror.
- Det ved jeg ikke.

I tilrettelæggelsen af din hverdag?

- Er blevet bedre til at planlægge på længere sigt og være sikker på mig selv og vise mine følelser.
- Nej det er det samme som før.

Med dine børn/familieliv?

- Er blevet bedre til at planlægge på længere sigt og være sikker på mig selv og vise mine følelser.
- Jeg er blevet bekræftede i, at det er vigtigt at mine børn lærer sit modersmål (somalisk) først, så har de lettere ved at lære dansk.

2c. Hvad kan du bruge i din hverdag?

- Er blevet bedre til at planlægge på længere sigt og være sikker på mig selv og vise mine følelser.
- At se film vedr. forældre og børn som skal spise og der er problemer/uro og hvad man kan gøre ved et. Det bruger jeg.

3. Af det du har lært/oplevet i Stabil Start, hvad har betydet mest for dig og dit liv indtil nu?

- At det er blevet mere struktureret.
- At lære dansk.

Din mening om undervisningen og den personlige vejledning:

4a. Hvad er rigtig godt, som vi i Stabil Start skal blive ved med at undervise i?

- Se film vedr. forældre og børn

4b. Er der noget du ønsker dig mere af i undervisningen?

- At man laver mere sammen og lærer at samarbejde.
- Lære danske ord – og sætninger og at sige dem rigtig – såsom nutid eller datid.

Er der noget du ønsker dig mindre af i undervisningen?

- Mindre samtaler frem og tilbage, enten sidst på dagen, eller en dag hvor folk kommer ind på kontoret på skift.

4c. Er der noget du ønsker dig mere af i den personlige vejledning?

- Ved ikke hvad det skulle være.
- Nej

Er der noget du ønsker dig mindre af i den personlige vejledning?

- Ved ikke hvad det skulle være.
- Nej.

5. Gode råd til medarbejderne:

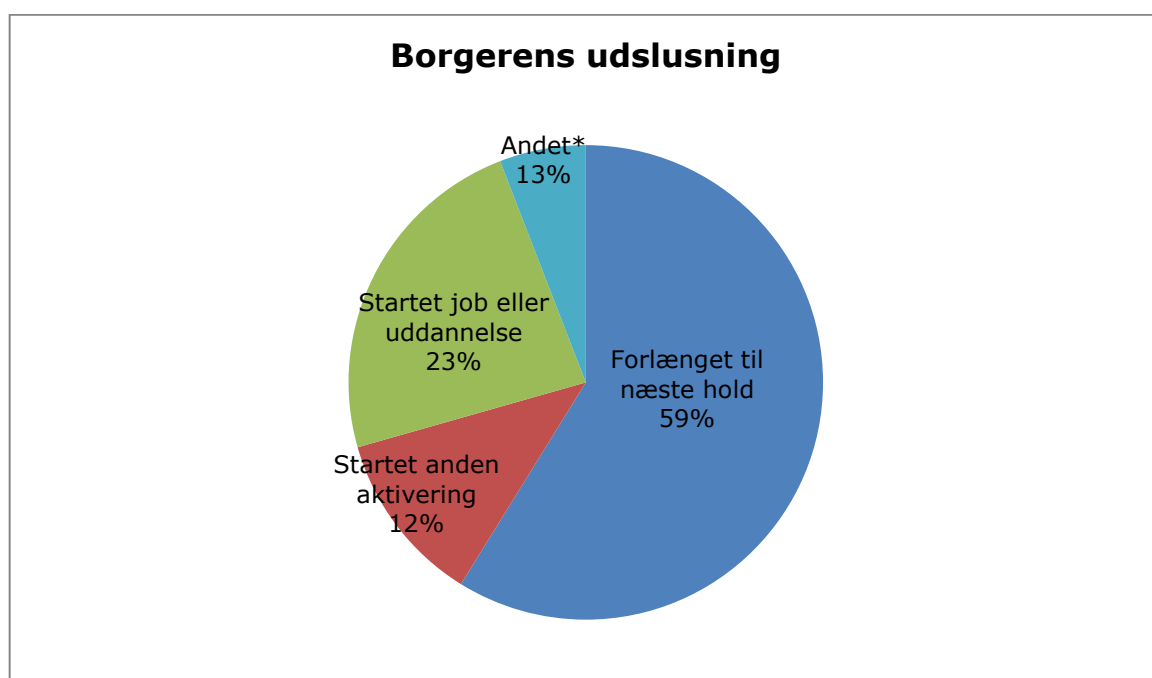
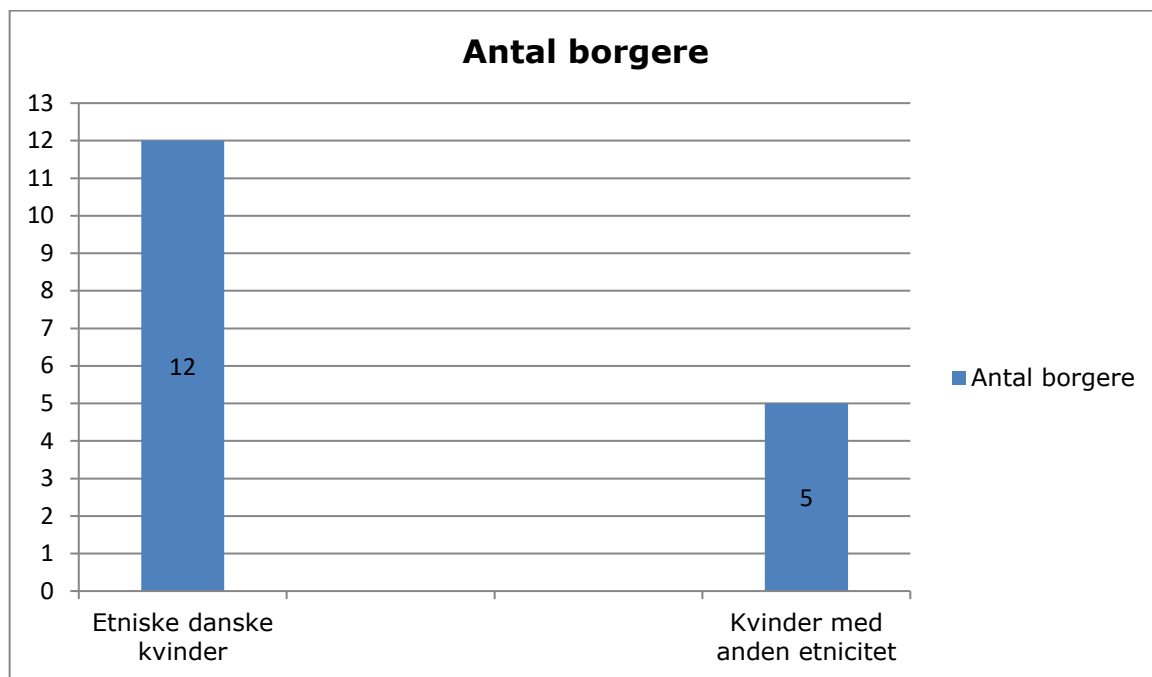
- Nej

6. Gode råd fra Stabil Start til dig selv, som du vil huske og gerne vil bruge fremover:

- At jeg godt kan og skal tro på mig selv.
- Råd som min eget læge har sagt og som Stabil Start har givet – bekræfter det min min læge råder mig til – eks. Gå til øjenlæge, spise vitaminpiller for mine dårlige knæ.

7. Gode råd fra Stabil Start til dine medkursister:

- Det er jo forskelligt fra person til person.
- I skal respektere hinanden og hjælpe hinanden.

* Andet: Dækker her over en borger, som gik på barsel.

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 13

1. Hvad tænkte du om Stabil Start inden du startede?

- Hvad laver de dernede og hvad snakker de om? Jeg ville gerne ned og høre hvad det var.
- Det var noget jeg slet ikke havde lyst til. Jeg kedede mig meget i starten.
- Jeg troede det var samtaler, men jeg fik mere end det.

De næste spørgsmål handler om, hvad du fik ud af at være i Stabil Start.

2a. Fik du dét ud af Stabil Start, som du havde regnet med?

- Nej.
- Ja. Jeg er jo kommet ud i verden igen. Nu har jeg lyst til at få noget ud af mit liv og ikke bare gå derhjemme.
- Nej, meget mere.

2b. Hvad er du blevet bevidst om i din tid i Stabil Start?

Personligt?

- Man skal stole på sig selv. Være stærk og ikke være bange for andre.
- Træne – gå ture – have tid til mig selv – slappe af.
- Hvordan andre opfatter mig. Hvad der er vigtigt for mig. Er blevet en mere nærværende mor. Lagt telefonen mere fra mig. Jeg er blevet mere ansvarlig som forælder. Er blevet bedre til at sige fra. Det gør at jeg respekterer mig selv mere.
- At det er vigtigt at jeg har det godt så mine børn har det godt.

I tilrettelæggelsen af din hverdag?

- Spørge når jeg har brug for hjælp.
- Jeg er blevet bedre til at holde styr på mit hjem. (Opvask – oprydning – tøjvask). Jeg laver oftere god og varm mad. Jeg har taget mig en/flere forsikringer. Er blevet mere økonomisk ansvarlig overfor mig og min datter.
- At jeg bliver nødt til at tage den lidt mere med ro, og at jeg ikke kan styre alt. Men vores hverdag er blevet bedre og mere rolig.

Med dine børn/familieliv?

- Sige til min datter at hun ikke skal bruge mobil om aften/natten – sluk telefonen hvis veninderne ikke respekterer det. Sætte grænser for manden.
- Mere tryk til min far og stedfar i forhold til at passe min datter, fordi jeg har set det gå godt. Jeg tør nu overlade min datter til andre end mig selv. Jeg har fået et bedre forhold til min far. Jeg har åbnet mig mere og er mere voksen overfor ham. Jeg er begyndt at have en rytme i min hverdag der gør, at jeg bliver mindre stresset og min datter mere tryk. Jeg er en bedre mor og har mere overskud til min datter når jeg er mindre stresset.
- Det skal fungere og er blevet meget bedre og børnene er mere med.

2c. Hvad kan du bruge i din hverdag?

- De ting jeg er blevet bevidst om, kan jeg bruge i min hverdag. Og bruger det – sætter grænser – også for børnene.
- At jeg skal stoppe med at "slå" mig selv i hovedet. Læs ABC:
- Jeg kan ikke styre alt.
- Jeg bliver nødt til at snakke med nogen om hvad jeg tænker så det hele ikke fylder så meget. Jeg er blevet bevidst om hvordan jeg vil have at folk behandler mig og mine børn

3. Af det du har lært/oplevet i Stabil Start, hvad har betydet mest for dig og dit liv indtil nu?

- At sætte grænser. – være stærk.

- Jeg er blevet mere voksen.
- Det er at styre mine følelser, og lærer at takle de problemer der er med børnene.

Din mening om undervisningen og den personlige vejledning:

4a. Hvad er rigtig godt, som vi i Stabil Start skal blive ved med at undervise i?

- Børn - Familien - Værdier - Roller
- Værdier og roller. Flere personlige samtaler. Flere film som "sort arbejde".
- Værdier - Børns udvikling - Økonomi - personlige egenskaber - Jobliste - Ansøgninger - Forskudsopgørelse. Det er ikke fordi I skal blive bedre, det er bare de ting jeg kunne bruge til noget

4b. Er der noget du ønsker dig mere af i undervisningen?

- Dansk og matematik.
- At I er der mere.
- Det tror jeg ikke.

Er der noget du ønsker dig mindre af i undervisningen?

- Nej.
- Opstart skal være anderledes - man behøver ikke at klippe-klistre i 3 uger.
- Nej.

4c. Er der noget du ønsker dig mere af i den personlige vejledning?

- Flere samtaler.
- Jeg synes at I skal tage mere fat i os fra starten til samtaler. Lad ikke os komme til jer.
- Jeg synes jeg har fået meget ud af det.

Er der noget du ønsker dig mindre af i den personlige vejledning?

- Nej.
- Nej.

5. Gode råd til medarbejderne:

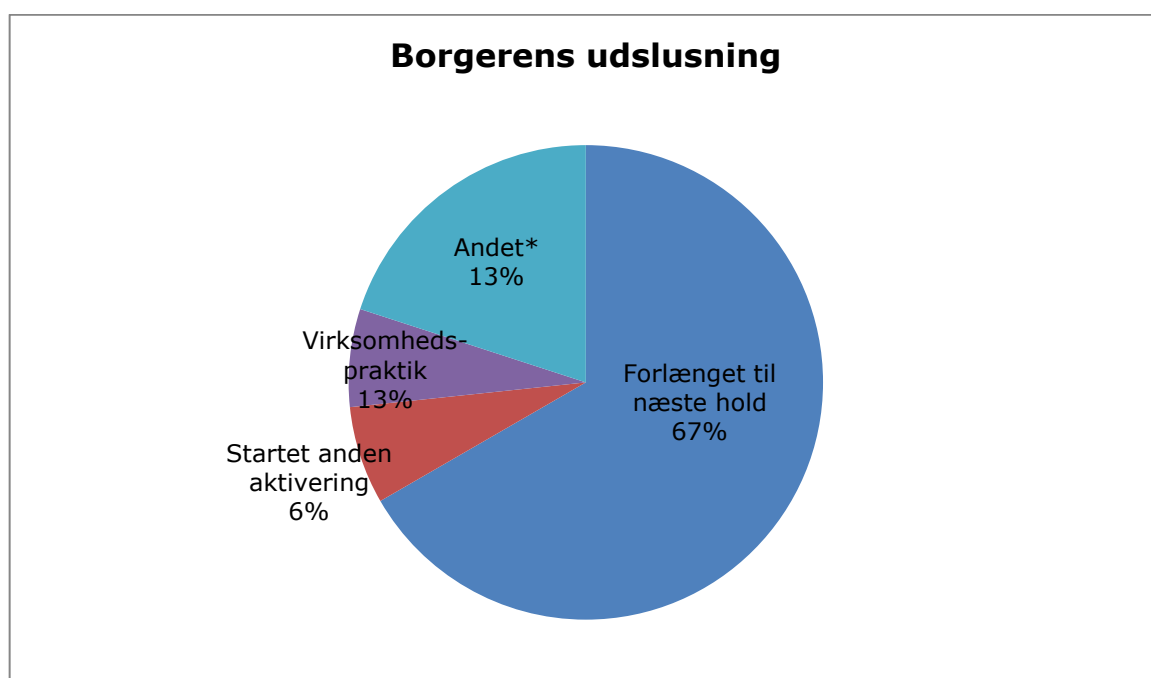
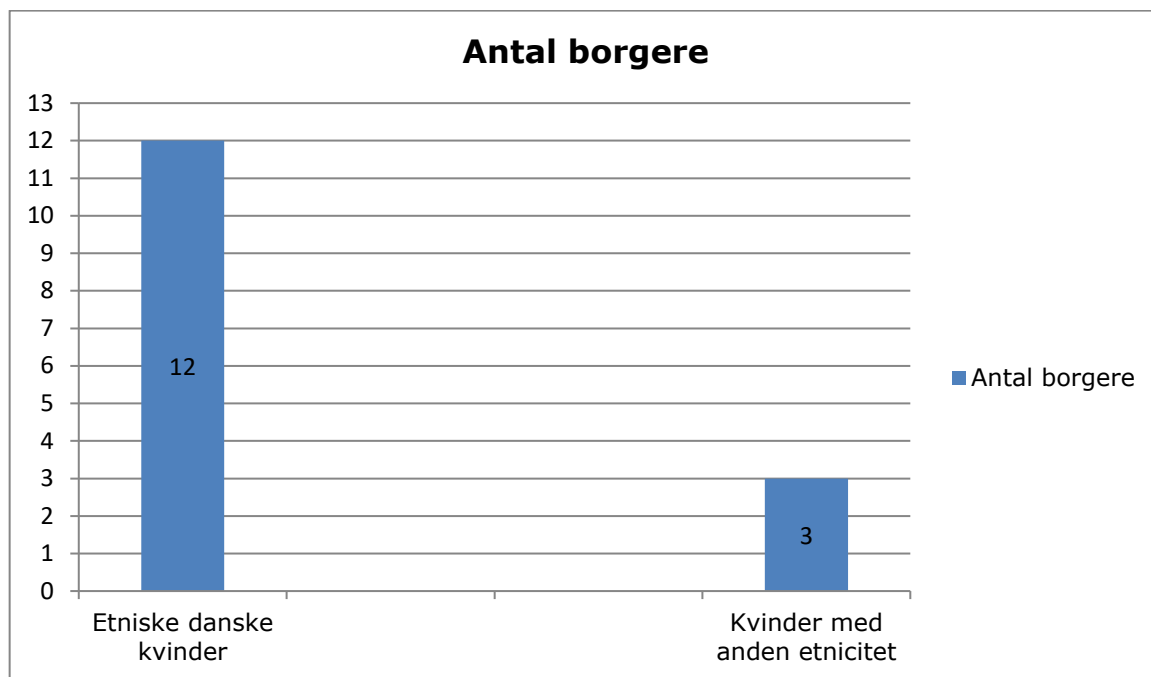
- Nej.
- I skal fortsætte med at være som i er.
- Nej, det er dejligt i er lidt småtosset.

6. Gode råd fra Stabil Start til dig selv, som du vil huske og gerne vil bruge fremover:

- Stole på mig selv og være stærk.
- Jeg skal huske min alvorlige side - og mig selv.
- Lidt af det hele.

7. Gode råd fra Stabil Start til dine medkursister:

- Lær at sætte grænser for dine børn og din mand.
- Vær mere åben. Se mere lyst på tingene. I skal ønske at være her og gøre en indsats.
- Det er forskelligt fra person til person.

* Andet: Dækker her over en borger, som er overgået til sygedagpenge og 2 borgere som fraflyttet kommunen.

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 12

1. Hvad tænkte du om Stabil Start inden du startede?

- Tænkte at det var et godt sted for mig at starte og der var mulighed for at puste ud og snakke med nogen, hvis børnenes far pludselig begynder at stille sig på bagbenene i forhold til samvær.

- Jeg tænkte at det kunne blive en ny start men var også nervøs i starten men efter hånden som tiden gik, blev tingene lysere og lysere så jeg tænkte det var dejligt.
- Først ingenting, jeg kendte ikke til det. Dernæst "ikke mere kommune lort som ikke kan hjælpe mig"
- Jeg tænkte ikke så meget. Havde kun hørt godt om Stabil Start. Jeg tænkte det måske ville være godt for mig.

De næste spørgsmål handler om, hvad du fik ud af at være i Stabil Start.

2a. Fik du dét ud af Stabil Start, som du havde regnet med?

- Nej, jeg nåede kun at lære et par søde mennesker at kende.
- Nej, fik mere end det synes jeg, for jeg havde ikke de store forventninger så derfor synes jeg det har været rigtig godt.
- Nej, jeg fik meget mere ud af det ☺
- Nej, mere.

2b. Hvad er du blevet bevidst om i din tid i Stabil Start?

Personligt?

- Jeg skal være bedre lyttende, og vente til folk er færdige med at snakke.
- Åh – ha – der er jo mange ting. Jo, men meget om mig selv og hvad jeg har brug for. Og mere på min søn og vores liv, det at omgås andre mennesker – det at lære at takle ting.
- Overskud. Spørge om hjælp... Jeg skal kigge mere ind i mig selv, og mærke efter hvad jeg føler. Hvis jeg ikke selv har det godt, kan jeg ikke gøre noget godt for andre/mine børn. Trække vejret en ekstra gang i svære situationer.
- Jeg har fundet mig selv igen. Jeg er blevet bedre til at stå ved mine beslutninger.

I tilrettelæggelsen af din hverdag?

- Jeg har helt tiden godt kikke få min hverdag til at fungere med børnene.
- Vil sige den er lidt mere stille og rolig. Mere fattet så længe der ikke kommer for mange forstyrrende elementer ind
- Struktur – Økonomi – Ja, hele min hverdag igen.
- Jeg har fået en bedre hverdag med mere overskud.

Med dine børn/familieliv?

- Jeg er blevet bevidst om at jeg burde få mig en uddannelse/evt. job, så mine børn/familieliv kan fungere optimalt.
- Det er blevet endnu bedre end det var, fordi man får så mange værktøjer at bruge hernede, og sandheden – så godt – rigtig godt.
- Har lære at de konsekvenser jeg sætter, skal holdes. Ikke tænke på om jeg sårer min mor ved at sige fra. Sige fra overfor alt jeg ikke kan rumme.
- Jeg har fået det meget bedre med mine børn. Nu kan jeg hygge med dem uden at skælde ud.

2c. Hvad kan du bruge i din hverdag?

- Jeg nåede ikke at få noget med jeg kunne bruge. Dog bruger jeg APC´s gode råd til hvad og hvordan det bedst muligt skal fungere i min hverdag.

- At tage en ting af gangen og være mere tålmodig og forstående. Har lært at styre mig i de sociale sammenhæng, så en masse andre ting som kommer efterhånden.
- Positive tanker, find de gode ting i alt ☺ Struktur og tider på diverse ting....
- Ja, stort set alt....
- Jeg har fået mange værktøjer som jeg kan bruge i min hverdag på bl.a. mig selv og mine børn.

3. Af det du har lært/oplevet i Stabil Start, hvad har betydet mest for dig og dit liv indtil nu?

- Jeg har lært at formulere fremmedord til ord der er mere forståelige. Har lært at jeg skal være bedre til at lytte på mit ældste barn på 7 år.
- Det har været udviklingen i mig selv helt klart, for den har gjort at andre ting også faldt på plads.
- Jeg tænker mere over de ting jeg gør. Jeg kan sige fra uden ubehag. Jeg kan styre min økonomi. Jeg og mine børn har fået et meget bedre liv/hverdag.... Jeg har fået øjnene op for mit liv igen.
- At jeg kan hygge/lege med mine børn.

Din mening om undervisningen og den personlige vejledning:

4a. Hvad er rigtig godt, som vi i Stabil Start skal blive ved med at undervise i?

- Jeres naturlige måde at være på, fortsæt med det ☺
- Jamen de skal fortsætte som de gør med de forskellige emner, for de er meget gode og lærer folk meget om dem selv og andre. Så derfor som de hidtil har gjort.
- Alt det der er blevet undervist i. –Dog måske lidt mere at de forskellige emner.
- Personlige værdier.

4b. Er der noget du ønsker dig mere af i undervisningen?

- Svært at udtale mig om, da jeg desværre kun nåede 14 dage.
- Mere taletid ;) Ej – Jeg synes måske nogle gange at der ikke skete nok, men det er som sagt fordi jeg elsker at snakke. Så..
- Man skal se mere på sig selv og se sine egne fejl. –Børns væremåde/reaktioner i hverdagen. – Selvværd og selvtillid.
- Børneopdragelse og besøg af sundhedsplejerskerne.

Er der noget du ønsker dig mindre af i undervisningen?

- ....
- Nej jeg synes det er okay, så nej.
- Nej.
- Nej det tror jeg ikke.

4c. Er der noget du ønsker dig mere af i den personlige vejledning?

- ...
- Måske flere personlige samtaler af og til – ellers ikke.
- Se mere på sig selv.
- Nej

Er der noget du ønsker dig mindre af i den personlige vejledning?

- ...
- Nej jeg er godt tilfreds.
- ....
- Nej

5. Gode råd til medarbejderne:

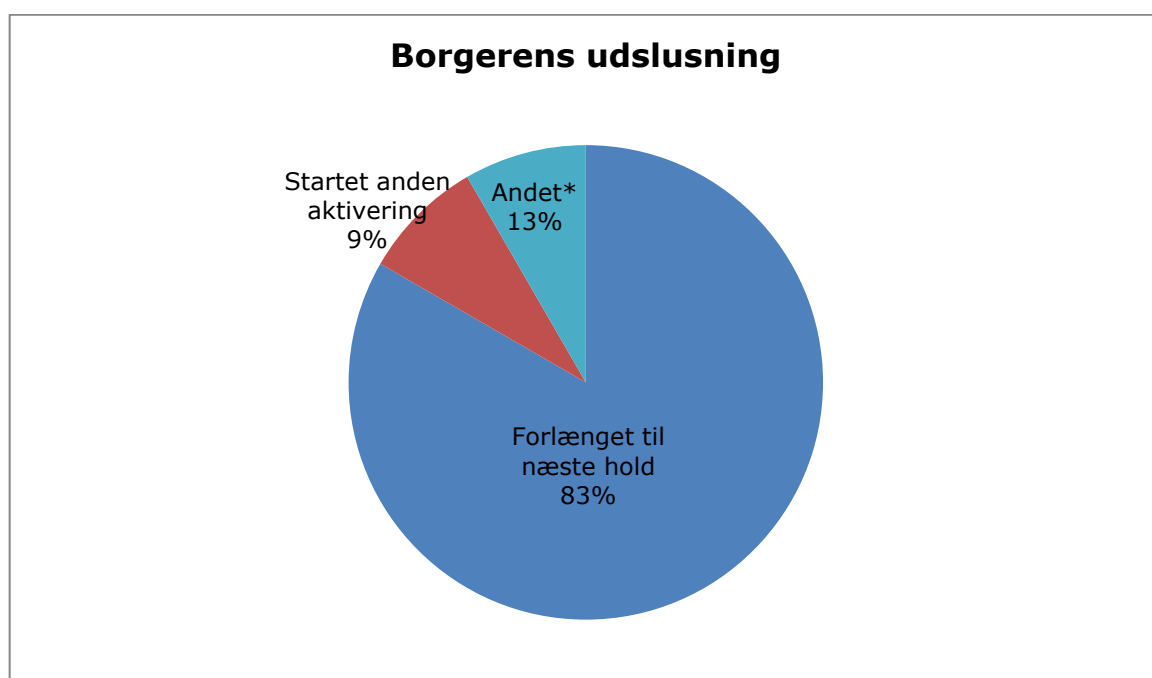
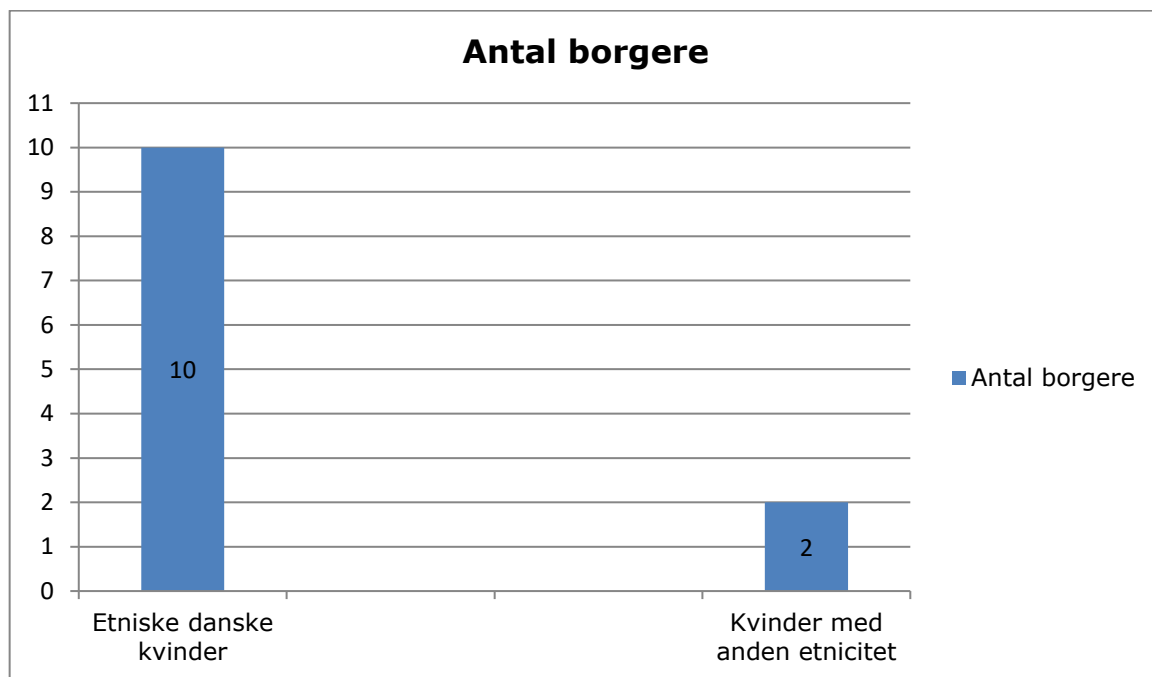
- Gør mere plads til de nye der starter på holdet. Jeg følte sommetider jeg blev lidt overset.
- Når der starter nye, husk at det stadigvæk også er meget svært for de gamle selvom de har været her længe 😊
- Være lidt mere stramme overfor mødepligt og undervisning.... – måske "presse" nogle lidt mere end andre.
- Bliv ved med at være som I er.

6. Gode råd fra Stabil Start til dig selv, som du vil huske og gerne vil bruge fremover:

- Lyt på andre. –forstå fremmedord rigtigt. –Udtale det man tænker, frem for at holde det tilbage. Ud med det!
- Hele processen, oplevelserne og undervisningen.
- Sig fra. –Sig nej. –Husk dig selv. – Betal dine regninger. –Spis ordentligt og sov de timer man har brug for😊 Hvordan vil du leve dit liv? Og gør det så! Gå efter det.
- Du kan godt.

7. Gode råd fra Stabil Start til dine medkursister:

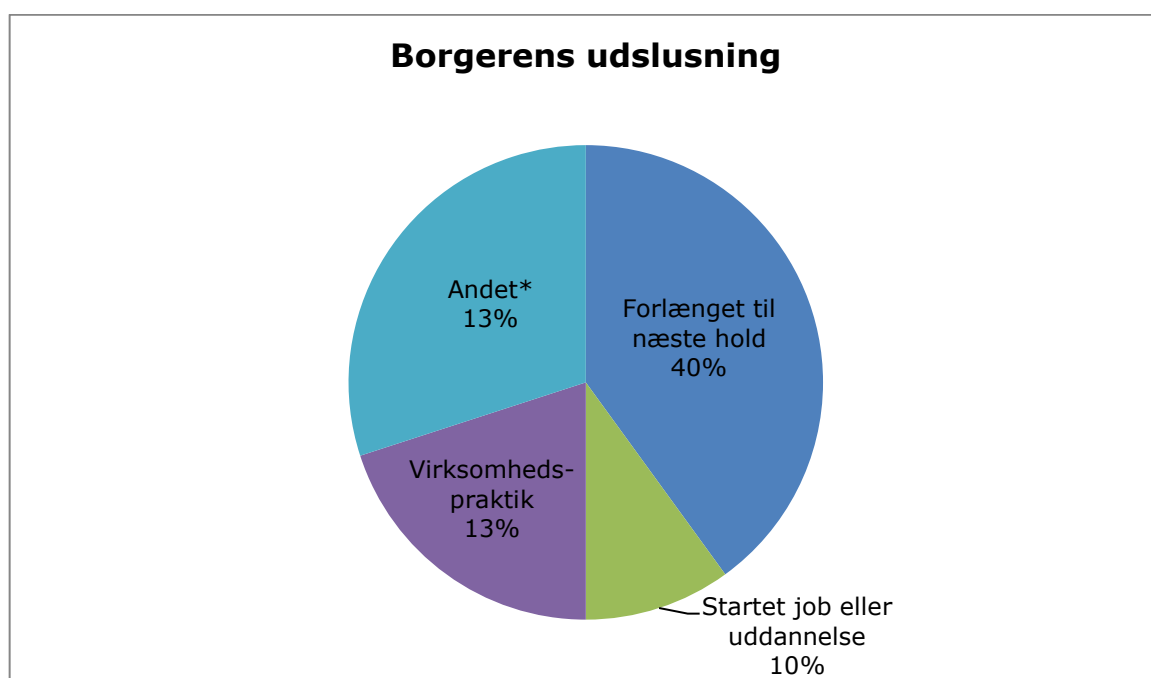
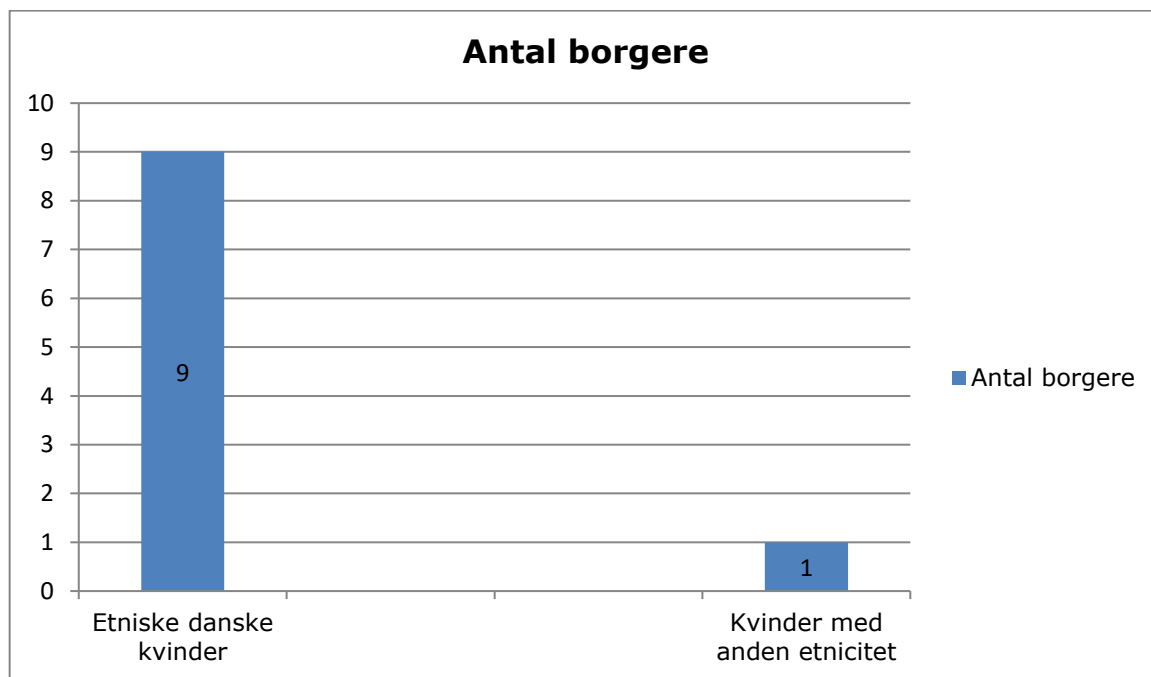
- Jeg ønsker jer alle sammen held og lykke fremover😊 Hvis nogen ønsker min kontakt/ og eller vil ses må i gerne ringe eller SMS til mig😊Det var en fornøjelse at kende jer i 2 uger. Dog ville jeg bare godt videre, og håber på job/uddannelse indenfor butik/Shell.
- Tag imod og vær åbne, for så kommer du længst i den her proces.
- Vær dem I er.
- ....

* Andet: Dækker over en borger, som fraflyttede kommunen.

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 11

Der er forefindes ingen udslusningsevalueringer fra Hold 11. (Borgerne overgik til Hold 12)

* Andet: Dækker her over en borger, som er overgået til sygedagpenge, to borgere, som er overgået til forskellige typer udredninger.

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 10

1. Hvad tænkte du om Stabil Start inden du startede?

- Jeg var nysgerrig over hvad det var for noget, og hvad det var for en slags mennesker der var her.

- At det var rart at være et sted, hvor der er andre, der også havde det som mig.
- Jeg synes det lød meget spændende, men også lidt "stort" da jeg jo nu skulle hen og fokusere på mig selv. Så var jeg utrolig nervøs....
- Frygt, hvad er nu det og hvad tvinger de mig til.
- Jeg havde ikke hørt om Stabil Start før, men fra pjecen og den forudgående samtale, så jeg meget frem til forløbet. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle forvente af konkret udbytte, men jeg havde positive tanker om, at jeg skulle starte i et forløb, sammen med andre piger, der var i en situation lig min egen.

De næste spørgsmål handler om, hvad du fik ud af at være i Stabil Start.

2a. Fik du dét ud af Stabil Start, som du havde regnet med?

- Ja, og mere til. (Faktisk mere, lærte også noget om mig selv jeg slet ikke vidste. Så som, at jeg er modig, sej, en god mor, god veninde, og at jeg kan selv, og har ret i mange ting.)
- Ja, og mere til.
- Det synes jeg at jeg gjorde. Fik roen og pladsen til at udvikle mig og chancen for at få en god kontakt til andre på holdet. Jeg troede dog at der var flere "opgaver" – skrevne. Men det har været mere praktiske "opgaver" – og jeg tror det har været godt for mig at prøve.
- Jeg havde ikke regnet med noget, men fik bestemt noget ud af det.
- Ja! Ja, og meget mere. Jeg havde som sådan ikke regnet med noget konkret udbytte, da jeg før har oplevet følelser af svigt og manglende seriøsitet i andre forløb. Men ikke alene har jeg selv kunne mærke, at jeg har fået en masse gode ting ud af forløbet, men andre har kunnet se forskel på mig fra før og til nu.

2b. Hvad er du blevet bevidst om i din tid i Stabil Start?

Personligt?

- Hvem jeg er som person (jeg er modig), og at jeg er god nok, og at jeg har de sødeste børn i verden.
- Har lært at stå fast på det jeg mener.
- At der skal være mere fokus på mig selv, og at jeg skal give mig selv plads så vi alle kan have det godt.
- Hvilken person jeg er, og hvem jeg gerne vil være.
- Jeg har arbejdet rigtig meget med min egen tilgang til det at møde nye mennesker, og indgå i et fællesskab. Jeg har haft rigtig mange problemer med lige netop disse problemstillinger, og jeg føler selv, at jeg har flyttet mig rigtig meget i den positive retning.

I tilrettelæggelsen af din hverdag?

- At hvis jeg bestemmer at det skal være sådan, så bliver det sådan – Jeg får det til at ske.
- Rart at få hverdagen til at gå ligesom en anden helt almindelig familie.
- Har fået nogle gode ideer og metoder til at få en bedre morgen og mere rolig dag.
- Ikke rigtig noget.
- Jeg har fundet ud af vigtigheden af rutiner, og jeg er begyndt at arbejde med at skabe nogle gode rutiner hjemme.

Med dine børn/familieliv?

- Vi har det bedre. F.eks.: Jeg når at være mere sammen med mine børn, lege sammen med dem, forstå dem bedre og lytte til hvad de siger.
- De er også glade for at se mor være mere glad.
- Mere ro på mig selv= Ro og behagelig tilværelse for mand og børn
- Mere bevidst om at jeg skal være mig selv.
- Jeg er blevet mere bevidst om min datters signaler og behov. Jeg har fået rigtig mange gode redskaber til at håndtere min rolle som mor, og senest alene-mor.

2c. Hvad kan du bruge i din hverdag?

- Hvordan man snakker med andre. – Hvad andre behøver at vide. – At jeg ikke behøver at nå det hele, så som at gøre rent og tage mine børn ud og lege – kun én ting.
- At tro på mig selv, det jeg siger og gør.
- Jeg kan bruge meget af det med børneopdragelsen og struktureringen med henblik på os alle sammen, og meget det med henblik på mig selv. Da jeg har fået meget med mig som kan gøre jeg kan kontrollere lidt mere og håndtere situationerne på en anden måde end før.
- Se 2b – tilrettelæggelse af hverdagen.

3. Af det du har lært/oplevet i Stabil Start, hvad har betydet mest for dig og dit liv indtil nu?

- At jeg er mor og at jeg gør det på min måde, som jeg synes er bedst.
- At sige min mening og holde fast på det jeg vil.
- Den hjælp, ro og de andre medkursister. Det har gjort rigtigt meget og har hjulpet - Også det med hesten har betydet meget. Plus at man er blevet lyttet til og der har været forståelse.
- Det har givet mig rigtig meget at være på Stabil. Min tid under og efter har ændret mig rigtig meget. Jeg tror jeg er blevet mere "voksen". Jeg er blevet bedre til at klare mig selv i flere situationer.
- Det er helt sikkert det, at indgå i sociale aktiviteter. Før jeg startede i Stabil Start, skulle der næsten intet til, før jeg trak mig fra et fællesskab af frygt for at blive såret, stødt. Osv. hvor jeg nu er i stand til at skubbe eventuelle stødende bemærkninger fra mig. Jeg bliver automatisk nervøs ved mødet med nye mennesker, og kan møde dem uden fordomme og bekymringer.

Din mening om undervisningen og den personlige vejledning:

4a. Hvad er rigtig godt, som vi i Stabil Start skal blive ved med at undervise i?

- At spørge ind til hvordan hverdagen weekenden er gået. At det som man som mor gør for at have en god dag sammen med sine børn, er det rigtige for én selv. Og så er det lige meget hvad andre synes.
- At prikke til en, så man kommer ind til kernen.
- Det med børneopdragelsen og udviklingen er super. Det med rettigheder og adfærd er super. Og den sociale adfærd med henblik på omgivelserne man er i eller kommer ud i. At komme ud og få nye indtryk og få det sociale med de andre kursister.
- Alt hvad jeg er blevet undervist i skal i blive ved med.

- Socialt fællesskab var helt klart et af mine favoritemner. Jeg fik, personligt, rigtig meget ud af dette emne, ligeledes gjorde jeg fra kropssprog og værdier.

4b. Er der noget du ønsker dig mere af i undervisningen?

- Nej, ikke at jeg lige kan komme på.
- At prikke til en, så man kommer ind til kernen. – se 4a
- Mere personlige opgaver i de forskellige emner med henblik på én selv og sin situation. Men også nogle mere skrevne opgaver så man selv kan gå lidt i dybden. Der er nogle der vil få mere ud af at skrive. Opgaver eller projekter når andre er til samtale da man sidder og ingenting laver. Plus respekt og mere forståelse fra de andre med henblik på "snakketilladelse" og andet.
- Jeg så gerne, at vi brugte mere tid på, at gennemgå sprogbrug og kropssprog. Alt for ofte fejlfortolker vi hinanden, på grund af disse ting. Desuden ville jeg meget gerne have gennemgået attituder, da jeg vil mene, at negative attituder kan være direkte giftige for et fællesskab, og det er min opfattelse, at dette hold slet ikke har forstået dette.

Er der noget du ønsker dig mindre af i undervisningen?

- Måske lidt mindre "os alle sammen" og lidt mere personligt og individuelt.
- Det ved jeg ikke.
- At man sidder der hele dage mens i er på kontoret.
- Mindre "slack" tak! Jeg ved, der er meget forskellig holdning til undervisning, men jeg fandt det dybt irriterende og frustrerende, at der ikke har været skåret igennem, så at sige. Jeg tror jeg har manglet lidt autoritet, som lærere besidder, og det har ført til langt mindre undervisning end planlagt, efter min opfattelse.

4c. Er der noget du ønsker dig mere af i den personlige vejledning?

- Nej. (Måske mere om økonomi. Den del nåede jeg ikke)
- Nej egentlig ikke.
- Flere personlige samtaler med måske de gældende opgaver som man kunne få lidt mere skrevne af, så man kunne gå mere i dybden.
- Nej
- Forståelse for den individuelle umiddelbare situation, Jeg har været meget frustreret over, at være kørt meget træt i min hverdag, og så blive præsenteret med forslag om budgetter og min datters skolestart om tre år. Det har kun gjort hverdagen mere trættende, for mit vedkommende. Jeg er fuld ud klar over, at disse ting selvfølgelig skal fungere, men når jeg sidder og har brug for at koble hovedet fra, så at sige, så er det sidste jeg har brug for, nye ting at spekulere over. Derudover kunne jeg godt tænke mig at holdningen "det gør man da bare" blev skruet lidt ned. Det er de færreste, som er i stand til, f.eks. at ignorere negativitet og ikke lade sig smitte, og jeg har følt mig virkelig frustreret over, at der var komplet manglende forståelse overfor dette. For mig, har Stabil Start været et forløb for at genlære en masse ting i forhold til det sociale, så det at tage ting, som negativ holdning, til mig, er ikke nogen nem ting. Der har været andre eksempler på situationer, hvor jeg blev mødt med "det gør man da bare", hvor jeg følte der var virkelig mangel på forståelse for, hvad jeg var i stand til på det givne tidspunkt, og hvor langt jeg var, i arbejder med mig selv.

Er der noget du ønsker dig mindre af i den personlige vejledning?

- Nej, de klarer det godt de to damer.
- Næh.

- Nej kun mere ☺
- Nej
- Mindre snak om mad :-D

5. Gode råd til medarbejderne:

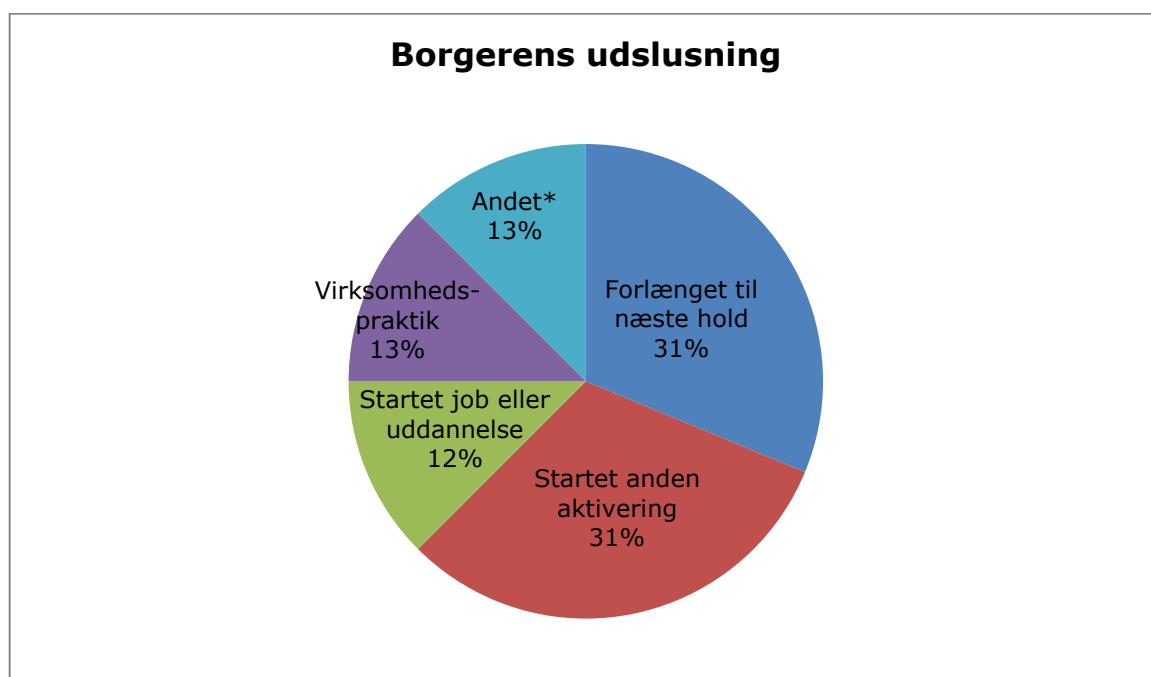
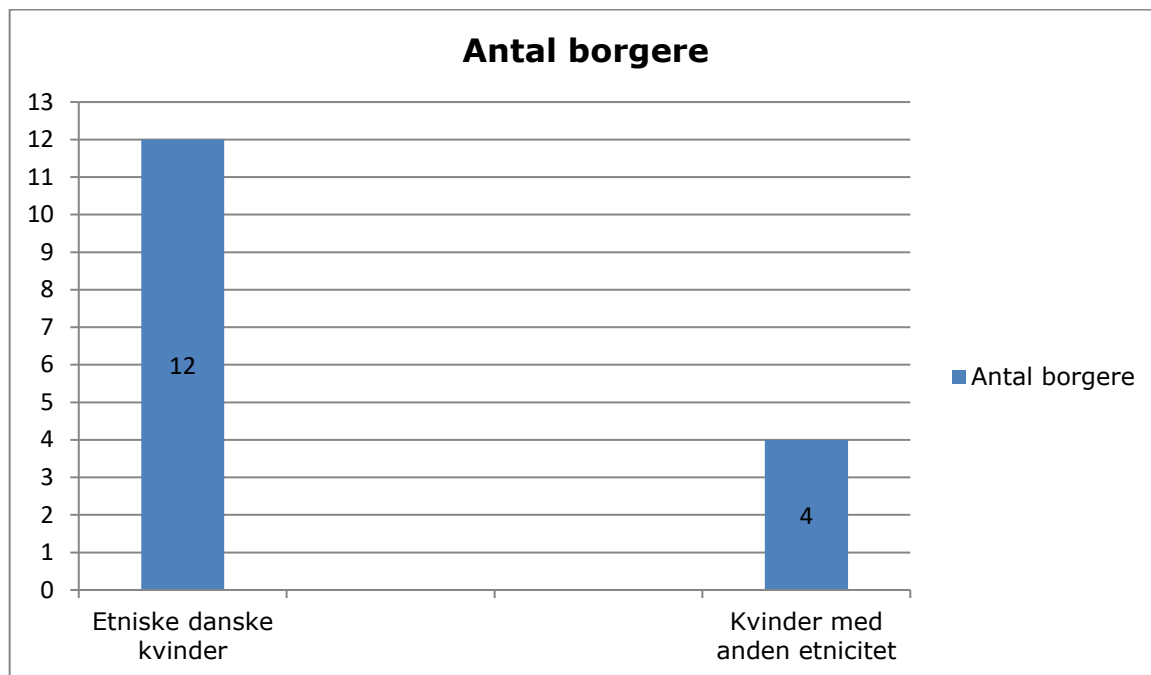
- I gør det godt, hvis jeg skulle sætte en finger på noget, så ville det være, at i skulle lade være med at abe efter hinanden: Hvor lang tid har vi? Du gør det også godt. Men nogen gange kan man godt blive lidt i tvivl om hvad du mener og ikke mener. Så dejligt med sjov, men husk på den anden part også skal være medskrevet med et smil.
- Nej, de er bare totalt cool og fantastiske dejlige damer.
- Mere fokus på opgaver og projekter i stilleperioder og samtaleperioder.
- Skær mere igennem! Jeg synes der er lidt tendens til at give efter, i mangel af bedre ord, når attituden hedder "jeg giider ikke" eller "Jeg gør hvad det passer mig, lige nu, på trods af, at det er stik imod de andre" så lader man bare stå til, i stedet for at sige: "Nu lukker du den der ned, og er med, ellers er det ud" (overdrivelse fremmer forståelsen) jeg ved, der er nok en grund til, at I gør, som i gør, men jeg tror, at det kan gavne visse kursister, og den generelle holdning til kurset.

6. Gode råd fra Stabil Start til dig selv, som du vil huske og gerne vil bruge fremover:

- Jeg vil bruge en masse ting. F.eks. at jeg gør det bedste for mine børn og de er gode og søde, også selvom de laver ballade, er det bare for at lære hvordan man gør tingene. Lad være med at blive så hidsig, da det ikke gavner noget. Selvom naboen gør det anderledes og må alt, så har jeg regler for vores/min familie. Vi er en familie på 3 og jeg er alenemor til 2. Jeg er modig og sej.
- At tro på dig selv og stå fast.
- Jamen lidt af det hele, er lidt svært at udpensle.
- Der er sikkert mange. Jeg har været rigtig glad for at være der.
- Vær god ved dig selv! Det er noget jeg har nægtet mig selv i meget lang tid, men jeg har forstået, hvor vigtigt det er for ens eget humør og mentale helbred at være god ved sig selv. Det er okay, at være sig selv! Jeg har endelig startet processen at acceptere mig selv, for den jeg er, og det jeg kan lide. Jeg ved, at jeg ikke ligner den gennemsnitlige 24-25-årige pige eller mor, for jeg har nogle andre interesser, men det er okay, og det er dét, der definerer hvem jeg er.

7. Gode råd fra Stabil Start til dine medkursister:

- Sig altid sandheden, selvom den er den sværeste at komme af med, nogle gange. For det er det hele værd i den sidste ende. Og medarbejderne har hjulpet mig med at komme op på benene igen og lære, hvem jeg er. Og at det er hele okay, bare at være mig. Tak for denne gang. Jeg har nydt at være her.
- Tag imod alt der kan hjælpe dig videre. Det har hjulpet mig, jeg har fået det fantastisk.
- Være bedre som gruppe. Ikke så meget sladder i hjørnerne.
- Tag forløbet seriøst, eller meld klart ud, hvis det ikke er noget for dig/jer. Det er dræbende for de andre kursister, hvis der sidder en eller to med en dybt negativ holdning.

* Andet: Dækker her over en borger, som gik på barsel og en borger som er uafklaret pga. en psykisk tilstand.

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 9

Din personlige opfattelse af Stabil Start inden du startede på dette forløb:

- Hmm.. Hvad er det mon... og så håbede man på nye venner og gode råd, og det fik man.
- At det kunne hjælpe mig til at vågne op og komme videre i tilværelsen og få øget mit selvværd og selvtillid. Få genopfrisket en masse inde for mit fag som SSH, pædagogik osv.

- At det var et opbevaringssted for umulige kontanthjælpsmodtagere.
- Var meget spændt på at skulle starte, det lød for godt til at være sandt, at der var et aktiveringstilbud, der kunne hjælpe mig med de problemer, jeg havde.

Dit personlige udbytte af forløbet:

- Jeg er kommet en del videre angående praktik, og det er jeg faktisk glad for.
- Jeg har fået mere selvtillid og meget mere overskud til at takle problemerne på hjemmefronten.
- Mere struktureret hverdag, at nogle ting er vigtigere end andet. Og netværk som kan bruges fremadrettet.

Hvad har du lært?

- Jeg har lært at sige fra og har lært at håndtere min søn og min familie.
- At være mere åben og få lidt mere styr på tilværelsen.
- At jeg ikke skal komme med lange forklaringer på hvorfor mit liv det er, som det er. Og at sige fra overfor folk som det ellers har været svært at gøre før.
- Er blevet bedre til at lytte til mig selv og mine behov.

Hvad kan du bruge i din hverdag?

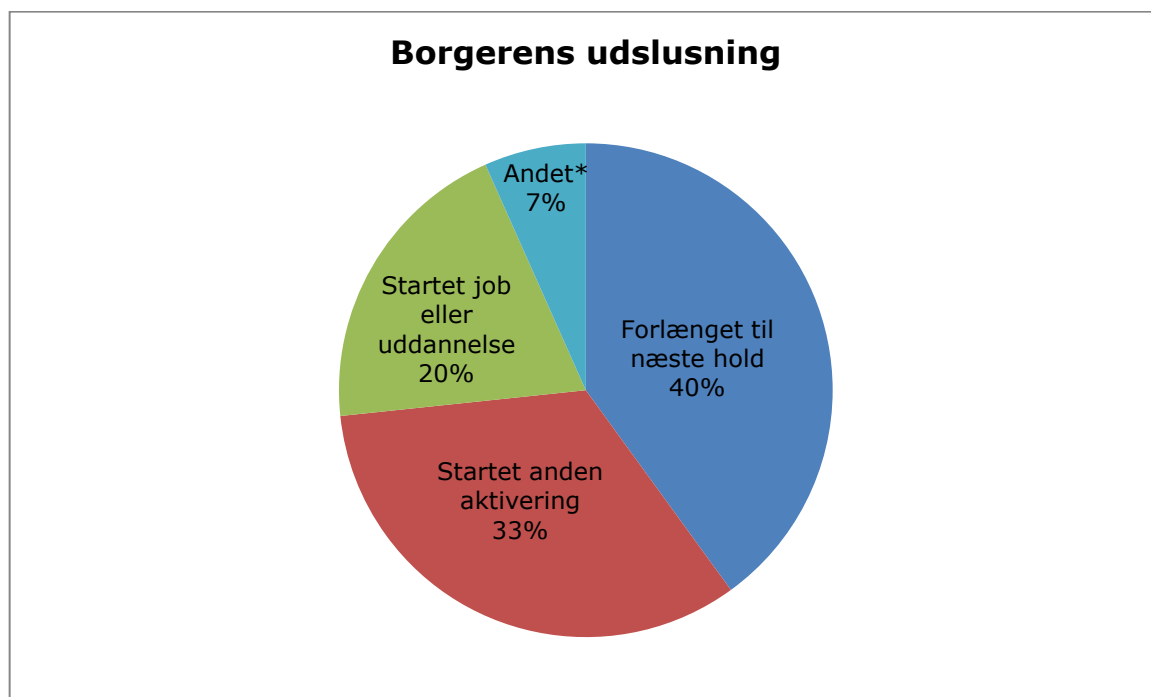
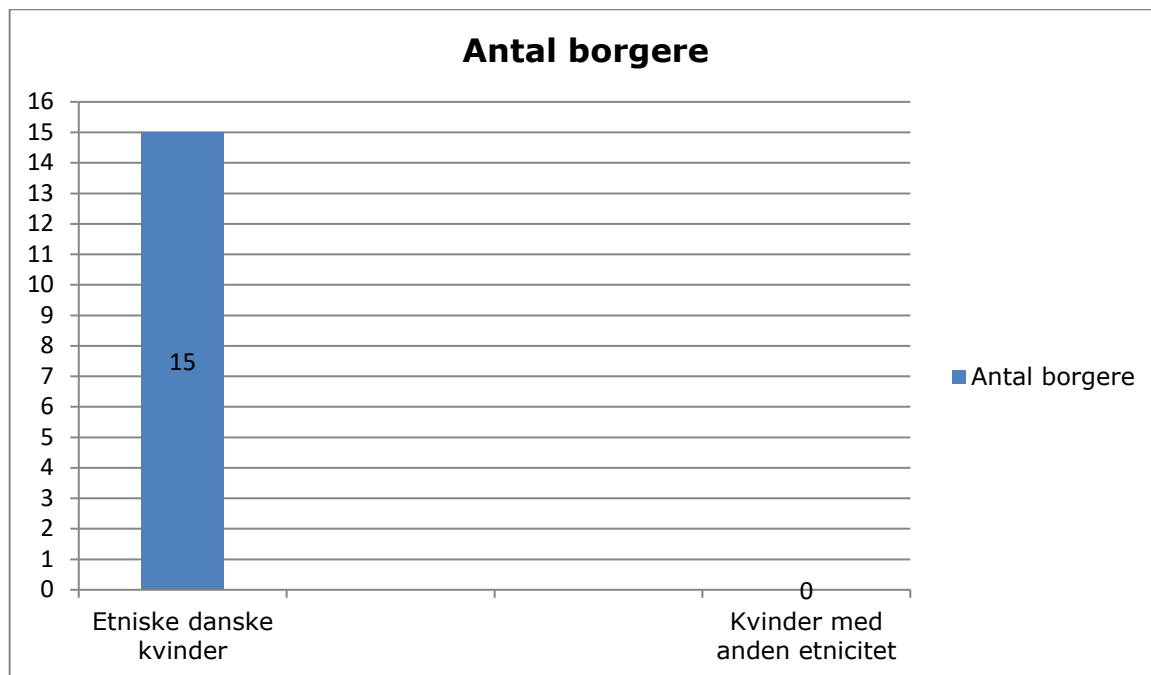
- Jeg tænker mere over økonomien og skal købe mere sundt ind. Og jeg er mere bevidst om, at jeg skal være mere glad, for det kan jeg.
- At jeg ikke bare skal finde mig i at vente men presse på for at få resultater.
- Planlægger min hverdag, efter hvad der er vigtigt!

Hvad har betydet mest for dig i forløbet?

- Når vi har haft om børn og roller og økonomi.
- Vores undervisningstimer, så man får genopfrisket en masse om økonomi, kommunikation.
- At jeg har kunnet få plads til at komme ovenpå, og at Stabil Starts medarbejdere er vedholdende og presser en på en venlig måde for, at jeg kunne nå nogle mål.
- At have nogen at snakke med og som tog mig alvorligt, som virkelig er guld værd.

Gode råd til dig selv, som du vil huske og gerne bruge fremover:

- Kend personen først inden jeg fortæller noget.
- Samværet og maddage og natur-ture.
- At spørge hvis jeg er usikker på noget. At turde tage en konflikt uden at flygte.
- At du kan få det ud af forløbet du vil! Du får ting at høre fra dine meddeltagere som kan være meget personlige ting, og vigtigt at give folk plads til at fortælle og ting, du hører skal forblive på Stabil Start. Brug Stabil Starts medarbejdere så meget du kan, de er der for at hjælpe dig og støtte dig i dine ting. Brug dem. Må ikke tænke på Stabil Start som endnu et sted du bare bliver placeret, for det giver dig bare så meget mere...!

* Andet: Dækker her over en fraflytning fra kommunen.

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 8

Din personlige opfattelse af Stabil Start inden du startede på dette forløb:

- Havde ingen kendskab.
- Min første tanke var at forløbet på Stabil Start ikke kunne gøre den store forskel. Bare endnu et sted, hvor tiden skulle slås ihjel med to "gamle havenisser" som skulle styre slagets gang, og hvor man ikke fik så meget ud af dagene.

- Synes det var skrækkeligt, for jeg brød mig ikke om at andre skulle blande sig i mit liv.

Dit personlige udbytte af forløbet: Hvad har du lært?

- At jeg har lov at være mig selv.
- At jeg har rigtig mange ting bl.a. at det er vigtigt at man lytter til sig selv og tager sig selv alvorligt, inden man beder andre om at gøre det.
- Jeg har lært rigtig meget, såsom hvorledes jeg bedst skal klare mig i hverdagen hvad angår økonomien, familien og mine piger.
- At respektere mig selv som den person jeg er, og at tro på mig selv, og det jeg selv siger.

Hvad kan du bruge i din hverdag?

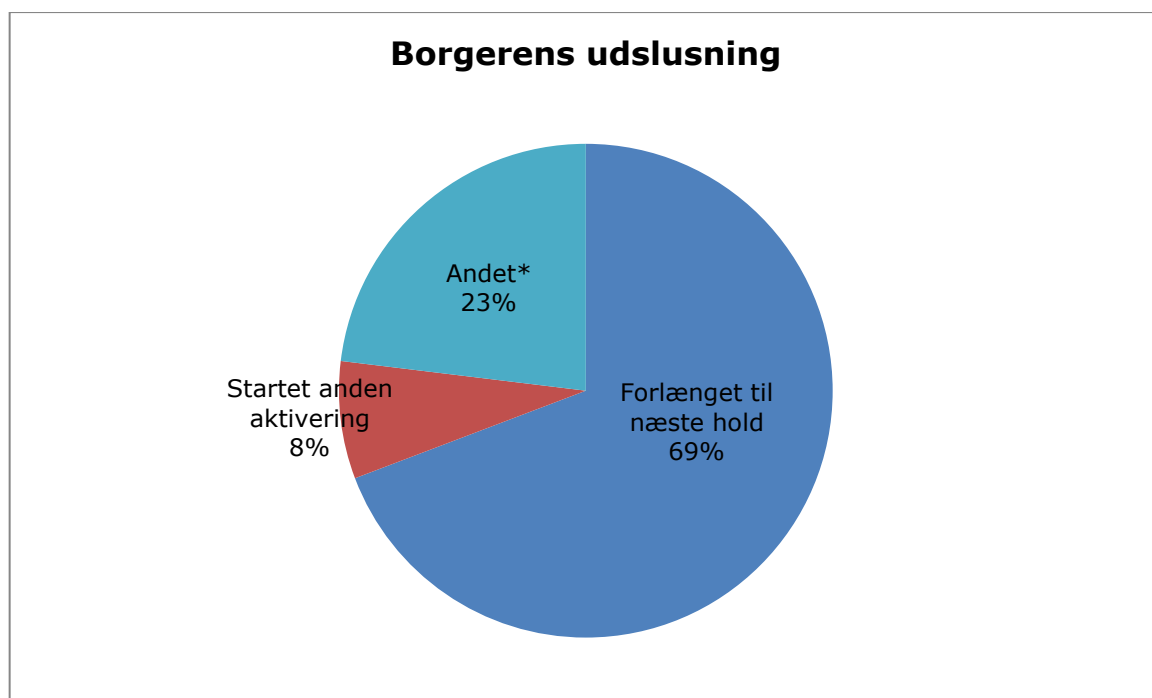
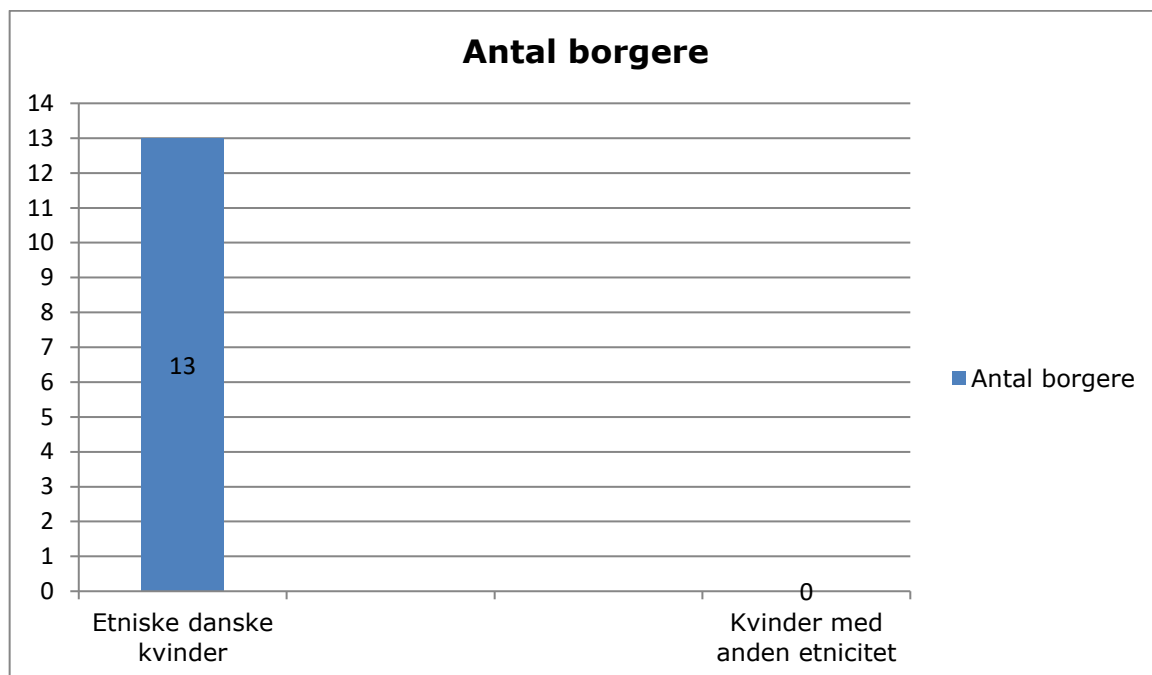
- Er måske blevet bedre til at sige fra.
- Bedre planlægning.
- At det er i orden at man indimellem skruer ned for forventningerne til både andre men også til mig selv. Alting behøver ikke være perfekt hele tiden.
- At man skal snakke om tingene.

Hvad har betydet mest for dig i forløbet?

- At jeg har fået mere mod.
- Det at jeg fik mod og hjælp til at få åbnet og ryddet op i den tunge rygsæk fra min fortid selvom jeg ikke altid var enig med Stabil Starts medarbejdere om hvad eller hvordan det skulle gøres. De giver ikke op selvom man ikke tager tingene til sig lige med det samme.
- Det der har haft mest betydning ved Stabil Start er, at hvis man havde brug for hjælp, uanset hvorledes, var der altid tid til at man kunne sætte sig ned og finde en løsning på problemet.
- At jeg har lært at arbejde med mig selv.

Gode råd til dig selv, som du vil huske og gerne bruge fremover:

- Være mig selv, har selv lært at bestemme over mit eget liv.
- At man indimellem skal stoppe op og se på det liv man lever i nuet om det rent faktisk er det man vil. Hvis ikke skal man prøve det nye selvom man måske ikke har opbakning på den nye og ukendte vej. For det kan faktisk blive en succes at ta´ en anden drejning end det der ventes at man kan eller vil.
- Der er altid hjælp et hente. Jeg har altid haft svært ved at be´ om hjælp, men prøvet om jeg kunne gøre alt på egen hånd, og det er ikke altid ligetil, så i stedet for at søge hjælpen, lagde jeg det bag om mig i håb om det blev glemt. Og det gjorde kun tingene værre og endnu sværere når du alligevel er nødt til at søge hjælp udefra.
- Stole på mig selv.

* Andet: Dækker her over barsel og stop pga. sygemelding.

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 6 & 7

Din personlige opfattelse af Stabil Start inden du startede på dette forløb:

- Hygge/kaffeklub for enlige mødre.
- Hvor det var et sted hvor man oplevede en masse forskellige ting og det lød rigtig hyggeligt som et sted hvor man lærte en masse ting.

Dit personlige udbytte af forløbet: Hvad har du lært?

- Jeg har lært rigtig meget. Sige nej, tage ansvar for mig selv. Opmærksomhed/omsorg for min datter. Har fået rigtig stort udbytte af coaching. Og så har jeg naturligvis lært at strikke!
- Jeg har lært meget om børn.

Hvad kan du bruge i din hverdag?

- Jeg bruger det meste meget i hverdagen, bl.a. er jeg blevet meget bedre til at sige nej og lytte til hvad jeg føler. Desuden er jeg blevet mere opmærksom og tør stille spørgsmål. Være ærlig. Jeg er blevet mere åben.
- Alt det jeg har lært om børn da jeg snart får et.

Hvad har betydet mest for dig i forløbet?

- At jeg har lært så meget om mig selv, som jeg troede jeg vidste, men som viste sig at være helt anderledes. At man har kunnet være sig selv, sige ting og stole på det ikke blev sagt videre. At jeg fik hjælp, så jeg er kommet så langt som jeg er.
- Praktikforløbet og fællesskabet med de andre på Stabil Start.

Gode råd til medarbejderne:

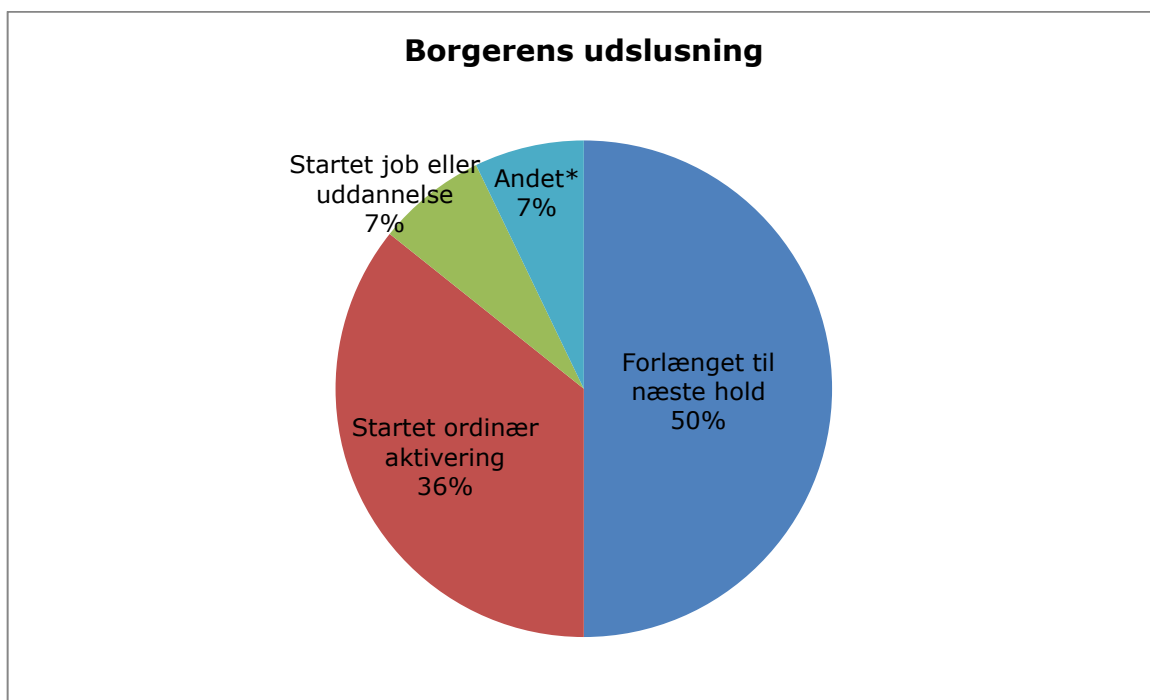
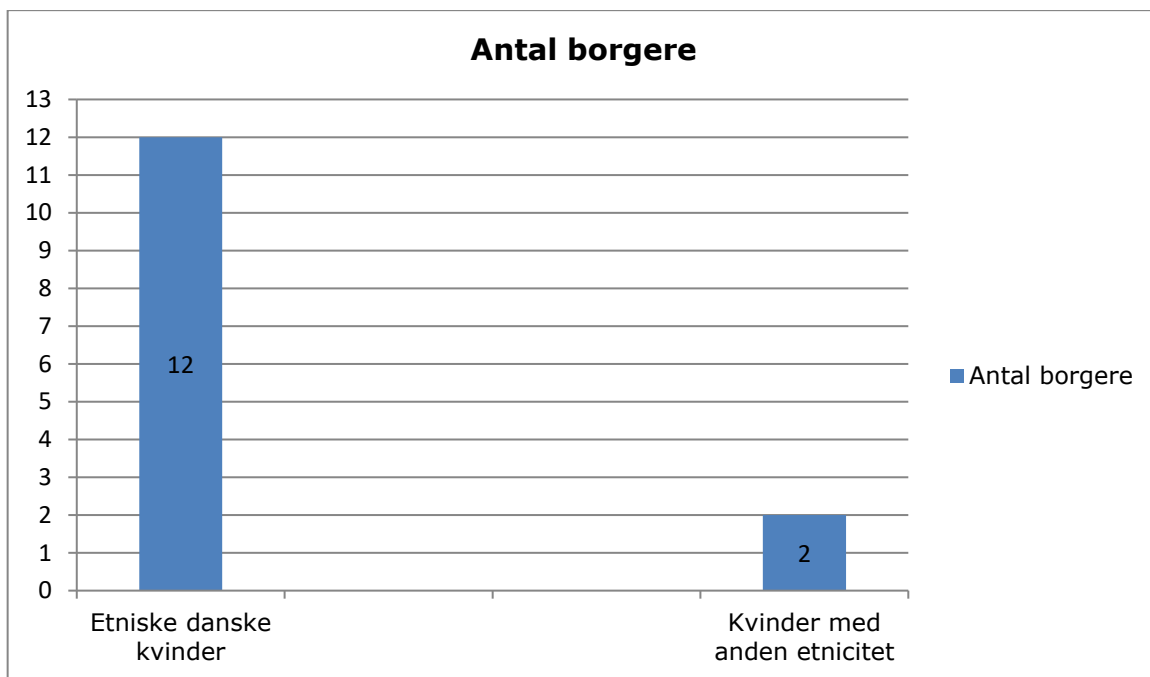
- Flere coachingstimer... De giver godt udbytte. Jeg er rigtig glad for at have været en del af Stabil Start, med det store udbytte jeg personligt har haft af det.

Gode råd til dig selv, som du vil huske og gerne bruge fremover:

- Fortsæt din udvikling. Lyt til dig selv. Sig nej, hvis du vil. Tag dig tid. Arbejd med at få løst problemstillinger inden de bliver konflikter eller fylder for meget.
- Brug hvad jeg har lært i vuggestuen.

Gode råd til dine meddeltagere på Stabil Start:

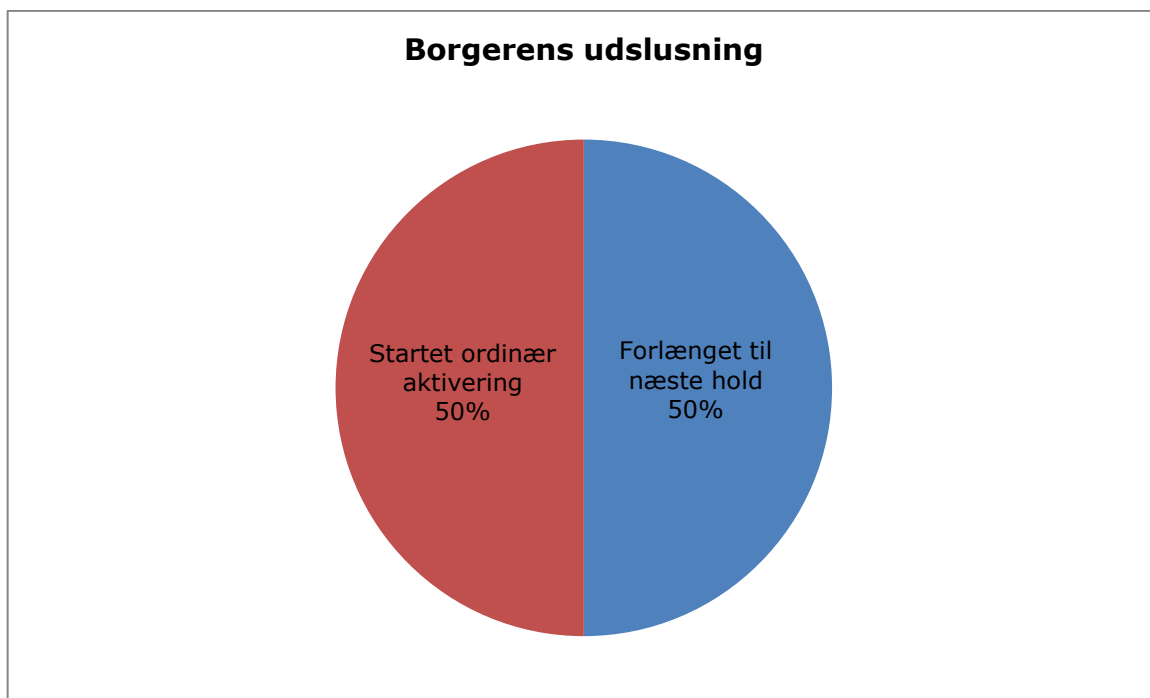
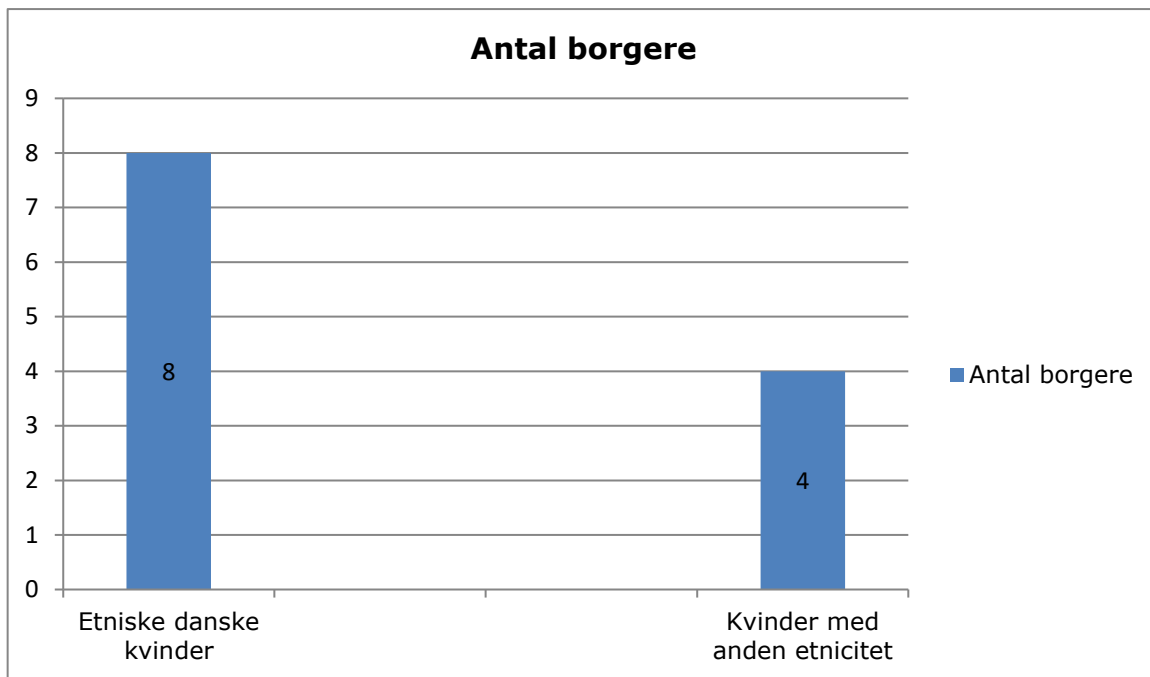
- Lyt til hvad andre siger. Vær ikke bange for at spørge.
- "Dont Worry be Happy" 😊

* Andet: Dækker her over stop grundet familiær situation.

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering se under Hold 7

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 5

Din personlige opfattelse af Stabil Start inden du startede på dette forløb:

- Var meget skeptisk og nervøs.
- Det var at ikke kunne lære mig noget – jeg vidste alt, men tænkte dog på at give det en chance (det kunne jo være) og var også negativ i starten.

Dit personlige udbytte af forløbet:

- Rigtig godt, er livet op og er blevet mere modig.

Hvad har du lært?

- At skrive og tale korrekt.
- Jeg har lært lidt dansk.
- At kende mig selv og tænke anderledes.

Hvad kan du bruge i din hverdag?

- Viden og oplevelserne.

Hvad har betydet mest for dig i forløbet?

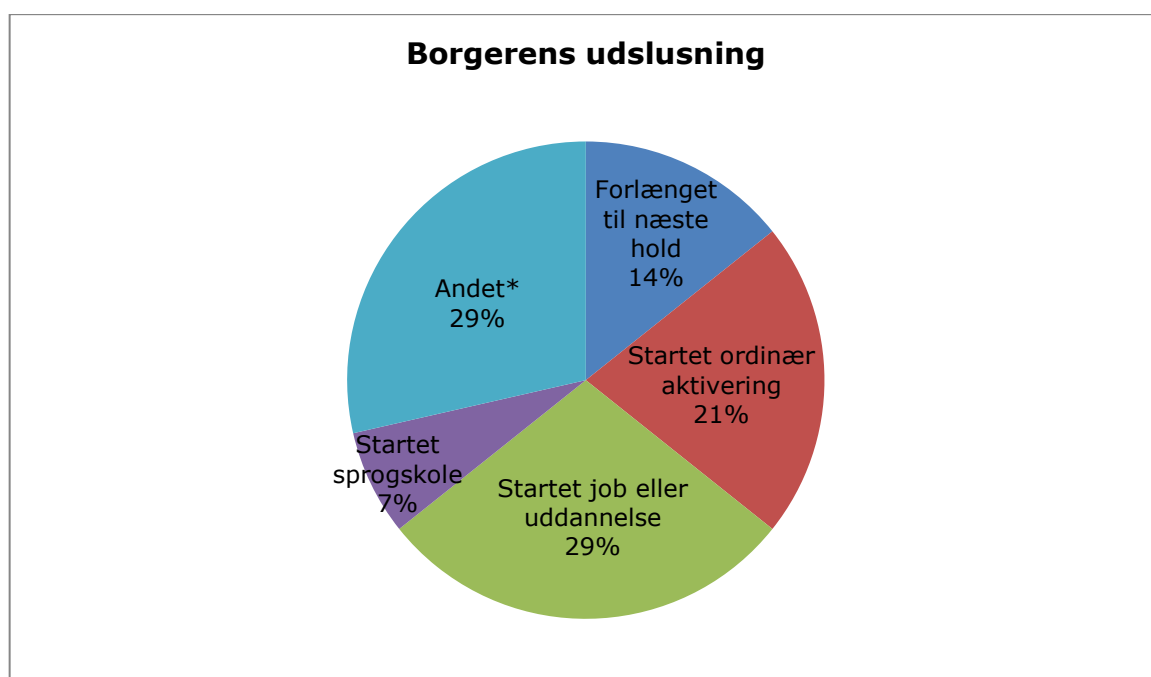
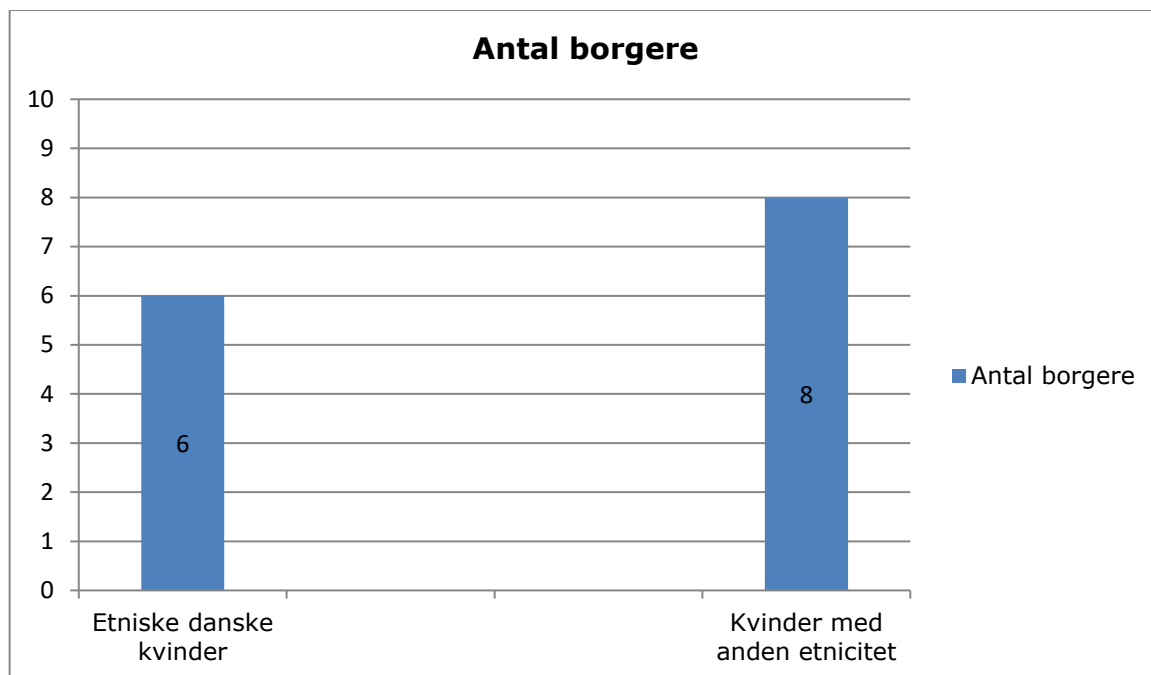
- Udviklingen af mig selv.
- Jeg har snakket godt med min klasse.
- Sammenholdet og tro på mig selv og mine følelser – Åbne.

Gode råd til dig selv, som du vil huske og gerne bruge fremover:

- Være åben for nye ting og personer.
- Jeg vil lære meget dansk
- Stole mere på mig selv, min selvtillid. Til arbejdsmarkedet igen og forblive i det positive.

Gode råd til dine meddeltagere på Stabil Start:

- Være åben for at lære.
- Værd at vide, åbne jer, græd hvis det er nødvendigt og tiltrængt. Vær jer selv. Tænk grundigt over tingene for du har kun dig selv, passe på dig selv.

* Andet: Dækker her over fraflytning, sygdommelding, barsel og en borger, der aldrig mødte frem.

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 4

Din personlige opfattelse af Stabil Start inden du startede på dette forløbet:

- Havde ingen forudindtagede mening om forløbet.
- Et sted som jeg kan bygge op – mit håbe og min fremtid igen.
- Jeg vidste ikke så meget om Stabil Start.

- At det ville være det samme som at være i jobcenter, som man bliver "overladt" til sig selv hvis man har en depression.

Hvad har du lært?

- At købe billige varer, lave god mad og lave plan til økonomi.
- Dansk, socialt samvær.
- Lært om sund mad og modellervoks.
- At det kan betale sig at være åben – finde ud af, at man får hjælp.

Hvad kan du bruge i din hverdag?

- Spar penge og lave god aftensmad.
- Sproget.
- At lave sund mad hver dag.
- At det ikke kan betale sig at være indelukket i hjemmet.

Hvad har betydet mest for dig i forløbet?

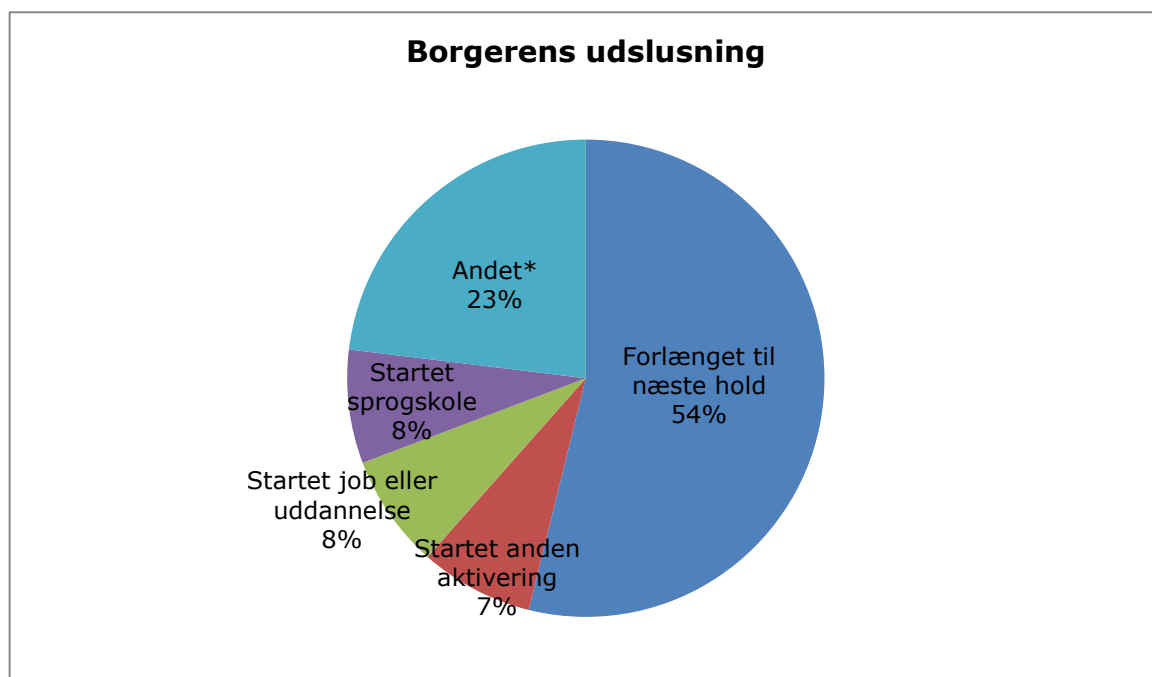
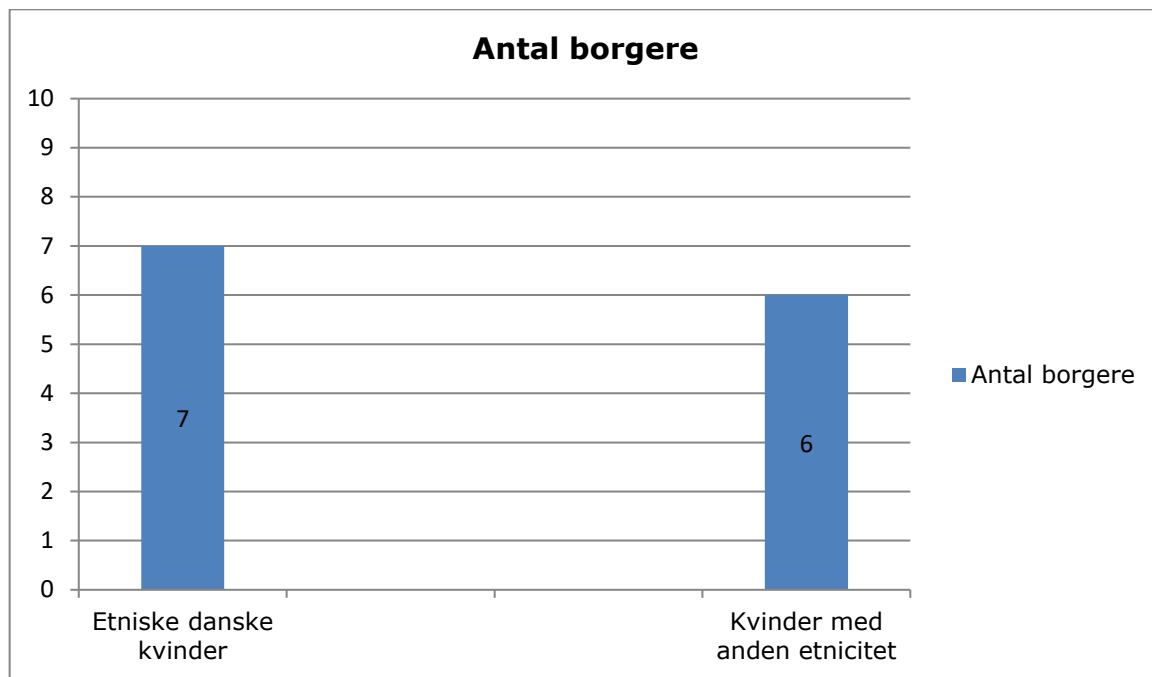
- Jeg har lært forskelligt mad.
- Sproglæring.
- At tale/udtale sproget – dansk.

Gode råd til dig selv, som du vil huske og gerne bruge fremover:

- Jeg skal sige ja til det jeg kan.
- At lave sund mad i hverdagen – tale hver dag dansk med mine børn eller andre voksne som jeg møder.
- At man skal søge hjælp og man kan få hjælp hvis man er stædig – og være mere åben.

Gode råd til dine meddeltagere på Stabil Start:

- Ingen råd – kun ros til alle på holdet – såvel danske som udlændinge.
- Velkommen og godt kursus, hvor I skal lære forskellige ting og blive klogere.
- At udnytte den hjælp man kan få fra Stabil Start, samt være engageret i undervisningen. At være åben så meget som muligt og at være nærværende med medkursister.

* Andet dækker her over en borger, der skal afklares helbredsmæssigt, en fraflytning og en, som omplaceres til opholdssted.

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 3

Din personlige opfattelse af Stabil Start inden du startede på dette forløbet:

- Et kursus for mødre, der skulle hjælpe én til at hjælpe sig selv ud af kontanthjælpssystemet
- Et stille og roligt sted, men vidste ikke rigtigt hvad det gik ud på før jeg kom til samtale.

Dit personlige udbytte af forløbet og hvad har du lært?

- Jeg har lært hvad livet endeligt går ud på.
- Jeg har lært at jeg har andre roller end "kun" at være mor. F.eks. min rolle som kæreste, veninde og søster. Jeg er også blevet lidt klogere på institutionsverdenen, og lært noget om selvværd. Jeg har skrevet min første jobansøgning. Og at man kan reagere på forskellige måder (submissiv, aggressiv og assertiv).

Hvad kan du bruge i din hverdag?

- I min hverdag kan jeg tænke over hvilke værdier jeg endelig har og tænker på de forskellige vaner jeg har.

Hvad har betydet mest for dig i forløbet?

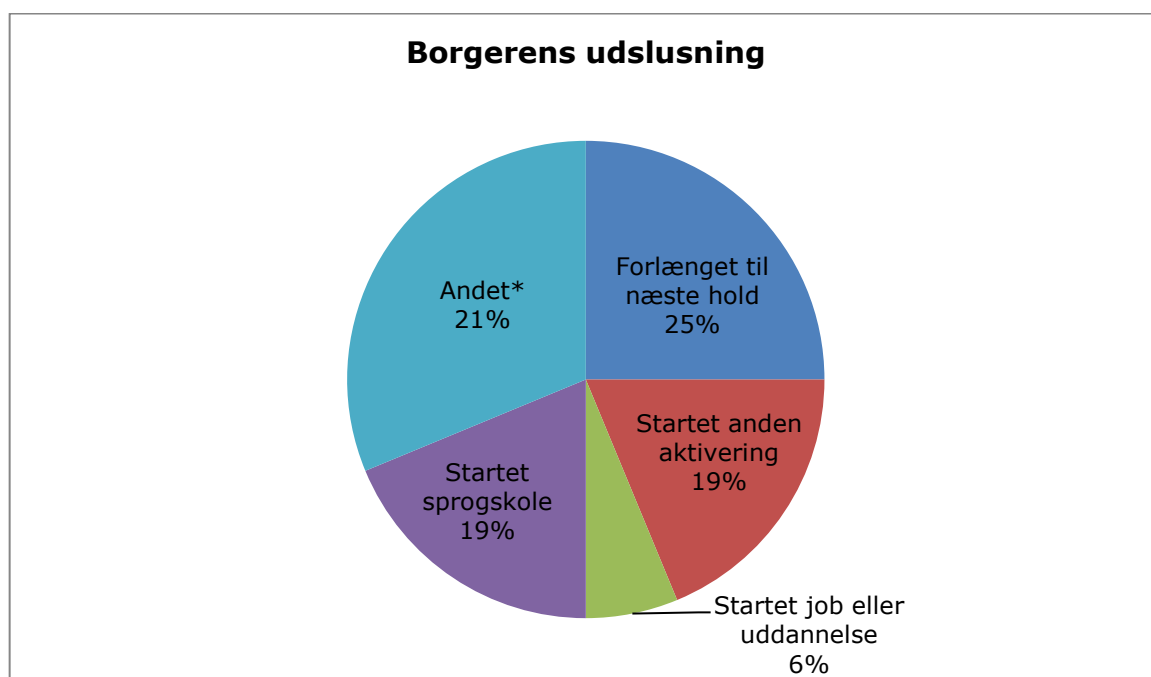
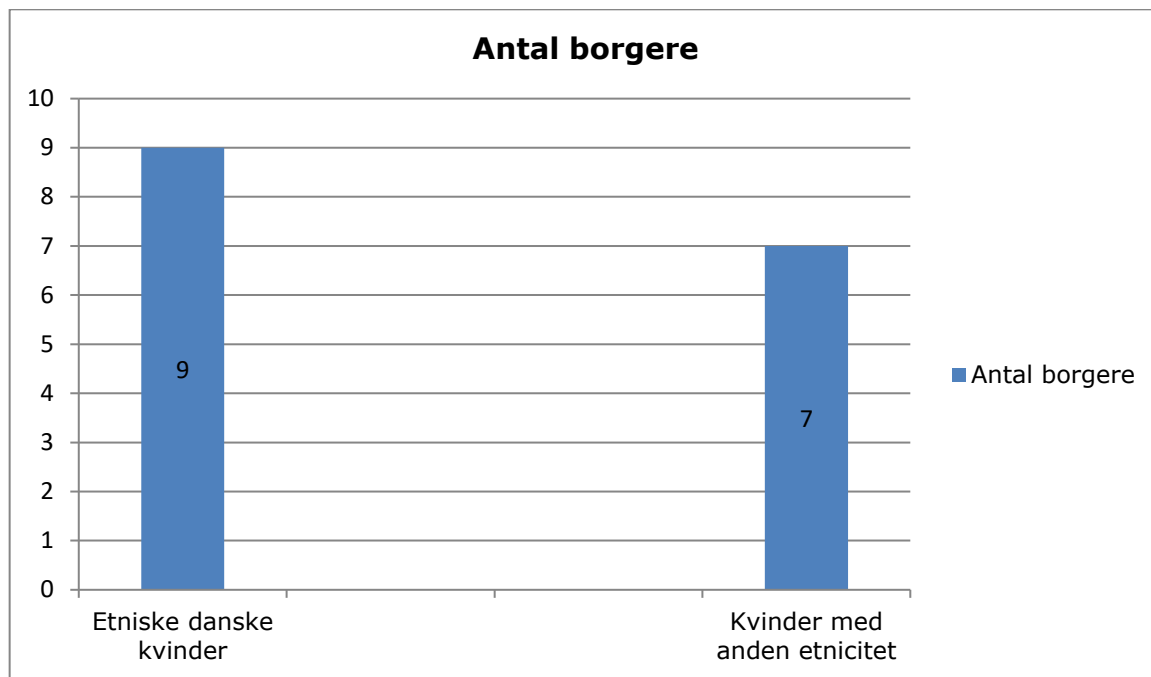
- Det der har betydet mest for mig er at jeg er blevet mere stabil og tør nogle flere ting og endelig at jeg kan mere end jeg tror.
- Det at jeg ikke "kun" er mor og at jeg er blevet opmærksom på de tre reaktionsmønstre, så er det nemmere at "aflæse" folk ud fra deres måde at reagere på. Det har også været rart at have nogle søde mennesker omkring sig.

Gode råd til dig selv, som du vil huske og gerne bruge fremover:

- At jeg skal spørge en gang for meget end en gang for lidt, det får jeg mere ud af, og at der ingen dumme spørgsmål er.
- Tænk over dine andre roller end mor. Og husk at tage madpakke med, du får mere energi, det er sundere og billigere.

Gode råd til dine meddeltagere på Stabil Start:

- Husk at tænke på, at I kan mere end I tror. Det er også vigtigt, at I er med til de forskellige ting, der sker på holdet, for det vil I bruge senere i jeres liv.
- I kan hvad I vil!

* Andet: Andet dækker her over en pensionssøgende borger og to der skal afklares helbredsmæssigt.

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 2

Din personlige opfattelse af Stabil Start inden du startede på dette forløbet:

- Jeg synes, at det lød godt men også kedeligt.
- Jeg troede, det ville have været et sted, hvor man skal arbejde, og at man ikke lærer noget
- Jeg var nysgerrig og blev positivt overrasket.

- Jeg fik en god opfattelse af Stabil Start, fordi jeg blev informeret rigtig godt om, hvad der skulle ske.
- Jeg vidste ikke noget om Stabil Start.
- Meget negativt. Det kunne jeg ikke bruge mente jeg.
- Lød som om det var OK.

Dit personlige udbytte:

- Jeg har lært at være sammen med andre kvinder fra andre lande, tale højt i større grupper, sige min mening. Lært hvad min familie betyder for mig.

Hvad har du lært?

- Det gode fællesskab
- Jeg har fået mere selvtillid.
- At sige fra, at mærke mig selv.
- Har fået mange redskaber til at bruge i hverdage.
- Dansk.
- At sætte grænser/ tælle til 10 inden jeg farer op.
- At diskutere med andre.
- Nye indfaldsvinkler til mange ting.

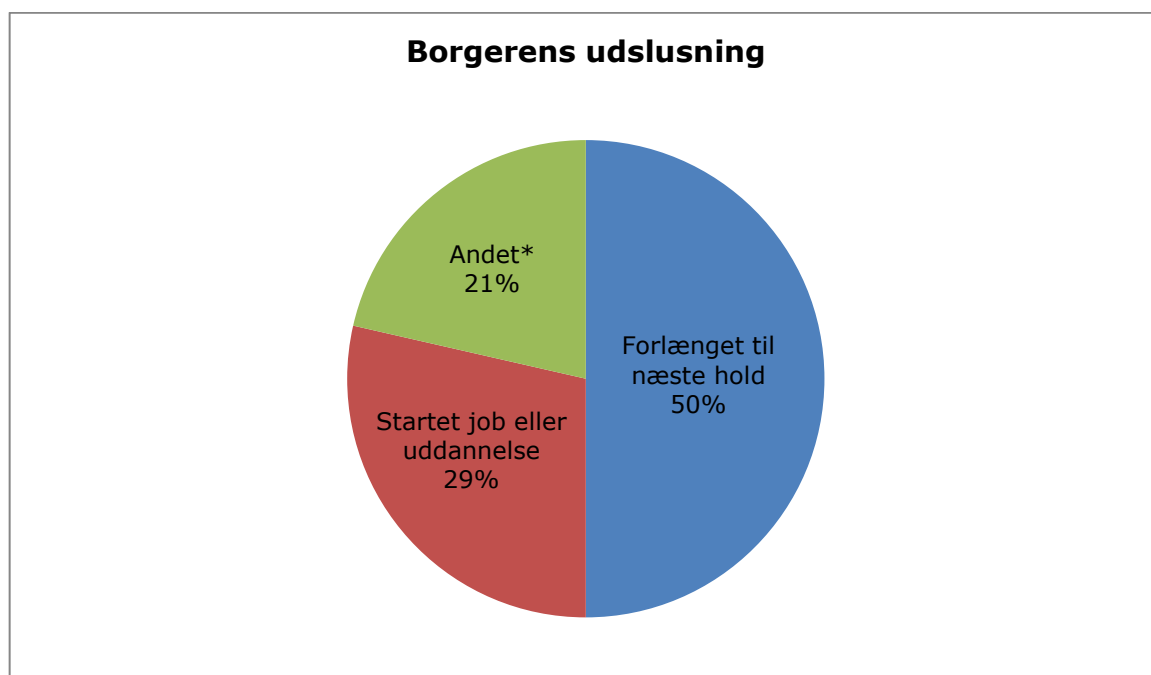
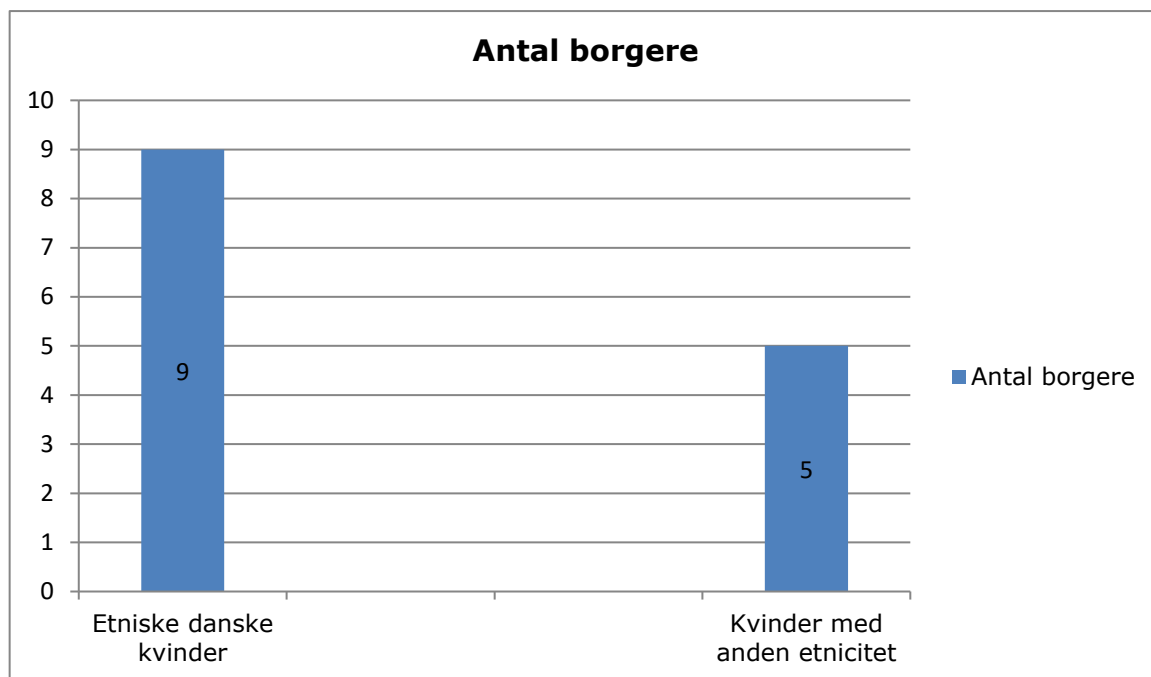
Hvad har betydet mest for dig i forløbet?

- De personlige samtaler.
- Assertion.
- Tænke fremtid.
- At lære andre kvinder at kende.
- Er blevet hørt.

Gode råd til dig selv, som du vil huske og gerne bruge fremover:

- Bliv på arbejdsmarkedet.
- Blive ved med at tale mere dansk derhjemme i min familie.
- Kom ud af sengen, kom af sted, bliv meget bedre.
- Stabil Start gav mig tid og chance til at tænke på mig selv og fremtiden, og tage en uddannelse.
- Tælle til 10 inden jeg formulerer mig.
- At forblive stabil.

* Andet dækker her over kvinder, der er overført til dagpenge/a-kasse, ikke har fuldført forløb grundet div. problemstillinger (2 med svære psykiske problemer).

Kvalitativ selvevaluering og undervisningsevaluering fra borgerne i Stabil Start Hold 1

Din personlige opfattelse af Stabil Start inden du startede på dette forløbet:

- Meget usikkert, negativt, ustabil, forvirret og stressende.
- Negativt.

Dit personlige udbytte af forløbet:

- Lært mere dansk. Lært nye mennesker at kende.
- Utroligt godt. Jeg har oplevet mange ting og helt sikkert positivt. Godt samvær med børn.

Gode råd til dig selv, som du vil huske og gerne bruge fremover:

- At finde mig selv, og beholde mit arbejde.
- Positiv, fokus, mål og børn.
- Fortsætte når jeg er i gang.

Gode råd til dine meddeltagere på Stabil Start:

- At finde arbejde og lære mere dansk og bruge det vi har lært til at finde vejen.
- De kan godt når de prøver. Ønsker det bedste af det bedste til dem alle sammen.
- Brug mere tid på at få snakket dårligt og godt med Stabil Starts medarbejdere.

Efterværn - Henvendelser efter endt forløb i Stabil Start fra hold 1 og 2

Kvinder fra hold 1 i perioden 15.05.06 – 15.09.06 og hold 2 i perioden 15.09.06 – 14.02.07

Personer som har været tilknyttet begge forløb: 5 kvinder

Deres henvendelser har omhandlet:

Fortællinger om private problemer (kæreste forhold), hjælp til ansøgning/forberedelse til en samtale, aflevering af skriftligt materiale til gennemlæsning (som var meget personligt), støtte til at kunne takle fortvivlelsen over, at hendes barn blev fjernet fra hjemmet.

For alle gælder det, at de også kommer for at fortælle, at det går godt og, at de forsøger at fastholde de ting, de har besluttet sig for.

Personer som har været tilknyttet et forløb: 3 kvinder

Deres henvendelser har handlet:

Fortvivlelsen over, at SU ikke var i orden og hvad dette betyder for familien, når man ikke havde nogen penge. Om at overskue sit studie og vente på, at et familiemedlem få lov til at komme til landet. At hjælpe med at få det hele til at hænge sammen og kunne arbejde ved siden af sit studie.

Hjælp til at forstå skriftlige materiale fra staten eller kommunen, samt hjælp til at udfylde det. At forhøre sig om vi havde hørt noget fra de sociale myndigheder omkring hendes lægevurdering.

Og for disse kvinder gælder det også, at de kommer for at fortælle, at det går godt/de har det godt.

Antallet af henvendelser fra de 8 kvinder ser således ud:

2 kvinder henvendt sig 1 gang
1 kvinde henvendt sig 2 gange
3 kvinder henvendt sig 3 gange
1 kvinde henvendt sig 4 gange
1 kvinde henvendt sig 5 gange

7. Afdækning af målgruppeadfærd og nødvendige kompetencer i personalegruppen

Beskrivelsen er udarbejdet ud fra interview med og supervision af personalet, samt med udgangspunkt i de beskrevne rammer for Stabil Start. Der er således ikke foretaget screening af deltagernes (her kvinder) personlighedsproblematik og fysiske tilstand.

Beskrivelsen er delt op i 3 afsnit.

- 1. Komplexitet hos deltagerne, dvs. følgevirkninger pga. vanskeligheder i opvækst samt aktuelle problemstillinger.**
- 2. Arbejdets indhold: pædagogisk arbejde med psykologisk effekt.**
- 3. Nødvendige personalekompetencer.**

1. Komplexitet hos deltagerne, dvs. følgevirkninger pga. vanskeligheder i opvækst samt aktuelle problemstillinger

Deltagerne udviser symptomer på en række forskellige psykiske og fysiske vanskeligheder af kompleks karakter. De fleste har været udsat for traumatiske hændelser, herunder overgreb i form af fysisk og/eller psykisk vold, omsorgssvigt og/eller seksuelle overgreb under opvæksten. Det vil sige mange har haft oplevelser med grænseløshed og grænseoverskridelser.

En stor del af deltagerne udviser tegn på vedvarende stress og depressivitet, angst, vrede, dissociation, magtesløshed, skam - og skyldfølelse, identitetsdiffusion, søvnproblemer, somatisering, interpersonelle vanskeligheder og har eller har haft selvmordstanker. En del af disse symptomer er sammenlignelige med Komplex PTSD. (1, 2). Komplex PTSD er en beskrivelse af de følgevirkninger relationelle chok og udviklingstraumer kan medføre til forskel fra traumer og choktilstande, der beskrives i PTSD-diagnosen, der kan være følgevirkninger efter tab, trafikulykke, naturkatastrofe mv.

Psykologisk set er deltagerne kendetegnet ved en lav oplevet grad af kontrol over begivenheder i livet og har lavt selvværd. De kan føle sig magtesløse i forhold til udefrakommende stimuli, og overvældet indefra af uforløst opspænding og stress. Nervesystemet er i et vedvarende forhøjet alarmberedskab. At være i alarmberedskab er en biologisk nedarvet reaktionsmåde, der kan hjælpe til hurtigt at reagere på faresituationer. Hensigten er, at kunne kæmpe eller flygte, når faren nødvendiggør dette. Dog har vi som mennesker også nedarvet en tredje strategi, at stivne, med det formål at "spille" død, således hvis det viser sig muligt, at kunne flygte. Alternativet er at dø. For mennesket og barnet vil der ofte i forbindelse med traumatisering ses en fortsat stivnen, dvs. en form for handlingslammelse, hvor energien forbliver i kroppen. (3) Det kan med en metafor beskrives med en bil, hvor der trædes på speeder og bremse samtidig.

Tilknytning, mentalisering og identitetsdannelse som betydningsfuldt for udvikling af en stabil voksenpersonlighed

Børn har behov for at knytte sig til kærlige og pålidelige omsorgspersoner, for at kunne udvikle og udfolde deres personlighed. Traumatisering kan foregå dels pga. chokerende- og overvældende akutte hændelser og dels kan barnet traumatiseres pga. af en fortløbende relation med en betydningsfuld omsorgsperson, hvor der er tale om en utryk tilknytningsrelation. Indenfor tilknytningsforskningen (4,5) beskrives, udover den trygge tilknytningsstil, 3 forskellige former for tilknytnings- og beskyttelsesstrategier: en undgående, en ambivalent, hvor forældre nogle gange er tilstede (ofte grænseoverskridende adfærd) og andre gange mangler tilstedeværelse, og endelig en desorganiseret tilknytning, hvor der er tale om en total manglende relation og en udtalt personlighedsforvrængning hos den voksne.

Udvikling af et barns personlighed er kendetegnet ved en levende menneskelig relation, der forandrer begge parter personlighed. Således er det, at være omsorgsperson for et barn ikke noget der kan skemalægges. Stern, D, (5) anvender begrebet intersubjektivitet til at forklare hvordan samspillet mellem individer danner grundlag for repræsentationer af det han kalder "fornemmelsen af selv sammen med en anden" og med dette udvikles gradvist fornemmelsen af et eget selv.

En veludviklet identitet kommer til udtryk ved en fornemmelse af selvet, som et forholdsvis velafgrænset, sammenhængende og stabilt centrum for autonome handlinger- selvet som et subjekt med specifikke, distinkte og stabile træk, grænser, behov og en unik livshistorie.

Barnets udvikling af evnen til at regulere sine følelser og omsorgspersonens evne til at opfatte barnet som et mentalt væsen, er begge afgørende forudsætninger for at barnet kan udvikle mentaliseringsevne.

Mentalisering handler om at kunne mærke egne og andres følelser og udtrykke dem på et symbolsk niveau

gennem ord og handlinger.

Den nyeste hjerneforskning viser at barnets følelsesmæssige kommunikation med primære omsorgspersoner danner grundlaget for at de hjernestrukturer, der betinger evnen til at indgå i senere emotionelle relationer, kan modnes. (6).

Deltagerne i Stabil Start, har således et erfaringsgrundlag med manglende oplevelse af, at verden er et trygt sted at være. Desuden har de erfaringer med grænseløshed og grænseoverskridelser samt at være i magtrelationer, hvor det opleves angstfuldt at være. De har generelt ikke haft oplevelsen af, at blive respekteret og hørt. Derved har de udviklet manglende tillid til og værdsættelse af dem selv samt identitetsdiffusion i forskellig grad.

At opbygge selvværd og selvtillid, som beskrevet i formålet om Stabil Start er et betydningsfuldt og længerevarende udviklings- og relationsarbejde.

2. Arbejdets indhold: Et pædagogisk arbejde med psykologisk effekt

Det er betydningsfuldt, at personalet er tydelige med sig selv og hinanden omkring at arbejdet ikke består i terapi. Det er et processuelt forløb, der indebærer at personalet er afklaret omkring grænsen, da rammerne ikke er givne til behandling. Arbejdet består dels af gruppe- og individuelle samtaler, hvor det er vigtigt at personalet har opmærksomhed på en balancering i at hjælpe deltagerne i ikke at overskride deres egne grænser, samtidig med en støtte ind i en begyndende proces med at de åbner sig omkring deres vanskeligheder.

Udvikling, som vokser, af en begyndende mere sikker oplevelse af at være i verden og derved også at være i sig selv, kræver tid. Det består af mange små skridt i afprøvning af, om den anden (her personalet i Stabil Start omtalt "omsorgspersonen") er til at stole på f.eks. når den enkelte deltager bryder en aftale, er "omsorgspersonen" så forsat tilgængelig. Det vil sige en proces med at opbygge tillid til personalet. Dette sker gennem deltagerens oplevelse af støtte og accept. At opleve betydningen af at møde op til deltagelse i gruppen. At få afleveret sit barn i institutionen eller at lære at afløse. Eksempelvis at deltageren kan tillade sig at være syg, i stedet for at anvende tidligere indlærte strategier, der indbefattede at undgå konfrontation.

Dette er en begyndende udvikling i at kunne tillade sig at udtrykke egne behov, samtidig med at have mod på at åbne sig, hvor deltagerne er tilstede på forskellig vis og spejler sig i hinanden. Det er en måde hvorpå man udvikler indre styring og differentiering. Dette indebærer at personalet har forståelse for processen i arbejdet med den enkelte kvinde – fra at møde ustabil og til at møde stabil og indgå, som en del af en gruppe.

Indre styring og differentiering er en proces der går ud på at udvikle evnen til at afgrænse sig fra andre. Således er det at kunne mærke og handle ud fra egne følelser, en udvikling i at kunne skelne mellem, hvad der er andres ønsker og behov samt hvad er mine egne.

Familier, hvor der som ovenfor beskrevet foregår vold, overgreb og omsorgssvigt, er præget af dysfunktionelle grænser. Barnets forsøg på grænsemarkering er ikke blevet hørt, set og respekteret. At sige "nej" i en konflikt indebærer risikoen for afvisning og adskillelse fra andre mennesker, mens det at sige "ja" indebærer en fare for at miste sig selv. (7)

Disse grænseproblemer bidrager til, at barnet og senere den voksne, ikke oplever sig som et differentieret, selvstændigt individ, men hele tiden har en tendens til at føle sig underlagt andres handlinger og opleve sig eksempelvis som forfulgt. Der forekommer ofte en grundlæggende oplevelse af at være udenfor indflydelse på det, der sker. I en konfliktfyldt situation kan deltageren have svært ved at håndtere, at hendes holdning er forskellig fra andres. Deltageren har en oplevelse af at indgå i et drama, kendt fra opvækstfamilien, hvor der på skift indtages en position som enten offer, krænker eller frelser.

(7 og 8) Et drama, hvor den enkelte ikke forholder sig til egne følelser, men en vekslen mellem selv at påtage sig skyld, og give andre denne, samt en skiftende idealisering og devaluering af den anden.

Igennem den begyndende tilknytning til de nye betydningsfulde voksne (personalet) kan deltageren langsomt og over tid opbygge en indre oplevelse af tryghed og en begyndende facilitering af egen identitet. Dette foregår på det kropslige, følelsesmæssige og tankemæssige plan. Dvs.; Hvem er jeg? Hvad er jeg? Hvad er mine behov og hvad er andres?.

En bevægelse fra symbiose eller isolation til fællesskabsfølelse og ligeværdighed

Således er det en læringsproces at bevæge sig ud af tidligere anvendte forsvars- og beskyttelsesstrategier. Dette kræver mange gentagelser og opmærksomhed fra personalet i at se de små skridt og forskelligheden hos den enkelte deltager. Som eks. sker det ofte i mødet med sagsbehandleren, der kan opleves som en særlig autoritet for deltageren, der derfor i den situation kan få aktiveret en indre repræsentation af en dominerende, styrende, bestemmende "far eller mor". Der ses ofte hos deltagerne en høj grad af angst, der kan være forbundet til vrede. Dette skal forstås som kamp-flugt- og vagtsomhedsstrategier, dvs. at deltageren er i fysiologisk forhøjet alarmberedskab. Således kræver et sådan møde forberedelse, hjælp til at skabe trygge rammer, og en støtte til at kunne holde jordforbindelse. Såfremt de rette rammer er til stede i mødet kan det medvirke til at deltageren udvikler en ny forståelse af sig selv og det at udtrykke egne behov.

Fokus er her for personalet, som de repræsenterende forældre, at have opmærksomhed ind i dette felt. Det indebærer at kunne forstå og indleve sig i deltagerens problematik og hendes ressourcer og derved møde denne, som hun er, uden vurderinger. Det kræver af personalet at kunne se og opfatte de kompetencer deltageren endnu ikke har udfoldet. Vygotsky (Vygotsky,) beskriver det med "den nærmeste udviklingszone". Dvs. at de grundlæggende mekanismer for internalisering af højere psykologiske funktioner opstår i interaktionen med en betydningsfuld anden og først på et senere tidspunkt udvikler de sig intrapsykisk. Den nærmeste udviklingszone defineres som, de funktioner, der endnu ikke er fuldt udviklet, men er i udvikling. Hvad barnet kun kan gøre nu med hjælp fra en omsorgsperson, vil det være i stand til at kunne klare på egen hånd i fremtiden. Opmærksomhed er her på hvad der er udenfor den nærmeste udviklingszone, dvs. udenfor mestringsmulighederne.

(9)

Mange af deltageres opvækstforhold har været præget af her - og nu strategier, hvor følelser og andres behov har styret. Derved er det en læringsproces at bevæge sig ud af gamle reaktions- og handlemønstre med henblik på f.eks. at kunne planlægge samt tænke fremad for således at kunne tage bedre vare på sig selv og sine børn.

3. Personalets kompetencer

Det ovenfor beskrevne kræver, at personalet har en menneskelig forståelse og indsigt, en medmenneskelig faglighed, der indbefatter en høj grad af etik og moral. Det vurderes ikke at være nødvendigt med en specifik uddannelse, men i højere grad en evne til kunne opfatte sig selv som en betydningsfuld anden, der giver rum til at deltagerne kan spejle sig i og derved lære at indgå i en forpligtende relation. Desuden kræver det at have kapacitet til at formidle på en interagerende måde og at være i interaktion med respekt og værdighed. Endvidere at kunne udfolde egne kompetencer, at være professionel på en personlig måde, at kunne sætte rammer og grænser med en samtidig lydhørhed i forhold til den enkelte. Det indebærer at personalet er opmærksomme på at kunne holde en grænse ind til deres eget personlige rum og at kunne være ærlige og tydelige. Dette har sammenhæng til, at deltagerne kan udvikle tillid og tryghed.

Det er et vedvarende og konstant arbejde med at kunne være i det uforudsigelige, hvor det kræves at kunne håndtere mange funktioner som omsorgs- og relationsarbejde, (repræsentation af "mor og far") underviser, rådgiver, støtteperson. Som udgangspunkt indbefatter det opmærksomhed på tavshedspligten, samtidig med en tydelighed i forhold til deltagerne vedr. at de som ansatte i Slagelse Kommune har skærpet indberetningspligt.

Desuden skal personalet have kompetencer i at lede gruppeprocesser, idet de enkelte deltagere for hinanden kan blive symbolske repræsentationer af søskende i opvækstfamilien.

Som personale er der brug for at have en forståelse af egen identitet, så man ikke bliver flettet ind i deltagerens historie, dvs. at kunne adskille egne ambitioner og frustrationer fra deltagerens. Det indebærer at kunne være åben og have tillid til, at de følelser og tanker der udspiller sig i en selv, kan deles i blandt personalet. Som tidligere omtalt er en stor del af deltagerne opvokset i dysfunktionelle

familier og har der ubevidst lært at beskytte sig ved brug af idealisering og devaluering af betydningsfulde andre. Dvs. at de på skift forsøger at afvise den ene og idealisere den anden. Dette sker i angsten for selv at miste kontakt og at blive forladt. Som personale kræver det at udvikle en indsigt i de reaktioner, der viser sig ved at kunne differentiere sig og undgå at søge anerkendelse hos eller nedgøre deltagerne. Arbejdet kræver at personalet kan udvikle en indbyrdes tryghed og tillid.

Overføring og modoverføringsmekanismer træder således i funktion mellem de forskellige deltagere og i forholdet mellem deltager og personale. Som eksempel kan deltagere ubevidst overføre en følelse af at være forrådt eller svigtet med en appel til personalet om at blive frelst. Det kan personalet ubevidst tage til sig og vil derved blive suget ind i dramatrekantens dynamik.

Dette nødvendiggør refleksion og supervision til at få fokus på det, der udspiller sig samt personalets egne skyggesider, dvs. egne følelser der er fortrængte, som bliver aktiveret i kontakten med deltagerne. Det er et nødvendigt arbejde med at kunne adskille egne følelser og behov, fra deltagerens. Således kan supervision give mulighed for på en indlevende måde at adskille sig fra deltagerens dynamik og bidrage til at personalet kan agere som nye "voksne" og positive forbilleder, at kunne styre og afgrænse og derved være tydelige. På denne måde hjælper det deltagerne til at få rum til at udvikle sig.

Der er brug for, at personalet har de samme mål og metoder, men at de tillader sig at agere på hver sin måde i kraft af deres forskellige personligheder, således at deltagerne indgår i en autentisk relation og kontakt.

Personalets arbejde består endvidere i at lave statusbeskrivelser til jobcenteret, der skal ses som en brugbar hjælp i sagsbehandlerens vurdering i det fremadrettede arbejde med deltagerne. Således med en tydelig beskrivelse ud fra hvad personalet har fået kendskab til af ressourcer, potentiale og barrierer hos deltagerne.

Et kerneformål med arbejdet i Stabil Start kan udtrykkes ved:

At deltagerne bliver i stand til at rumme og være lidt mere i kontakt med dem selv, hvilket kan udvikle sig via en autentisk, tryk anden voksen, (her personalet), der er i kontakt med sig selv. Således vil deltagerne blive bedre til at være i kontakt med deres barn/børn.

Slagelse d. 30.09.2015 Birgit Nilsson

Litteraturhenvisninger.

1. Hermann, J: 1995. I voldens kølvand, Hans Reitzels Forlag.
2. Elklit, A: 2009. Traumatic stress and psychological adjustment in treatment-seeking women sexually abused in childhood. A follow-up. Scandinavian Journal of Psychology, 50, 251-257.
3. Levine, P.A: 1998. Væk tigreren. Helbredelse af traumer. Borgen..
4. Bowlby, J: 1994. En sikker base. Tilknytningsteoriens kliniske anvendelse. Det lille Forlag. København.
5. Stern, D: 2004. Det nuværende øjeblik. I psykoterapi og hverdagsliv. Hans Reitzels Forlag.
6. Hart, S & Schwartz, R: 2008. Fra interaktion til relation. Tilknytning hos Winnicott, Bowlby, Stern, Schore & Fonagy. Gyldendals Bogklubber.
7. Eriksen, L.W: 2013. Metodebeskrivelse, ICF.
8. Lyager, J og Lyager, L: 2005. At bestige bjerge. Gruppeterapi for seksuelt misbrugte mænd. VFC. Videns og formidlingscenter for socialt udsatte.
9. Bentzen, M: 2014. Neuroaffektive billedbog. Hans Reitzels Forlag.

